

Alapította: Heimler Károly

Kiadja:
a Győr-Sopron megyei Lapkiadó Vállalat

Főszerkesztő: MOLLAY KÁROLY

A szerkesztőség tagjai:

BOGNÁR DEZSŐ, DOMONKOS OTTO, FARKAS IMRE, GOLLNHOFER SÁNDOR, HÁRS
JÓZSEF olvasószerkesztő, HILLER ISTVÁN titkár és technikai szerkesztő, HORVÁTH ZOLTÁN,
KÖRNYEI ATTILA, NYESŐ IMRE

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye
(1581–1805) II. rész

**Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye
(1581–1805)
II. rész**

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye
(1581–1805) II. rész / KLOSSMANN, CASPAR

KLOSSMANN, CASPAR

140. New vnd Alter Schreib Calender. – Astrologische Mutmassung. Neubarth, Christoph. Bresslaw,
1651.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye
(1581–1805) II. rész / KOHL, JOBST WILHELM

KOHL, JOBST WILHELM[51\(1\)](#)

141. Neuer- und Alter Artzney- und Gesundheits-Calender. – Practica. Lullius, Pharamundus Reimondus.
Nürnberg, 1695.

142. Neuer und Alter Sehr Nützlicher und Offtbewehrter Bauer-Regels-Calender. – Vollkommene grosse Bauern-Regels Practica. M.J.U. Nürnberg, 1695.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / KOPPMAYER, JACOB

KOPPMAYER, JACOB[52\(2\)](#)

143. Neuer und Alter Oesterreichischer Fürsten-Calender. – Prognosticon Meteorologicum. Dornfeld, Georg. Augspurg, 1690.

144. Neuer und Alter Pohnischer Reichs-Calender. – Prognosticon. Wagner, Johann Christoph. Augspurg, 1690.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / KRUSEN, HANS

KRUSEN, HANS

145. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicon. Nagel, Paul. Dantzig, 1625, 1626.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / KÜRNER, JOANNES JACOBUS

KÜRNER, JOANNES JACOBUS[53\(3\)](#)

146. New vnd Alter Schreib Calender. – Astrologicum. Kürner, Joannes Jacobus. Wienn, 1682, 1683, 1685, 1686, 1692. Az 1682. évi naptárban magyarországi háborúkról találunk adatokat 1528–1591 között. Az 1685. évi prognosticonban a bécsi kapuk nyitvatartási rendjét közölték.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LANDTRACHTUNGER, JOHANN CHRISTOFF

LANDTRACHTUNGER, JOHANN CHRISTOFF[54\(4\)](#)

147. New und Alt Schreibkalender. – Gross Prognosticon Astrologicon. Herlicius, David. Alt Stettin, 1618, 1619.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LATOMUS, SIGISMUND

LATOMUS, SIGISMUND[55\(5\)](#)

148. Newer vnd Alter Schreib Kalender. – Prognosticon Astrologicum. Caesius, Johann. Frankfurt am Mayn, 1610, 1611, 1612, 1613, 1616, 1617, 1618, 1624. Az 1617. évből csak prognosticon van.

149. Newer vnd Alter Schreibkalender. – Judicium Astrologicum. Arthus, Gothard. Frankfurt am Mayn, 1624, 1625.

150. Alter und Newer Schreibkalender. – Prognosticon. Schröter, Bartholomaeus. Frankfurt am Mayn, 1621, 1625.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LATOMUS, SIGISMUND ÖZVEGYE

LATOMUS, SIGISMUND ÖZVEGYE[56\(6\)](#)

151. Newer vnd Alter Schreib Kalender. – Judicium Astrologicum. Arthus, Wilhelm. Frankfurt am Main, 1628. – Frankfurt városának ajánlja a naptár készítője.

152. Newer vnd Alter Schreib Kalender. – Prognosticon Astrologicum. Caesius, Johann. Frankfurt am Mayn, 1629.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LAUER, JOHANN

LAUER, JOHANN

153. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon. Caspar, Joannes. Nürnberg, 1615, 1619.

154. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicum. Fabricius, David.[57\(7\)](#) Nürnberg, 1615, 1616, 1617, 1618. Az 1618. évből csak prognosticon van.

155. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicum. Marius, Simon. Nürnberg, 1615, 1619, 1622, 1627, 1628, 1629. Az 1619. és 1622. évből csak prognosticon van.

156. New vnd Alt Schreib Calender. – Prognosticon. Kresslin, Georg. Nürnberg, 1616, 1617, 1618, 1619, 1622, 1627. Az 1616, 1617, 1618. és 1622. évből csak prognosticon van.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LOCHNER, CHRISTOFF

LOCHNER, CHRISTOFF[58\(8\)](#)

157. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon. Caspar, Joannes. Nürnberg, 1611, 1613.

158. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicum. Marius, Simon. Nürnberg, 1612

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LOCHNER, JOH.CHRISTOFF

LOCHNER, JOH.CHRISTOFF

159. Neuer und Verbesserter ... Heerpaucker-Calender. – Practica. Frommann, Johann. Nürnberg, 1704.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / LÖWE, ANTON

LÖWE, ANTON

160. Oekonomisch-historischer Kalender. – Oekonomische Artikel. Pressburg, 1786.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / MANGER, MICHAEL

MANGER, MICHAEL [59\(9\)](#)

161. Newer vnd Alter Schreibkalender. – Practica. Henisch, Georg. [60\(10\)](#) Augspurg, 1585, 1588, 1592. 1597. 1598, 1599. Az 1588, 1592, 1599. évinél practica nincsen, az 1598. évi pedig hiányos.

162. Practica. Winckler, Nicolaus Eberhardus. Augspurg, 1588.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / MANNEL, HANS

[291](#) **MANNEL, HANS** [61\(11\)](#)

163. Schreibkalender. – Prognosticon. Caesius, Georgius. Güssing, 1584.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / NERLICH, NICOLAUS

NERLICH, NICOLAUS [62\(12\)](#)

164. New vnd Alt Schreib Calender. – Prognosticon. Kresslin, Georg. Leipzig, 1610.

165. New vnd Alt Schreib-Calender. – Practica Astrologica. Moller, Albin. Leipzig, 1610, 1612, 1622, 1623, 1625, 1626, 1627.



23. Az 1727. évi naptár (70. sz.) metszete Nürnberg látképével

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyúteménye (1581–1805) II. rész / NERLICH, NICOLAUS ÉS CHRISTOFF

NERLICH, NICOLAUS ÉS CHRISTOFF

166. New und Alt Schreib-Calender. – Practica. Astrologica. Moller, Albin. Leipzig, 1615, 1616, 1617,

1619.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / NERLICH, NICOLAUS ÖZVEGYE ÉS ÖRÖKÖSEI

NERLICH, NICOLAUS ÖZVEGYE ÉS ÖRÖKÖSEI[63\(13\)](#)

167. New vnd Alt Schreib-Calender. – Practica. Moller, Albin. Leipzig, 1628, 1629, 1631, 1637, 1638, 1639, 1643.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / ODERLITZKY, ANTON

[292](#)**ODERLITZKY, ANTON**

168. Alt- und Neuer Schreib-Kalender. – Practica. Pressburg, 1792.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RAUCH, SEBASTIAN

RAUCH, SEBASTIAN

169. Calendarium Tyrnaviensis. – Prognosis. A Nagyszombati Egyetemen a Jézus Társaság egyik csillagászatot kedvelő tagja. Monachij, 1686.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RECHTEN, JOACHIM

RECHTEN, JOACHIM

170. Gross Prognosticon und Practica. Herlicius, David. Alt Stettin, 1611.



25. Az 1643. évi naptár (90. sz.) címlapja

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RENNAUER, JOHANN PHILIPP

RENNAUER, JOHANN PHILIPP

171. Neuer Schreib-Calender. – Prognosticon. Mironowsky, Wencel. Oedenburg, 1745.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyúteménye (1581–1805) II. rész / RICK, JOHANN

RICK, JOHANN

172. Crakawer Schreib Calender. – Crakawer Practica. Mileius, Alexander. Leytmischl, 1625.





[293](#)27/a és 27/b: Az 1674. évi naptár (100. sz.) címlapja; a naptárban február ábrázolása

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RICKHES, MICHAEL

[294](#)RICKHES, MICHAEL [64\(14\)](#)

173. Schreib-Calender. – Prognosticon. Wechtler, Joann Conrad. Wienn, 1633, 1636.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RICKHES, MARIA ÖZVEGY

RICKHES, MARIA ÖZVEGY

174. Schreib-Calender. – Prognosticon. Wechtler, Joann Conrad. Wienn, 1637, 1639, 1640, 1641.



28. Az 1635. évi naptár (123. sz.) címlapja

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / RICKHES, MATTHEUS

RICKHES, MATTHEUS

175. Schreib-Calender. – Prognosticon. Wechtler, Joann Conrad. Wienn, 1643, 1644, 1648.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyúteménye (1581–1805) II. rész / ROYER, PAUL

ROYER, PAUL

176. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Wonomirsky, Stanislaus. Pressburg, 1727.

Und da acht tag vmb war
ren/Luce am 2. Cap.



1. Da Jesus 12. Jar alt
war/Luce am 2.



3. Jesus gieng vom Berg
herab/Matth: am 8. Cap.



2. Von der Hochzeit zu
Cana/Johann 2.



Jesus tritt in ein Schiff/
Matth: am 8.

29529. Az 1596. évi naptárban (134. sz.) található evangélium képeiből

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / ROYER, JOHANN PAUL ÉS SPEISER, FRANZ

296 ROYER, JOHANN PAUL ÉS SPEISER, FRANZ

177. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Czadeezky, Ferdinand. Pressburg, 1736.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyújteménye (1581–1805) II. rész / ROYERIN, MARIA MAGDALENA ÖZVEGY

ROYERIN, MARIA MAGDALENA ÖZVEGY

178. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Neupart, Joannes. Pressburg, 1737, 1740.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyújteménye (1581–1805) II. rész / ROYER ÖRÖKÖSÖK

ROYER ÖRÖKÖSÖK

179. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Neupart, Joannes. Pressburg, 1741.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyújteménye (1581–1805) II. rész / ROYER NYOMDA

ROYER NYOMDA

180. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Wonomirsky, Stanislaus. Pressburg, 1748.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyújteménye (1581–1805) II. rész / ROYER, FRANZ ANTON

ROYER, FRANZ ANTON

181. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Wonomirsky, Stanislaus. Pressburg, 1749.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyújteménye (1581–1805) II. rész / RÖHRER, JOHANN GÜNTER

RÖHRER, JOHANN GÜNTER[65\(15\)](#)

182. Neu und Alter Hauss-Wirtschafts-Schreib-Calender. – Astrologisches Prognosticum. Neubarth, Christoph. Bresslau, 1682.

183. Neu- und Alter Schreib-Calender. – Astronom- und Astrologischer Bericht. Neubarth, Joannes. Bresslau, 1686, 1690, 1693 1695, 1697, 1699.

184. Neu- und Alter Hauss-Wirtschafts- und Schreib-Calender. – Prognosticum. Hancke. Valentin. Bresslau, 1698, 1699.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SARTORIUS, JOHANN FRIEDRICH

SARTORIUS, JOHANN FRIEDRICH[66\(16\)](#)

185. New und Alt Schreibkalender. – Prognosticon. Huberinus, Mauritius. Nürnberg, 1619, 1622, 1623, 1627, 1629, 1632. Az 1619. és 1622. évből csak prognosticon van. A naptárak címlapján Wien és Linz városképe.

186. Neuer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon. Schaerer, Melchior.[67\(17\)](#) Nürnberg, 1619, 1622, 1624, 1626. Az 1619. és 1622. évből csak prognosticon van.

187. Neuer und Alter Schreibcalender. – Prognosticum. Albanus-Marius (Halbmayer), Georg. Nürnberg, 1622, 1626, 1632. 1622-ből csak prognosticon van.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHILGEN, JOHANN BAPTIST

SCHILGEN, JOHANN BAPTIST

188. Neuer Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Gentilli, Mathias. Wienn, 1721, 1723.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHMID, MARIA ÉVA ÖZVEGY

SCHMID, MARIA ÉVA ÖZVEGY

189. Neuer Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Gentilli, Mathias. Wienn, 1719. 1720, 1721.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHMIDT, PETER

SCHMIDT, PETER[68\(18\)](#)

190. Prognosticon Astrologicon. Menzius, Johannes. Magdeburg, 1611.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHRAMM, PAUL

SCHRAMM, PAUL

191. Crakawer Schreib Calender. – Crakawer Practica. Mileius, M. Alexander. Ollmütz, 1619, 1622,

1623. Az 1619. és 1622. évből csak practica van.



29730. Az 1633. évi practica (137. sz.) címlapja (a csillagjósítás allegórikus képeivel, alul mezőgazdasági munkák, köztük a szüret ábrázolása)

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHÖNIG, JOHANN ULRICH

298 SCHÖNIG, JOHANN ULRICH⁶⁹⁽¹⁹⁾

192. Practica. Winckel. Nicolaus Eberhardus. Augspurg, 1616, 1617, 1622.

193. Newer und Alter Schreib Calender. – Practica Astrologica. Ritter, Franz. Augspurg, 1676, 1617.

194. Prognosticon. Joly, Nicolaus. Augspurg, 1616, 1617, 1622.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyúteménye (1581–1805) II. rész / SCHONIG, VALENTIN

SCHONIG, VALENTIN

195. Schreyb Calender. – Prognosticon. Tripet, Maximilian. Augspurg, 1595.



1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SCHULTES, JOHANN

SCHULTES, JOHANN

196. Newer Alter Schreib Calender. – Practica. Galgemayr, Georg. Augspurg, 1615, 1616, 1618, 1619, 1622, 1624, 1628, 1629, 1637, 1638, 1646, 1651. Az 1624. évi naptár hiányos. Az 1615–1622. évi naptárt Geitzkoffler Zachariasnak ajánlja Galgemayr, alatta a Geitzkoffler címer.[70\(20\)](#)

197. Newer vnd Alter Schreibkalender. – Practica. Ehinger, Elias. Augspurg, 1624, 1638, 1639.

[299](#)198. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon. Sperber, Johann Gabriel. Augspurg, 1628, 1629, 1646, 1650.

199. New vnd Alter Schreib-Calender. – Prognosticon Astrologicum. Welper, Eberhard, Augspurg. 1639, 1650.

200. New vnd Alter Schreib Calender. – Prognosis Astrologica. Stainhoffer, Udalricus. Augspurg, 1650.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SPAISER, CHRISTIAN

SPAISER, CHRISTIAN

201. Alt- und Neuer Schreib-Kalender. – Practica. Pressburg, 1778.



32. Az 1621. évi naptár (150. sz.) címlapján Tycho de Brahe (1546–1601) csillagász

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / SPAISER, FRANZ

SPAISER, FRANZ

202. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Neupart, Joannes. Pressburg, 1730, 1747, 1751, 1754, 1757, 1759, 1762, 1766, 1767, 1768, 1775. Az 1730. évihez hozzákötve: Spaiser, Franz: Kurtz- verfaste Ungarische Chronik.

203. Magyarországi statusok titulusival bővített új kalendárium. – Astrologica. Neupart János. Pozsony, 1754.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / STÖR, MICHAEL

STÖR, MICHAEL[71\(21\)](#)

204. Newer vnd Alter Schreibkalender. – Prognosticon. Remmelinus, Joannes. Augspurg, 1626.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye

(1581–1805) II. rész / STRAUSS, NICOLAUS

STRAUSS, NICOLAUS

205. New vnd Alt Schreib-Calender. – Practica Astrologica. Moller, Albin. Prag, 1618.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / STRAUBEL, JOHANN THEOPHIL

300 STRAUBEL, JOHANN THEOPHIL

206. Neuer, und Alter Schreib-Calender. – Astronom-, und Astrologischer Bericht. Neubarth, Joannes. Breslau, 1737, 1740.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / STREIBIG, GEORG JOHANN

STREIBIG, GEORG JOHANN⁷²⁽²²⁾

207. Crackauer Schreib-Calender. – Practica. Dubranowski, Stanislaus Raab, 1742, 1745, 1761, 1769, 1770. Az 1745. évi naptár hiányos.



33. Az 1624. évi naptár (149. sz.) címlapja a Habsburg császárok képével

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / STREIBIG, JOSEPH ANTON

STREIBIG, JOSEPH ANTON

208. Crackauer Schreib-Calender. – Prognosticon. Dubranowski, Stanislaus. Raab, 1731.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / STREIBIG, JOSEPH

STREIBIG, JOSEPH

209. Neu eingerichter alter und neuer Crackauer Schreib Kalender. – Prognosticon. Einen Liebhaber der mathematischen Wissenschaften. Raab, 1800, 1801. Az 1800. évi naptár hiányos.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / TRATTNER, JOH. THOMAS

TRATTNER, JOH. THOMAS

210. Alt- und neuer Crackauer ... Schreib Calendar. – Beschreibung. Wien, 1759.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / UT(Z)SCHNEIDER, MARIA MAGDALENA

301 [UT\(Z\)SCHNEIDER, MARIA MAGDALENA](#) [73\(23\)](#)

211. Neu- und Alter Schreib-Calender. – Prognosticon Astrologicum. Gottlieb, Udalricus Hudalricus. Augspurg, 1697.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / VOIGT, LEOPOLD

VOIGT, LEOPOLD [74\(24\)](#)

212. Crakauer Schreib-Calender. – Crackauer Grosses Prognosticon. Gostuiowsky, Joannes. Wienn, 1693, 1699, 1700, 1701.



34. Az 1612. évi naptárban (165. sz.) Nicolaus Nerlich Merkur-keresztes nyomdász-címere

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye (1581–1805) II. rész / VOIGT, IGNATZ

VOIGT, IGNATZ

213. Crackauer Schreib-Calender. – Crackauer Grosses Prognosticon. Gostumiowsky, Joannes. Wienn, 1713, 1714, 1718.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyűjteménye

(1581–1805) II. rész / WAGENMANN, ABRAHAM

302 WAGENMANN, ABRAHAM[75\(25\)](#)

214. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicum. Marius, Simon. Nürnberg, 1603, 1607, 1610.

215. Alter vnd Newer Schreibkalender. – Gründlicher Bericht. Schülin, Johann. Nürnberg, 1605.

216. Newer vnd Alter Schreib-Calender. – Prognosticon. Messing, Bernhard. Nürnberg, 1605, 1607.

217. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon Astrologicum. Müller, D. Josias. Nürnberg, 1607.



35. Az 1686. évi nagyszombati prognosiban (169. sz.) Buda látképe nyugatról és keletről jelmagyarázattal

218. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Prognosticon. Caspar, Joannes. Nürnberg, 1610.

219. Newer vnd Alter Schreib Calender. – Practica. Ebner, Sebald. Nürnberg, 1611, 1612, 1613. Az 1611. és 1613. évben csak practica van.

303220. Newer und Alter Schreibkalender. – Practica. Hermann, Albert. Nürnberg, 1613, 1615.

221. Neuer und Alter Schreibcalender. – Prognosticum Astrologicum. Albanus-Marius (Halbmayer), Georg. Nürnberg, 1616, 1617, 1619. Az 1616. évből csak prognosticum van.



36. Renneuer János Fülöp soproni nyomdász 1745. évi naptárának (171. sz.) címlapja

222. Neuer und Alter Schreibkalender. – Prognosticon. Stoeckel (Staeckel), Lucas.[76\(26\)](#) Nürnberg, 1618.

223. Neuer und Alter Schreib Calender. – Astrologische Practica. Camerer, Johann Rudolf. Nürnberg, 1623, 1624.

[304](#)224. Neuer und Alter Schreibkalender. – Prognosticon. Svalbadius (Schwalbach), Johann Georg.[77\(27\)](#) Nürnberg, 1623, 1624.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / Varga Imréné: A soproni városi levéltár naptárgyúteménye (1581–1805) II. rész / NYOMDA NÉLKÜLIEK

NYOMDA NÉLKÜLIEK

225. Crackawer Schreib Calender. – Prognosticon. Tonski, Joannes. H. n. 1.644. – A kalendárium kötések a címlap alját levágták.

Wann die Ordinari Posten in De- denburg der Zeit ein- und ablaufen.

Ankommende Posten.

Au Sonntag

Kommt an die Wiener Ordina-
nari-Post umb 11. Uhr Mittags,
mit welcher einlauffen die Brieff
aus dem Reich, aus Bayern,
Pfalz, Schwaben, Tyrol, Welsch-
land, Spanien, Franckreich, En-
gel-und Holland, aus Sachsen,
Pohlen, Brandenburg, und al-
len Nordischen-Ländern, inglei-
chen aus Böhmeim, Mähren,
Schlesien, und Kärnten.

Abgehende.

Diesen Tag laufft die Ordina-
ri Post ab um 1. Uhr Nachmit-
tag nach Essig, Peterwardein,
bis Bellegrad, und weiters hin-
unter, wie auch nach Warstein,
und in ganz Croaten.

NB. Auffer diesen gehet die Ordinari-Post von hier nacher Preß-
burg, Dienstags und Frentags um 6. Uhr früh, und kommt von
dannen Mittwoch, und Samstag umb 8. auch 9. Uhr Nachts.

Montag.

Kommt an gegen 10. Uhr
Nachts die Ordinari aus erst-ber-
schriebenen Hungarischen Sla-
vonischen und Croatischen Der-
thern. und laufft in einer folgen-
den Stund, in die oben-benannte
Derther.

Donnerstag.

Kommt die Wiener Ordina-
ri-Post an um 11. Uhr Mittags,
und gehet ab um 1. Uhr Nach-
mittag, Sommer-Zeit kommt an
die Ordinari von ob-benannten
Sclavonischen und Croaten um
10. Uhr Nachts, Winters-Zeit
auch öffters.

Dienstags und Frentags.

Früh um 8. bis 9. uhr welche
auch so gleich nacher Wienn ab-
geheth.

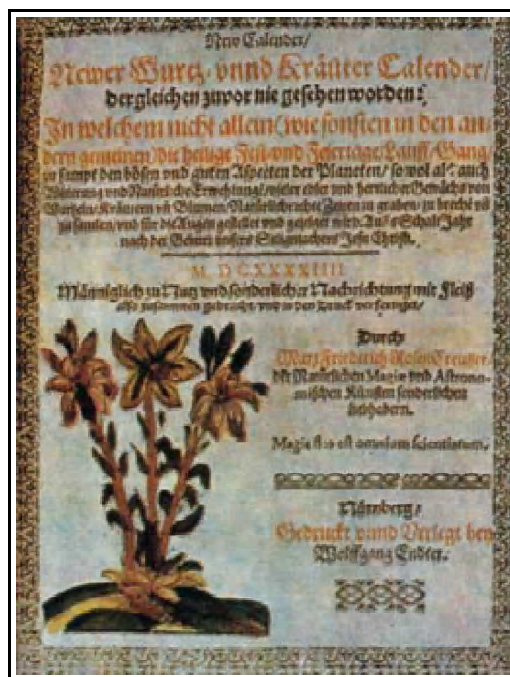
37. Az 1745. évi soproni naptárban (171. sz.) a postajárat rendje

226. Leutschauer Schreib-Calendar. – Practica. Christian Joachim von Chotieschau. Leutschau, 1738.

227. Alt- und Neuer Schreib-Calendar. – Practica. Kesikawsky, Ladislaus. Leutschau, 1749.



24. Az 1632. évi naptár (80. sz.) címlapja németországi címerekkel



26. Az 1644. évi naptár (92. sz.) címlapja

3053. A naptárak készítői: a nevek utáni számok a naptáraknak az előző fejezetben található sorszámát jelölik:

Adelsheim, Philomus (44, 58, 66, 73) matematikus

Albanus-Marius (Halbmayer). Georg (24, 116, 187, 221) asztrológus

Arthus Dantiscus, Gothard (149) magister, történész és matematikus a majnai Frankfurtban (1570. Danzig–1630. Frankfurt)

Neu-eingerichteter Alt- und Neuer Erckener

Schreib-Kalender

Auf das Jahr nach der Gnadenreichen Geburt Jesu Christi
1761.


Welches ein Gemein-Jahr ist von 365 Tagen.

Wann die günstige Peyer finden wird, der Sonnen Aufgang, Regen, Hagel, Witterungs-Kunze, durch die 4 Jahres-Zeiten, nach den 12 Monaten, unterschiedliche Erwehlungen für Gärten, Obstler und Acker-Fente; Nebst einer Verzeichnuß deren Königrichen, Ländern und Städten, wo unter denen 12. Himmel-Zeichen liegen.

Wann bey accurate Warz-Tabellen, zwey nützliche Lotterien-Tafeln, nebst Resolution-Tabellen der Kremutser, Ordinar und Hollader-Ducaten; worinnen auch die in dem Königreich Ungarn, und Wien einfallende Jahr-Märkte, samt der allhöchsten Kaiserlichen Sperr- und Post-Ordnung.

Um Jahr folgt abermalen zur meine günstige Kalender-Liebhaber eine neue Kalender-Notitia zur Zeit-Vertreibung, wie ich schon zum öftermalen gebienet hab; Mit sonderbarem Fleiß nach hiesiger Polus Höhe gestellet, durch

STANISLAUM DUBRANOWSKI, Philof. Math.



In denenjenigen Seyttagen, welche mit einem solchen bemerker sind, ist mit tewilligter Pabstl Dispensation nach vollendter S. Mess u. Predig zu arbeiten erl. ude.

gedruckt bey Gregori Johann Streitig, Königl. privile. Buchh. und Buchh. 1761.

38. Streibig György János nyomdász 1761. évi naptárának (207. sz.) címlapja

Arthus, Wilhelm (151) matematikus

Augustissimus, Rupertus (61)

Bandorkovicz, Joannes (137) filozófiai doktor, egyetemi professzor

Buchmann (Puchmann), *Valentin* (13) költő, csillagász

306 *Caesius, Georgius* (111, 163) lelkész. A másképpen *Blaeu* Bläuw, Blauw nevű nevezetes amszterdami nyomdászcsalád tagja?[78\(28\)](#)

Caesius, Johannes (148, 153) L. az előbbit!

Camerer, Johann Rudolf (119, 223) orvos

Caspar, Joannes (153, 157, 218) magister

Chodovocius, Nicolaus (139) orvos, filozófus, asztrológus

Chotieschau, Christian von (226)

Crusius, Johannes (87) prédikátor



39. Az 1761. évi naptárban a február ábrázolása (207. sz.)

Curaschiander I. Simplicissimus

Czadeczky, Ferdinánd (176) matematikus, csillagász

Dornfeld, Georg (143)

Dubranowski, Stanislaus (207, 208) matematikus

Dubrawsky, Michael (133) matematikus

Ebner, Sebald (219) matematikus. Vö. *Ebner, Julius*: Stammbaum der württembergischen Familie Ebner. Ulm, 1911.

Ehinger, Elias (81, 197) magister, a pfortai (Nauenburg közelében) gimnázium rektora (1573. Christgarten – 1653.)

Eichstadius, Laurentius (89) orvos

[307](#) *Fabricius, David* (154) csillagász (1564. Esens–1617. Ostel)

Fabricius, Georgius (70)

Fabricius, Paul (3) orvos, matematikus, csillagász († 1589. Wien)

Fomann, Johann Christian (88) matematikus, csillagász

Freund, Johann Georg (35, 39, 59) csillagászati tudományok kedvelője

Freund, Marcus (31, 32, 34, 36, 38, 41, 43, 48, 50, 51, 68, 69, 75, 94, 95, 97, 99) csillagász



40. David Herlicius képe az 1623. évi practicaban (45. sz.)

Freymann, Erasmus (16) csillagász

Freymund, Ernst (63, 74) csillagász

Freymund, Wilhelm (101) matematikus

Frölich, David (4, 7, 85) a késmárki kollégium tanára, aki 1633-tól kezdve szerkesztette a híres lőcsei kalendáriumot (1595. Késmárk–1648. Lőcse). Vö. még a 27. jegyzetet.

Frommann, Johann (159) csillagászat kedvelője

Galgemayr, Georg (196) matematikus (1561.); vö. Württembergische Vierteljahrshefte für Landesgeschichte. Neue Folge XII, 231.

[308](#) *Gartnerus, Jacobs* (86) prédikátor, író

Gauppen, Johann (64) magister

Gebhard, Georg (6)

Geitzkoffler, Zacharias kir. tanácsos; neki ajánlva a 196. sz. naptár (1560–1617) Augsburgban élt, a

császári hadsereg főprófuntmestere

Gentili, Mathias (188, 189) csillagász

Goldmayer, Andreas (25, 80) matematikus (1603. Gunzenhausen–1664. Nürnberg)

Gostumiowsky, Joannes (212, 213) matematikus

Gottlieb, Udalricus (211) filozófus

Hackespan, Ciriack (17) matematikus

Halbmayer I. Albanus-Marius

Han, Paul Conrad Balthasar (14, 15, 67, 71) matematikus

Hancke, Valentin (5, 126, 184) teológus, csillagász

Haringshausen, Joannes (122) filozófus, orvos

Henisch, Georg (109, 161) matematikus, orvos (1549. Bártfa–1618. Augsburg)

Hercius, Paulus (136) filozófus

Herlicius, David (45, 76, 114, 147, 170) filozófus, orvos, csillagász (40. kép)

Herman, Albert (220) csillagász

Hiebner, Israel (93) művészetek kedvelője

Holderbusch, Jacob (37, 42, 49, 62, 65, 72)

Horky, Martin (84) matematikus

Huberinus, Mauritius (184) matematikus, csillagász

Hulst, Johann (90) hamburgi hajós, kormányos és matematikus. Vö. Der deutsche Roland XI, 141.

Jablonsky, Nicolaus (124) matematikus

Jocifer, Johann (106) csillagászat kedvelője

Joly, Nicolaus (2, 131, 194) Vö. Zeitschrift des deutschen Sprachvereines 1922, 128; csillagász

Juhrmann, Johann Friedrich (102) csillagász

Kepler, Johann (11) csillagász (1571–1630)

Kesikawsky, Ladislaus (227) csillagász

Koestner, Sebastian (113) plébános

Kresslin, Georg (79, 156, 164) lelkész

Krügener, Michael (135) matematikus

Kürner, Joannes Jacobus (146) könyvnyomdász

Latermann, Paul (108) matematikus

Lullius, Pharamundus Reimondus (141)

Magirus, Johann (8. 96) magister (1537. Backnang–1614. Cannstatt)

Mannagetta, Joannes Guilielmus (120) orvos, matematikus, egyetemi tanár (1588. Wilhelmburg–1666. Wien)

Marius, Simon (155, 158, 214) csillagász (1570–1624.) (41. kép)

Menzius, Johannes (190) csillagászat kedvelője

Messing, Bernhard (216) csillagász

Mileius, Alexander (47, 172, 191) magister

Mironowsky, Wencel (171) csillagász

Mohr, Caspar (130) magister

Mollen, Albin (165, 166, 167, 205) magister

Müller, Josias (217) csillagász

Mygiesser, Leonhard (46, 121), orvos, csillagász

M. J. U. (142)



30941. Simon Marius képe az 1622. évi practicában (155. sz.)

310 Nagel, Paul (77, 145) magister, csillagász a XVII. század első felében

Nagoth, Albert (129) filozófiai, jogi doktor, matematikus

Nagyszombati jezsuiták (26, 169)

Neubarth, Christoph (140, 182, 183)

Neubarth, Neuparth, Joannes (9, 127, 178, 179, 202, 203, 206) sziléziai csillagász (1651–1711)

Pangratz, Christian (1) csillagász, botanikus

Partlicius, Simeon (78) filozófus, orvos. matematikus
Preussische Akademie der Wissenschaften (10)
Püchler, Vitus (125) matematikus
Rechberger, Wilhelm (107) filozófus, orvos, matematika professzora (†1657)
Remmelinus, Joannes (110, 204) filozófus, orvos
Ritter, Franz (82, 193)
Rivandrus, Joannes (12) csillagász
Rosencreutzer, Marx Friedrich (92) csillagász
Rosenthaler, Simon (55) csillagászatot kedvelő
Rundraus, Ernst (57)
Sattler, Georg Christian (30) matematikus
Schaerer, Melchior (118, 186) lelkész
Schmidt, Nicolaus (33, 40, 52) művészetek kedvelője
Schröter, Bartholomaeus (150) matematikus
Schülin, Johann (215) lelkész
Seemann, Adreas (18) csillagász
Seidel, Ábrahám (29 csillagászatot kedvelő
Simplicissimus (103, 104)
Smirnodowski, Nicolaus (19) matematikus
Spaiser, Franz (179) magyar krónika; pozsonyi nyomdász
Sperber, Johann Gabriel (198) matematikus, orvos
Stainhoffer, Udalricus (200) orvos. csillagászatot kedvelő
Stieffenberger, Vitus (98) csillagászatot kedvelő
Stoeckel/Staeckel, Lucas (117, 222) matematikus
Strohbandt, Carolus Augustus (60) orvos, filozófus
Sturm, Johann Christoph (54, 105)
Svvalbacijs/Schwalbach, Johann Georg (224) író, csillagászatot kedvelő

Tonski, Joannes (225) orvos, a matematika professzora

Trow, Abdius (91), az altdorfi egyetem matematika professzora

Tripet, Maximilian (134, 195) udvari káplán (†1597)

Wagner, Johann Christoph (100, 144) csillagász

Wechtler, Joann Conrad (173, 174, 175) orvos

Weiber-Freund, Cornelius (53)

Welpen, Eberhard (132, 199) matematikus

Werve, Hermann de (83) csillagász (1585–) (42. kép)

Winckler, Heinrich (123) magister

Winckler, Nicolaus Eberhardus (112, 115, 162, 192) orvos, fizikus, csillagász

Winter, Georg Simon (56)

Witichus, Joannes Alexandrus (128)

Wonomirsky, Stanislaus (176, 180, 181) csillagász

Zorawsky, Nicolaus (20, 21, 22, 23, 138) filozófus, orvos, matematikus



31142. Herman de Werve 53 éves korában az 1638. évi naptár (83. sz.) címlapján

312 Horváth Emil: Hegykő, Fertőhomok, Hidegség osztály- és rétegszerkezetének alakulása (1960–1983)

1. A társadalmi struktúra változását befolyásoló tényezők

A hegykői tanács irányítása alá három település tartozik: Hegykő, Fertőhomok és Hidegség. Települési struktúrájukat meghatározta a Fertő és Sopron közelsége. Szalagrendszerben települt utcáik a közlekedési út mellett hosszan elnyúlnak. Lakosságuk már egységesnek mondható, horvát nyelvet beszélő magyarokból és csak magyarul beszélő magyarokból áll.

Jellemző volt a falvakra a „piacolás”. Az asszonyok távolabbi városok (Szombathely, Sárvár, Celldömölk, Zalaegerszeg stb.) piacain árulták, kisebb számban még ma is árulják háztáji termékeiket. Ezáltal a szomszéd falvakkal szemben jelentősebb anyagi haszonra tettek szert, amely meghatározta a három település anyagi helyzetét.

A lakosság 70%-a mezőgazdasággal (földművelés-állattenyésztés) foglalkozott, a 30%-ot a városokba eljáró ipari munkásság és más csoportok tagjai tették ki (16. sz. táblázat). Helybeli üzem a Fertő-menti Zöld Mező MGTSZ és az Építőipari Szövetkezet. Az utóbbi 1977-ben megszűnt, illetve fuzionált a Fertődi Szövetkezettel. A falvak életében végbement lassú, strukturális változást követte a nagyarányú mobilitás a vizsgált időszakban.

A három község lakossága 1970-ben 2751 fő volt, mely 1980-ra 2336 főre csökkent. A csökkenés 1982-ig folytatódott (2067 fő). A szerkezeti változást a lélekszám változása is követte. Mi volt ennek az oka?

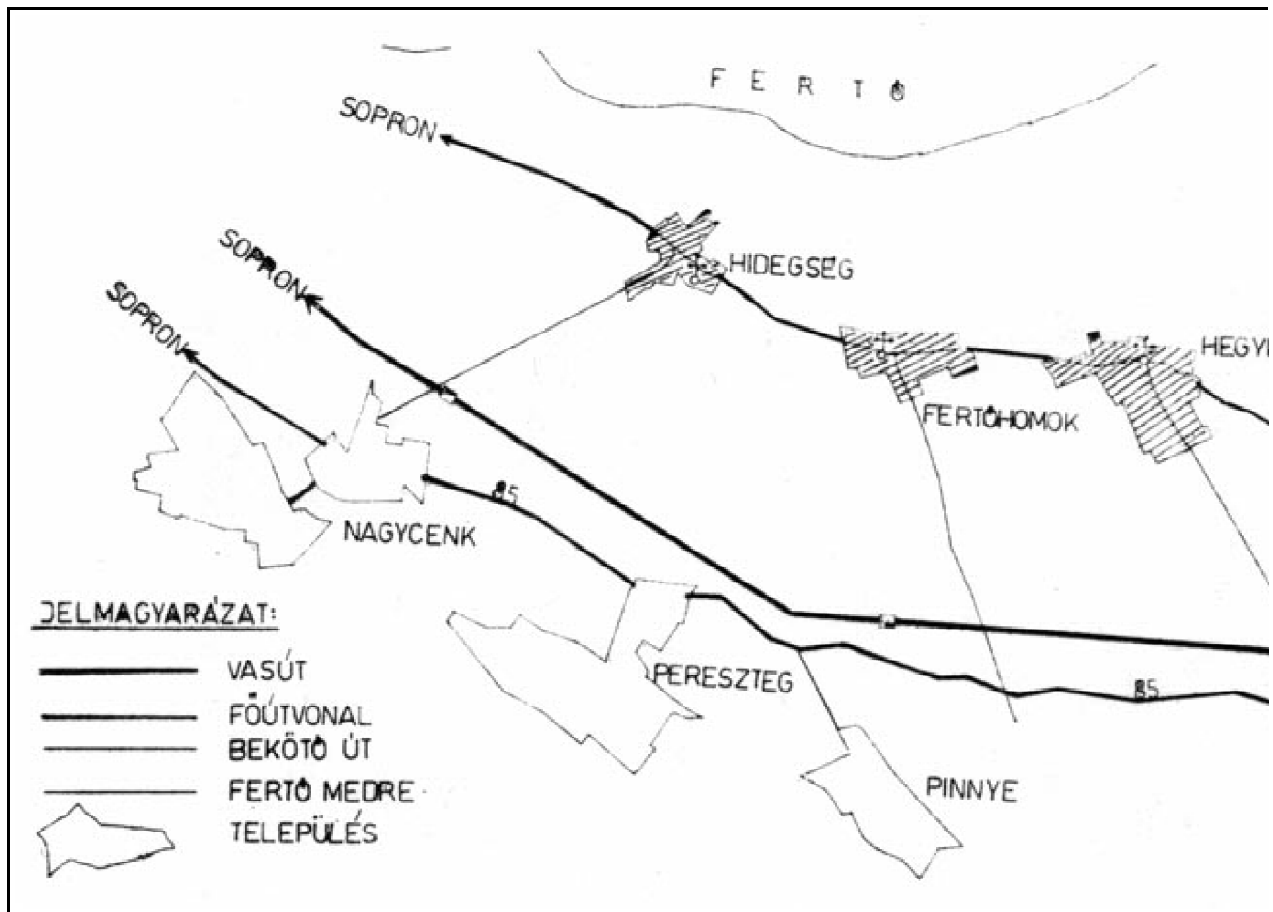
A nagyüzemi termelési forma bizonyos specializálódást hozott létre. A mezőgazdaság szakosításával a termelőszövetkezetekben kialakultak a növénytermesztők, állattenyésztők, traktorosok (gépesek) stb. Külön kell említeni a virág- és dísznövénykertészet felfutását, amely szakmunkásképzést megkövetelő foglalkozási ág lett. A termelőszövetkezet az 1980-as évre megerősödött. Hegykő községben összpontosult az irányítás és a gazdálkodási egység. A másik két településen (Fertőhomok, Hidegség) nincs jelentősebb gazdasági alközpont vagy ágazat. Ezek a községek teljesen leépültek társadalmilag, gazdaságilag. A fiatalok közül sokan nem a mezőgazdaságot és a falut választották, hanem az ipart és a várost. Legtöbben Hidegségről és Fertőhomokról költöztek el Sopronba, kevesebben Kapuvárra, Győrbe. Az egyetlen ipari tevékenységet folytató Építőipari Szövetkezet 1977-ben megszűnt, fuzionált a Fertődi Építőipari Szövetkezettel. A hegykői származású dolgozók közül többen, akik addig a szövetkezet dolgozói voltak, nem követték a szövetkezetet Fertődre, hanem másutt vállaltak munkát. Egy részük a helyi MGTSZ-ben kapott munkát, mások Sopronban kerestek megélhetést.

A lakosság elenyésző része (10–15 fő) a Fertőszentmiklósi Nádgazdasági Vállalatnál dolgozik. Téli időszakban több MGTSZ-dolgozó (az, aki a növénytermesztésben dolgozott) a Nádgazdasági Vállalatnál szerződéses munkaviszonyt kötött nádaratásra.

A lakosság számarányának csökkenésében közrejátszik a családok szaporodása is. Fertőhomok és Hidegség községek lakóinak száma a fiatal lakosság elköltözésével csökken. Az idősebb középidős családokban nincs

szaporodás. **313**A faluban maradt kevés számú fiatal család, egy, illetve két gyermekkel szaporodik. Ez a folyamat negatív (előregedés), illetve stagnáló szaporulat, mely nem gyarapítja a falu lakóinak számát egy emberöltő után (16. sz. táblázat).

Jobb a helyzet szaporodás tekintetében Hegykő községben. Több fiatal telepszik le, s marad a faluban, több család „nagy családos”. A községben a kétgyermekes családok száma kb. 60%, az egy- és három-, vagy ennél több gyermekes családok számaránya 30–10%-ban oszlik meg. A vizsgált időszakban jó arányban növekedett a kétgyermekes családok száma. Ez a lakosság számának szintentartásához elegendő, de a lakosság számának növekedéséhez nem! Jól tükrözi a 16. sz. táblázat, amelyben érzékelhető az, hogy Hegykőn a szaporulat pozitív irányba hajlott 1980-ban. Fertőhomokon pedig még mindig többen halnak meg, illetve költöznek el a faluból, mint amennyi a szaporulat.



2. A községekben a családok száma évről-évre változik, hasonlóan a gyermekszülések számához. Nyilvántartásuk nagy gondosságot kíván. A statisztikai adatok közül a legfrissebbet, az 1983. év adatait emeljük ki:

1. sz. táblázat: A családok száma községenként:

F.homok Hegykő Hidegség

	F.homok	Hegykő	Hidegség
	181	602	134
ebből:			
gyermektelen	21	26	8
1 gyermekkel	34	103	24
2 gyermekkel	40	106	29
3 gyermekkel	8	37	6
3-nál több gyermekkel volt családjuk, de egyedül élnek	77	324	67

314 A falun élő lakosság általában „nagy családban” él, amely két-három generációt foglal magában. A mi fertői falvainkban is megtalálható ez a jelenség, de inkább csak kétszalados formában. Általában együtt élnek a nyugdíjas szülők a gyermekeikkel és az unokáikkal.

2. sz. táblázat:

	F.homok	Hegykő	Hidegség
egyedül élők	94	110	56
két család együtt	37	234	33
három család együtt	3	8	4
háromnál több család együtt	1	–	–

A kutatás során, talákoztunk négy cigánycsaláddal Hegykőn. A négy cigánycsalád tagjainak száma 17, ezekből a 16 éven aluliak száma 3 nő és 5 férfi. A munkaképes családtagok száma 8, hétnek állandó munkahelye van.

A falvakban minden családban igyekeznek biztosítani a családtagok a család megélhetését. Ebből következik, hogy minden családban általában van olyan személy, vagy személyek, akik dolgoznak. A homogén családok munkaképes tagjai közül csak azok nem dolgoznak, akik gyermeket nevelnek (gyesen vannak), vagy beteg, öreg nyugdíjasok, rokkantak.

Rövid statisztika: Mindenki dolgozik a családban, aki keresőképes: 84% (aktív kereső). Csak egy fő dolgozik a családban, aki keresőképes: 12%. A családban aktívan senki sem dolgozik (nyugd.): 4% (inaktív keresők).

3. A foglalkoztatottak arányai

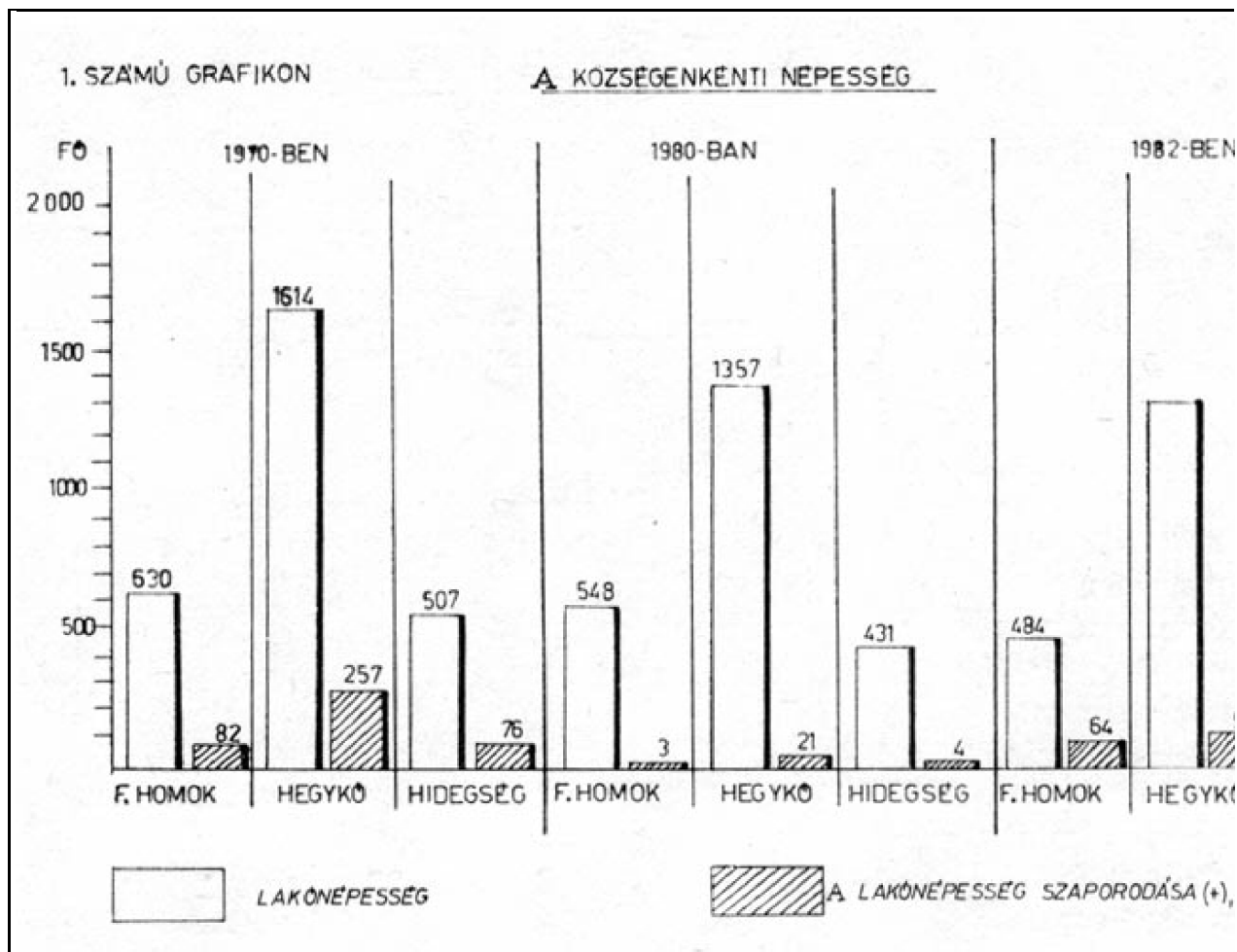
A munkaképes és nem munkaképes lakosság aránya a három községben:

	1975.	Vált.	1978.	Vált.	1980.	Vált.	1983.
Munkaképes koron aluli:	450	–24	426	–4	422	+4	423
férfi	220		207				211
			42				

	1975.	Vált.	1978.	Vált.	1980.	Vált.	1983.
nő	230		219				212
Munkaképes korúak:	1260	-73	1187	-20	1167	+1	1168
férfi	630		590				543
nő	630		597				625
Munkakép. kornál idősebb:	500	-13	487	+10	497	+21	476
férfi	243		235				190
nő	257		252				286
Eljárók száma	515	-47	468	± 0	468	-184	284
Bejárók száma	28	+10	38	+4	40+2	+1	43
Cigány lakosság	12	+7	19	+4	21+2	-6	17

Röviden külön kell ismertetni a községekben élő lakosság szóródását a fenti megoszlásban ahhoz, hogy egy-egy község lakosságának szerkezetét elemezni tudjuk. Ezért az 1983. évi adatszámokat községenként ismertetjük:

315	F.homok	Hegykő	Hidegség
Munkaképes koron aluliak:	79	289	55
ebből:			
férfi	42	141	28
nő	37	148	27
Munkaképes korúak (aktív)	272	721	175
ebből:			
férfi	143	308	92
nő	129	413	83
Munkaképes koruknál idősebbeli (inaktívak)	133	254	89
ebből:			
férfi	60	101	29
nő	73	153	60



Az új nyugdíjtörvény életbelépésével nagyobb mértékben csökkent az aktív keresők aránya. A csökkenéshez járul még az hogy az iparban dolgozók (akik naponta jártak el a faluból a munkahelyükre) a munkahelyen telepedtek le, építettek házat, fizettek be társasház építésére nagyobb összegeket. Természetes folyamatnak kell venni a MGTSZ tagságának csökkenését is. A munkaképes kornál idősebb lakosok száma csökkent, annak ellenére, hogy nagyobb arányú volt a nyugdíjazás.

A bejárók száma kis mértékben emelkedett. Jelentősebb részük vezető beosztású dolgozó, vagy értelmiségi. A bejárók száma az MGTSZ-ben és az oktatási intézményekben emelkedett. (A TSZ-ben alkalmazottak, óvodában óvónők, iskolában pedagógusok).

316A községekben nemzetiségiek nem élnek, de az idősebb lakók (főképp nyugdíjkorúak) még beszélik a horvát nyelvet Hidegségen és Fertőhomokon. A régi nemzetiségi szokások, hagyományok nyomait még meg lehet találni ünnepeken, táncmultságokon, esküvőkön. A nyelvjárásuk kevert (horvát-német), az irodalmi nyelvet nem értik meg.

A községekben élő cigánylakosság, ill. lakosok száma szaporodott. Igaz ezek a cigányok beolvadtak a magyar lakosok rétegeibe. Családok száma 4; tagjainak száma 17. Egyaránt megtalálhatók az MGTSZ-ben

és az iparban. Van köztük növénytermesztő, gépkezelő és kőműves. Valamennyi keresőképes, rendszeresen dolgozik, állandó munkahelyük van.

A szakirodalom a társadalmi kategóriákról azt állapítja meg, hogy nem egyöntetű az egynemű kategóriákba tartozó családok száma. Ez leginkább a „foglalkozási szerkezetből” adódik.

Községeink az „agrár jellegű” főtípushoz tartoznak („a keresők több mint 50%-a agrárkereső”).

4. sz. táblázat: *Társadalmi kategóriák 1983-ban:*

	F.homok	Hegykő	Hidegség
paraszt (mezőgazd. munkás is!)	249	516	141
munkás	137	295	104
értelmiség	12	119	14
egyéb	7	45	5

Hasonló megfigyelésre tehetünk szert akkor, amikor összeállítjuk a társadalmi kategóriákat családok szerint:

5. sz. táblázat:

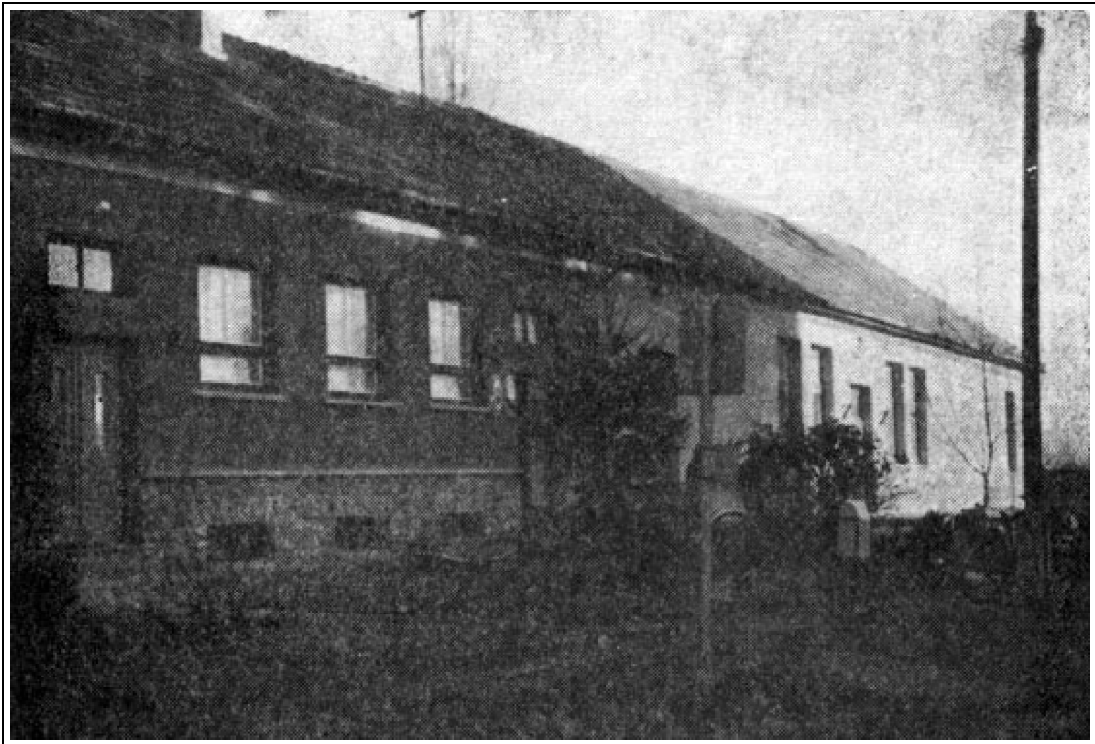
	F.homok	Hegykő	Hidegség
csak paraszt	107	312	61
csak munkás	30	126	29
csak értelmiség	1	12	3
csak egyéb	2	8	1
munkás+paraszt	18	36	32
munkás-értelmiség	12	29	4
munkás+egyéb	7	43	–
paraszt+értelmiség	–	6	3
paraszt+egyéb	3	23	1
értelmiség-egyéb	1	7	–
Összesen:	181	602	134

A családok, családtagok foglalkozása alapján mindhárom település mérsékelten agrár jellegű. Felmérésünk alapján ez a kategória dominál 52,34%-os arányban. Számszerűségében ezt követi a munkásság 20,17%-os arányban. A többi foglalkozási ág nem számottevő.

4. A termelőszövetkezeti parasztság helyzete

A falvak egyetlen nagyobb gazdasága a „Fertőmenti MGTSZ”, amely a vizsgált időszakban megerősödött. A termelőszövetkezet vagyona (annak ellenére, hogy a 23 év alatt alapvetően a struktúrája nem változott)

emelkedett.



3173-4. Fertőhomok: utcakép; tanácsi kirendeltség
és kultúrház

3186. sz. táblázat:

	1960	1970	1980	1982
A MGTSZ vagyona (e/Ft):	67 909	88 340	122 356	133 875
ebből tartalékalap (e/Ft):	162	1680	3185	4676
Egy főre jutó átlagjövedelem (Ft/év):	16 500	37 800	44 818	49 898

Mint munkahely vonzóvá vált. Változott a jövedelem módja is. A MGTSZ bérfizetésre tért át, amelyet havonta fizetnek, s ki-ki egész évi munkája és teljesítménye alapján és végén nyereségrészesedésben részesül. Bevezették a differenciált bérezést is. Legtöbben mint szövetkezeti tagok, de mint „mezőgazdasági munkások” dolgoznak.

7. sz. táblázat:

A statisztikák alapján az aktív kereső tagok száma változott, s emelkedett a nyugdíjasok, járulékosok száma:

	1970	1980	1983
tsz-tagok száma	798	753	727
ebből aktív tagok száma	550	412	341
férfi	300	210	228
nő	250	202	113
nyugdíjas, járulékos	308	401	460
alkalmazott	60	60	74

Sokkal szélesebb formában szemléltetjük a tsz-tagok számát helységenként, s vonhatunk le következtetéseket.

8. sz. táblázat:

	F.homok	Hegykö	Hidegség	Összesen
tsz-tagok száma	168	437	122	727
ebből aktív tagok száma:	66	226	49	341
nők	25	65	23	113
férfiak	41	161	26	228

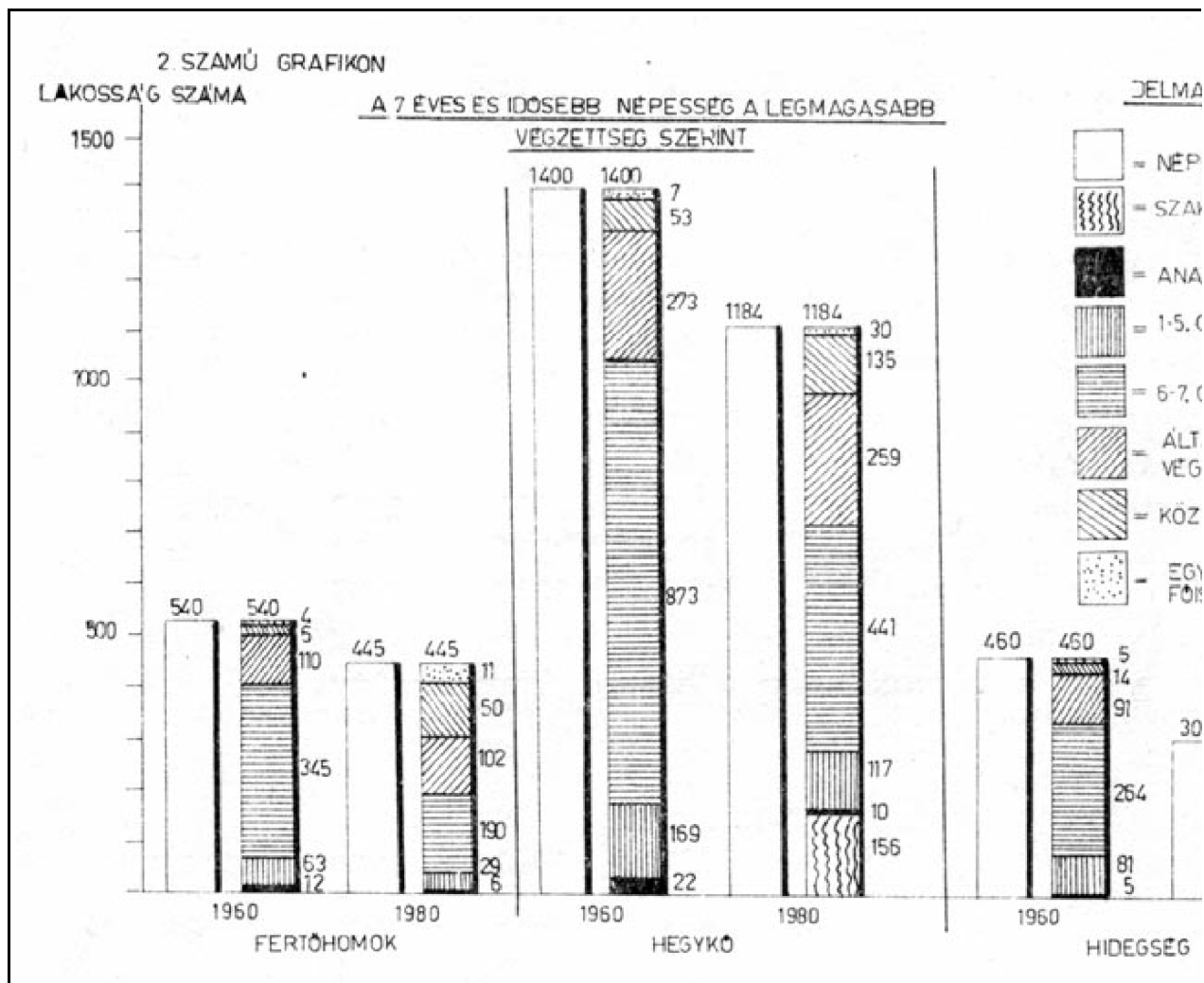
Az aktív keresők korcsoportonkénti megoszlása:

16–20 éves korig	–	6	–	6
------------------	---	---	---	---

21–30 éves korig	11	43	7	61
31–40 éves korig	9	51	4	64
41–50 éves korig	12	55	14	81
51–60 éves korig	34	71	24	129

A 16 és 40 év közötti korosztályba tartozók száma 131 fő (a 30 év alattiak száma mindössze 67 fő), a 41 és 60 év közöttiek száma ennek majdnem kétszerese (210) fő. Még rosszabb a helyzet, ha az első és az utolsó 10 évet hasonlítjuk össze. A 20 éves korosztályig 6 fő található, az 50–60 év között pedig 129 fő. Az elöregedés szemmel látható.

319 Az úgynevezett „harmadik nemzedéken” belül igen csekély a mezőgazdasági fizikai dolgozók aránya. „Leginkább a szakképzett mezőgazdasági fizikaiak maradtak meg apjuk csoportjában”.¹⁽²⁹⁾ Általában a fiatalok a szakképzett szerelők, traktorosok, gépkocsivezetők, vagyis szakmunkások, míg apjuk, illetve az 50–60 évesek növénytermesztők (gyalogmunkás) és állattenyésztők (szarvasmarha eteti vagy fejő). A két generáció között gondolkodásban, kvalifikációban, életvitelben és életmódban óriási különbség van. Ennek kutatása napjainkban folyik. E gondolatok motiválására mutatjuk be a MGTSZ-ben dolgozó aktív tagok megoszlását ágazatonként:



9. sz. táblázat:

	F.homok	Hegykő	Hidegség	Összesen
Irodisták (alk.+tsz-tagok)	8	47	4	59
Alkalmazottak	2	29	4	35
Növénytermesztők	17	31	13	61
Állattenyésztők	11	32	9	52
Kertészet	8	21	5	34
Gépesek (traktoros+gkv.)	16	49	8	73
Ipari ágazat	2	14	2	18
Fogatosok	2	3	4	9
Összesen	66	226	49	341

320 Az élenjáró termelést folytató szövetkezetben legnépesebb ágazat a növényesek és gépesek csoportja. Erősen megduzzadt az irodisták és alkalmazottak száma. Sajnálatos módon csökkent a kertészetben dolgozók száma, s így az ágazat termelőképesége is, amely az energiahordozók fogyasztásával van összefüggésben.

Nagyon csonka lenne a kép, ha nem utalnánk a termelőszövetkezet fejlődésére, és arra, hogy mivel foglalkoznak a tagok.

10. sz. táblázat: A MGTSZ területe és állatállománya

	1960	1970	1980	1983
Összes terület (ha)	3042	3060	3055	3045
ebből:				
szántó	2315	2317	2119	2199
rét, legelő	404	309	419	494
szőlő, gyümölcs	6	84	55	55
kertészet	160	223	307	94
erdő	121	119	126	124
nádas	–	8	29	29
egyéb	36	–	–	50
Állatállomány (db)			–	–
szarvasmarha	680	1091	1316	1686
ló	132	114	30	22
sertés	450	1336	1335	–

Nem lenne teljes a felsorolás, ha a háztáji állatállományt nem számítanánk a leírás összsképebe:

11. sz. táblázat:

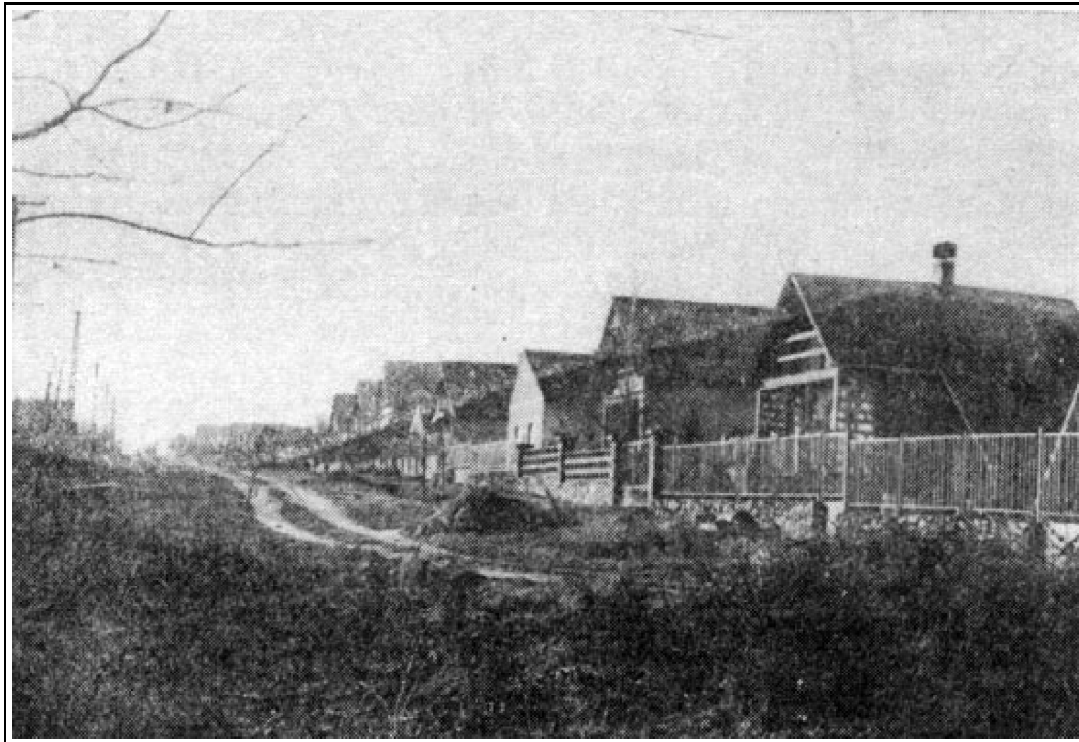
	1960	1970	1980	1983
szarvasmarha	350	320	141	84
ló	–	2	1	1
sertés	2000	1300	714	591

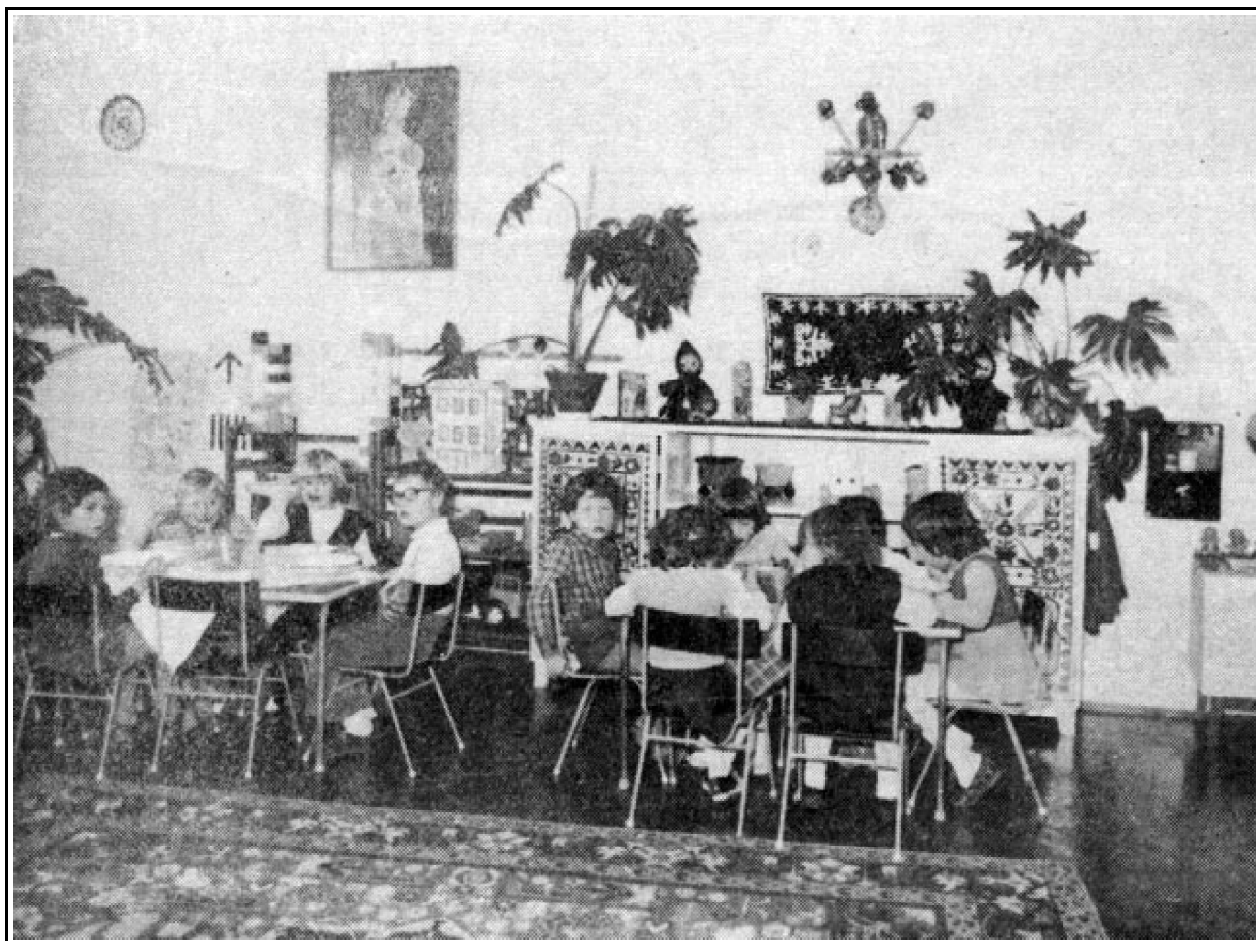
A termelőszövetkezetben a szarvasmarha-állomány felfutóban van, a többi állattartási fajtákból (a háztáji állatállományon belül) a tartási kedv csökkent, ennek gazdaságpolitikai okai vannak.

A termelőszövetkezetben a fejlődés a tagoktól iskolázottságot is követel. Ennek megfelelően érzékenyen reagált a tsz. vezetősége és tagsága.

12. sz. táblázat: *A tagság iskolázottsága*

	1960	1970	1980	1983
8. osztály alattiak	76	54	51	44
8. osztályt végzetek	180	110	60	62
szakmunkások	30	70	183	172
középfokú végz.	13	25	37	45
felsőfokú végz.	3	9	17	18





3216-7. Hegykő: üdülőtelep; napközi otthon

322A tagság kiöregedésével folyamatosan csökken azoknak a dolgozóknak a száma, akik nem végezték el az elemi iskolát, még az elemi iskola 6. osztályából kimaradtak, vagy valamilyen probléma miatt az általános iskolát nem fejezték be. A tagság, évtizedek elteltével, növelte iskolázottságát. Erősen növekedett a szakmunkások, az 1970-es és az 1980-as évek között a közép- és felsőfokúak száma. Szakemberekkel megfelelően ellátott a szövetkezet.

A tsz-dolgozók a termelőszövetkezetet magukénak vallják. Belső erkölcsi magatartásuk alapján végzik mindennapi munkájukat. Egyre kevesebb azoknak száma, akik csak azért dolgoznak, hogy a munkanapok száma elég legyen a nyugdíjalaphoz és a háztáji föld használati jogához. Életmódjuk egyre jobban megközelíti a munkások életmódját. Sőt, a mezőgazdaságban több munkahelyen jobb munkakörülmények vannak, mint az iparban (virágkertészet, gépkarbantartók, raktári dolgozók stb.).

Ezt az állítást azzal tudjuk alátámasztani, hogy az iparban dolgozók naponta 1–2 órát utaznak, s keresetük is kevesebb, mint a tsz-dolgozóké. A termelőszövetkezetben is 8–10 órát dolgoznak naponta. A mezőgazdaságban dolgozók, az ipari dolgozókkal szemben, a háztáji gazdaságban dolgoznak többet. Bevezették az 5 napos munkahetet is. Ez viszont több jövedelmet is biztosít. A lakosság nagy többségében zöldségtermeléssel foglalkozik, amelyet a gazdaságon keresztül szerződéses formában, vagy a piacon

értékesít. Többen (de ez nem jellemző) állattartással is foglalkoznak. Mindez jövedelemkiegészítést jelent.

A tisztán parasztcsaládok száma a legmagasabb (480), ezt követi a munkáscsaládok száma (185). E két kategóriában, ill. kategóriát követi a vegyescsaládok száma. Megítélésünk alapján legjobban, legokosabban és a legmodernebb lakáskultúrában élő családok a vegyescsaládok (munkás-paraszt-szellemi). Ezek a családok ötvözik a város adta kultúráját a falun lévő lehetőségekkel. Ezek a családok anyagilag a leggazdagabbak.

5. A faluban élő munkások.

A munkásság számaránya (ha a mezőgazdaságban dolgozó munkást nem számítjuk) tíz éves távlatban stagnált, illetve az utolsó években emelkedett.

13. sz. táblázat:

	1975.	Vált.	1978.	Vált.	1980.	Vált.	1983.
Ipar	310	-28	282	+1	283	+73	356
Építőipar	150	-57	93		93	-2	91
Közlekedés	32	+4	36		36	+2	38
Kereskedelem	45	-10	35		35	+16	51
Összesen	537	-91	446	+1	447	+89	536
Ebből:							
férfi	300	-60	240		240	+46	286
nő	237	-31	206	+1	207	+43	250

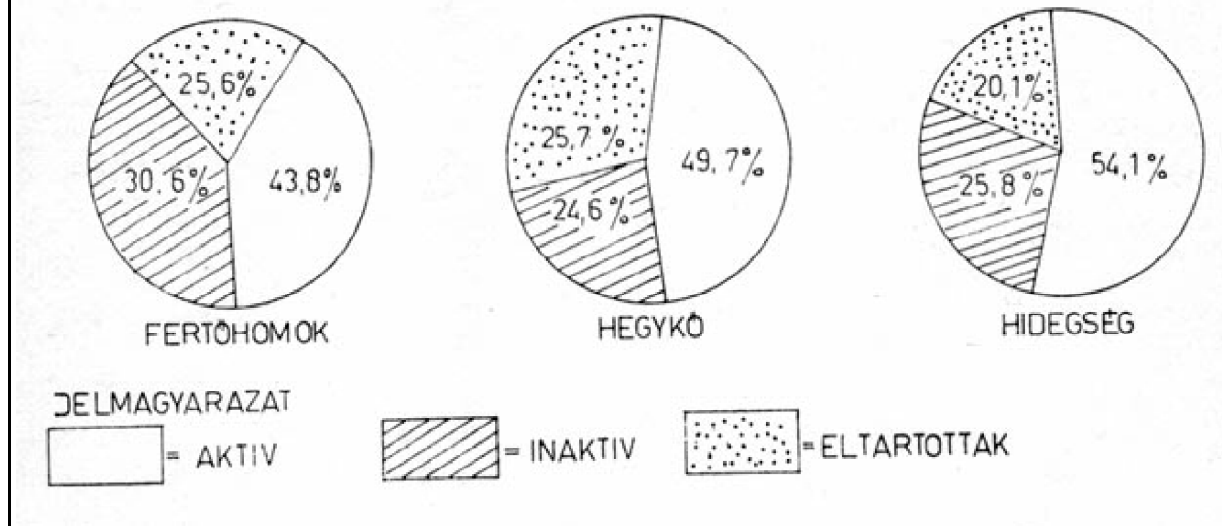
A legnagyobb ingadozás az iparban volt (könnyűipar, gép- és szerszámipar, faipar-bútoripar stb.), ezt követte a kereskedelem. A legstabilabb a változásokra a közlekedés. A munkások négy településen belül ipari centrumokban helyezkedtek el: Fertődön: építőiparban, faiparban; Fertőszentmiklóson: textiliparban, feldolgozóiparban stb; Kapuvárott: húsiparban.

323 Az iparban jelenleg dolgozók számát a II. fejezet elején találjuk meg helységenként. Ezeket a munkásokat képzettségük és foglalkozásuk alapján több kategóriába sorolhatjuk:

a) Alkalmi munkások (időszakosan foglalkoztatottak) erdőgazdaságban, cukorgyárban, nádgazdaságban. Az alkalmi ipari munkások „kétlaki” munkások, akik nem szakadtak el a mezőgazdaság területéről az ún. „szezomban”. Nyáron a mezőgazdaságban, télen az iparban keresi meg a család megélhetését. Ezeknek a munkásoknak a többsége munkás-paraszt családokból került ki. Ez a kétarcúság lassú mobilitást „sugall” az új generációnak. A mobilitás aránya ebben a rétegben 30%-ra tehető;

3. SZÁMÚ GRAFIKON

A NÉPESSÉG AKTIVITÁS SZERINT 1980-BAN.



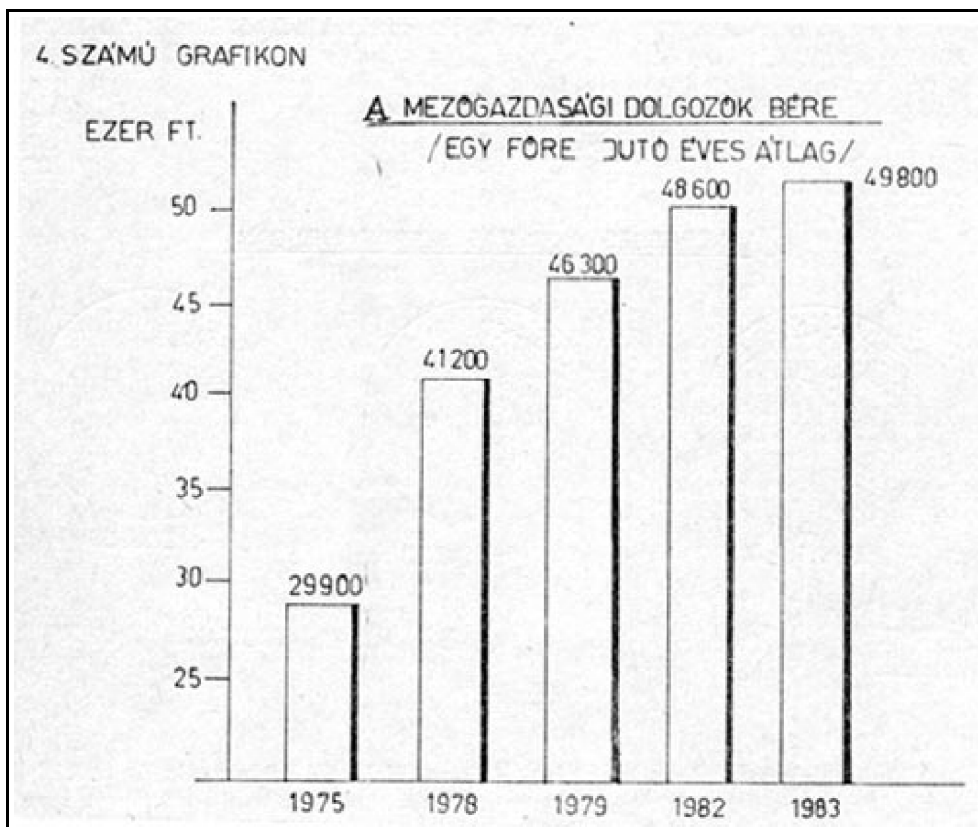
b) Szakképzetlen ipari munkások (állandó dolgozói az iparnak, de szakképesítést még nem szereztek) az összes munkások 35%-át teszik ki. Ők az ipar minden ágazatában megtalálhatók. Itt ebben a munkás rétegben találkoznak az apák a fiaikkal (immobil);

c) Szakképzett ipari munkások falusi agrár, alkalmi munkás, szakképzetlen, illetve szakképzett apák gyermekei (21%). Értelmiségi és egyéb családokból származó munkások adják a munkások kisebb részét (14%).

A falvakban élő munkások a községeikben a község társadalmi megmozdulásain, társadalmi és politikai szervezetek ülésein elenyésző számban vesznek részt. Politikai öntudatuk, társadalmi átalakítást, mobilitást segítő szándékuk csak tetteiken keresztül sugárzik ki a falvakban. Ez abban mutatkozik meg, hogy önként vállalják, – esetenként javasolják –, a társadalmi munkavégzést. Gondolkodásuk, politikai látásuk érettebb lakáskultúrájuk fejlettebb, mint a mezőgazdasági dolgozóké.

3246. A nem fizikai dolgozók.

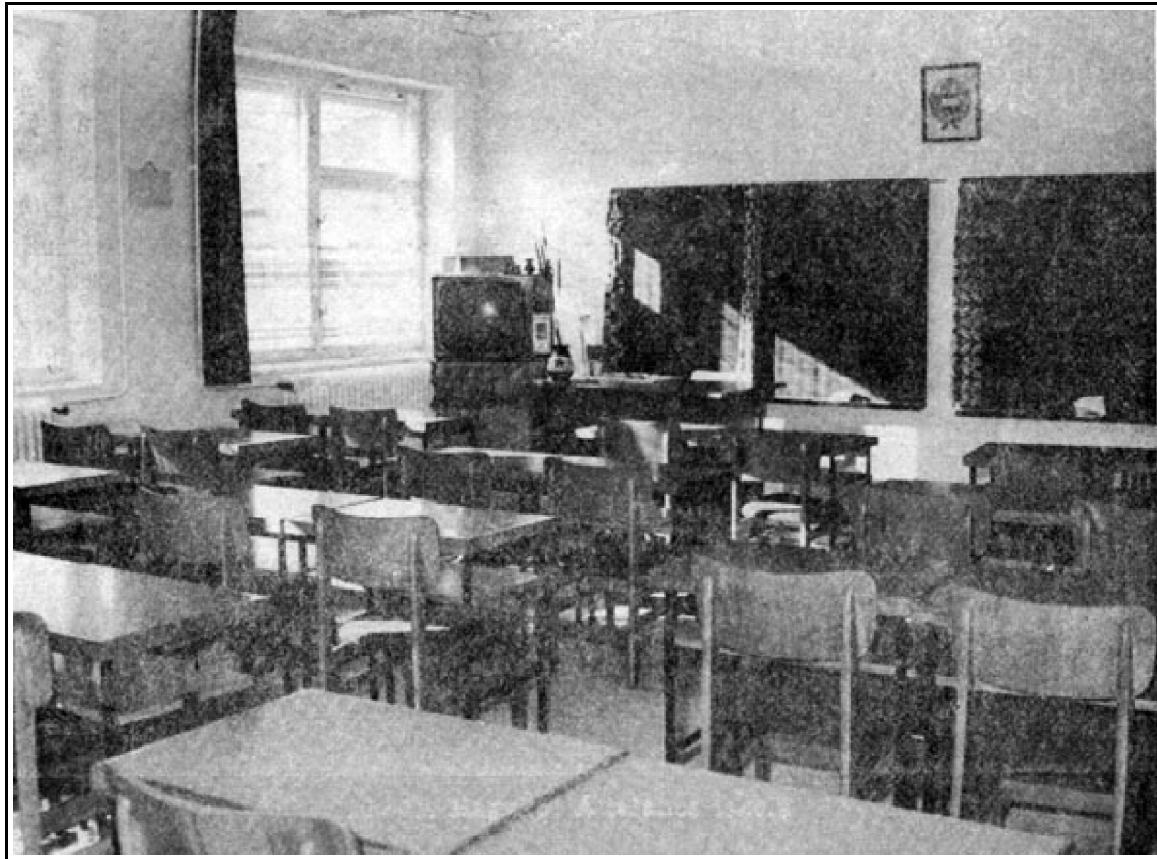
Az értelmiségiek és a vezetők száma folyamatosan emelkedett. Az úgynevezett „régii” értelmiségiek helyébe új generáció került, részben a régi értelmiségiek csoportjából, részben a két osztály tagjainak sorából. A szellemi dolgozók 20%-a vezető beosztású, ezért meghatározó szerepet töltenek be a falu politikai, gazdasági és kulturális életében:



14. sz. táblázat:

	1975-ben	Vált.	1978-ban	Vált.	1982-ben
Tanácsi dolgozók	7	-	7	-	7
Orvos+védőnő	4	-1	3	-	3
Óvodai pedagógusok	5	+3	8	-	8
Iskolai pedagógusok	14	-	14	-	14
Takarék szöv. dolg.	3	-1	4	-	4
Tsz. alk.+tagok	12	+2	14	-	14
Összesen	45	+5	50	-	50





32510–11. Hegykő: Általános iskola

326 Külön említést érdemel a szellemi dolgozók településenkénti megoszlása (1983. szept. adat)

15. sz. táblázat:

	F.homok	Hegykő	Hidegség	Összesen
Tanácsi dolgozók száma	1	5	1	7
Orvos, védőnő		2		2
Óvodai pedagógusok	4	2	1	7
Iskolai pedagógusok	2	7	1	10
Takarék szöv. dolgozó	–	3	–	3
Egyéb	5	100	11	116

Meg kell jegyezni, hogy a helyben lakó értelmiségiek közül (pedagógusok, adm.) többen más településen teljesítenek szolgálatot, mások bejárók, akik itt ebben a táblázatban nem szerepelnek.

7. Kisárutermelők, kiskereskedők

A hegykői „Termál-fürdőtelep” kiépítésével megszaporodott a kiskereskedők száma. 1983-ban a

szerződéses üzletek divatjában mindennel próbálkoztak az iparosok, kiskereskedők, kisárutermelők, hogy megfelelő haszonra tegyenek szert. A péken és cukrászaton kívül találunk lángossütőt, lacipecsenyést, butikost, kisvendéglőt és éttermest. Az utóbbiból három van Hegykőn, egy-egy Fertőhomokon és Hidegségen.

Nem jó, de megfelelő az ÁFÉSZ üzlethálózatának áruellátása. Jelentős tevékenység még a háztáji és kiegészítő zöldségtermelés és a sertéshízalás. Ez a tevékenység a lakosság 2/3 részét foglalkoztatja. A helyi MGTSZ-nek „háztáji” irodája, átvevőhelye és raktárai vannak.

8. A tudományos-technikai forradalom és a falu

A községeket is érintette a fejlődés, a haladás. Az MGTSZ-ben korszerű gépek, eszközök segítik a termelést. Az elkészült regionális vízmű egészséges vizet szolgáltat a lakosságnak. Lehetőség nyílt arra, hogy a régi házakban fürdőszobát alakítsanak ki. Az új lakások csak fürdőszobával épülnek. A lakások 17%-ában központi fűtést alakítottak ki. A háztáji gazdaságokat hivatott segíteni a harminckét kerti traktor, a 205 darálógép, amelyeket rendszeresen működtetnek. A korszerűsödés elindult, s betört a tehénistállóba. Három család rendelkezik fejőgéppel.

A lakosság komoly anyagi lehetőség birtokában él. A házak 80%-át az utóbbi 10 éven belül építették át, korszerűsítették. A faluban 917 családnak 271 gépkocsija és 155 motorkerékpárja van. A családoknak több mint 1/3 része gépjárművel rendelkezik.

A vizsgált időszakban 30 új, a követelményeknek megfelelő lakás, ill. családi ház épült. A lakosság tájékozottságáról árulkodik az, hogy 525 tv-vel és 57 színes tv-vel rendelkezik. Az újságok száma 1295 (napilapok: 583; hetilapok: 540; 172 havilapok). Ezek a számok azt jelentik, hogy minden családnak egy vagy két újság jár. A rádiók számát nem áll módunkban közölni, mert családonként csak egy van nyilvántartva, holott ennél több is van megítélésünk szerint (kb. 1893). A három községben, a strukturálódási mutatók még az egyszerű embereknek is szemléletesen mutatják a fejlődést.

327 16. sz. táblázat:

	F.homok	Hegykő	Hidegség	Összesen
Gépkocsik száma	58	116	42	216
Kistraktorok, kerti gépek	9	8	15	32
Motorkerékpár	41	44	55	140
Színes tv	19	23	15	57
Tv	140	303	70	513
Rádió	353	1098	442	1893
Újság: napilap	129	360	94	583
hetilap	100	340	100	540
havilap	20	142	10	172
Üdülőtelep házai	–	262	–	262
még nem épült fel	–	23	–	23
A termál forgalma	–	100 000	–	100 000

	F.homok	Hegykő	Hidegség	Összesen
A lakóházak száma	146	352	108	606

A községi tanács és a lakosság összefogása által létrejött változások:

A községek területén lévő járdák 90%-a szilárd burkolatú. A közvilágítás a főútonalakon higanygözlámpákkal történik. A községek vasútállomással nem rendelkeznek. A személy- és áruforgalmat a VOLÁN Vállalat autóbuszai és teherautói bonyolítják le. Naponta 32 autóbuszpár viszi, hozza az utasokat. Hegykőn új szolgáltatóház. Hidegségen faluház épült. A társközségekben a szolgáltatási házakat korszerűsítették. A helyi filmszínház Hegykőn hetente két alkalommal, Hidegségen hetente egy alkalommal üzemel.

Hegykőn iskolabővítés, illetve felújítás történt. Korszerű iskolát építettek. Ezzel a három község területéről az iskoláskorú gyermekek (alsó és felső tagozat) a hegykői Általános Iskolába járnak.

Korszerűsítették a fertőhomoki és hegykői óvodát is. A vizsgált időszakban sor került központi napközi konyha kialakítására. Ez az intézmény látja el az óvodákat, iskolákat és az öregek napközi otthonát napi háromszori étkezéssel (200 adagos konyha). Külön említést érdemel a Hegykő határában kialakított hétvégi üdülőtelep. Az üdülőtelep létrejött a Termál-fürdő következménye. Az üdülőtelepen 285 telket mért fel és adott el a községi tanács. Jelenleg 262 ház teljesen felépült, 10 házat most építenek, 13 telken még nem kezdték meg az építkezést. Az üdülőtelepet 1978-ban 68 000, 1980-ban 76 000, 1982-ben 105 000, 1983-ban 100 000 vendég látogatta, vette szolgáltatásait igénybe. A lakosság ehhez a nagyarányú változáshoz társadalmi munkával járult hozzá, évente az adózáson kívül. Egy főre jutó társadalmi munkaóra 1975-ben 120, 1978-ban 276, 1980-ban 552, 1983-ban 630 óra volt.

Az előző fejezetekben megállapítást nyert az, hogy a MGTSZ-ben jobbak a kereseti lehetőségek vagy hasonlóak, mint bármely ipari jellegű vállalatnál, gyárban. A MGTSZ-ben a jövedelem módja készpénzfizetés és évvégén nyereség kifizetése.

1975-ben 1 tagra átlag 29 900 Ft esett

1978-ban 1 tagra átlag 41 241 Ft esett

1979-ben 1 tagra átlag 46 317 Ft jutott

1982-ben 1 tagra átlag 48 630 Ft jutott

1983-ban 1 tagra átlag 49 898 Ft jutott

328Durván számítva átlagban a havi háromezer forintos fizetést egészíti ki minden tagnál a kisárutermelés. Ez az összeg a munkától függően emelkedik vagy csökken.

Gyökeresen megváltozott a műveltségi színvonal falun. A közlekedés adta lehetőségek közelebb hozták a város kulturális centrumait a falvakhoz. (Időnként több, faluról jött dolgozó néz színházi előadást, mint városi.) Rendszeres mozielőadások vannak a falvakban. Járási felmérés alapján az ált. iskola 8 osztályát – 30 éven aluli – 10 fő nem végezte el. Rendszeresen folyik szakmunkásképzés a MGTSZ-ben. 1978-ban 134 dolgozó tett sikeres vizsgát a következő szakokban: 74-en kertészetből, 25-en növénytermesztésből, 25-en állattenyésztésből. Egyéb szakvizsgákat adatok hiányában nem áll módunkban közölni.

A szakterületi szakoktatás mellett rendszeres politikai képzés is folyik. Évente 50 fő vesz részt pártoktatáson. Rendszeres a tsz-ekben a szakmai ismereteket nyújtó, de képesítést nem biztosító tanfolyamok szervezése. A községek lakói éves szinten 5–5, TIT által biztosított ismeretterjesztő előadást hallgatnak.

Sokoldalú a falu lakosságának a tevékenysége, ez az utcák arculatán is látszik. Az egész környék legszebb, legvirágosabb falvai a Fertő partján találhatóak.

9. Mindhárom faluban a mostani korra jellemző a lassú heterogenitás. Jellemző osztályok: a helyben dolgozó parasztság, és az ipari centrumokban dolgozó munkásság. Az osztályok tevékenységükben fogva lassan összeolvadnak. Más rétegek a két osztály kiegészítői. Egyéb dolgozók: államigazgatási, egészségügyi és kulturális ágazatban dolgozók. A strukturális változás a vizsgált időszakban lassú volt, a mobilitás viszont felgyorsult.

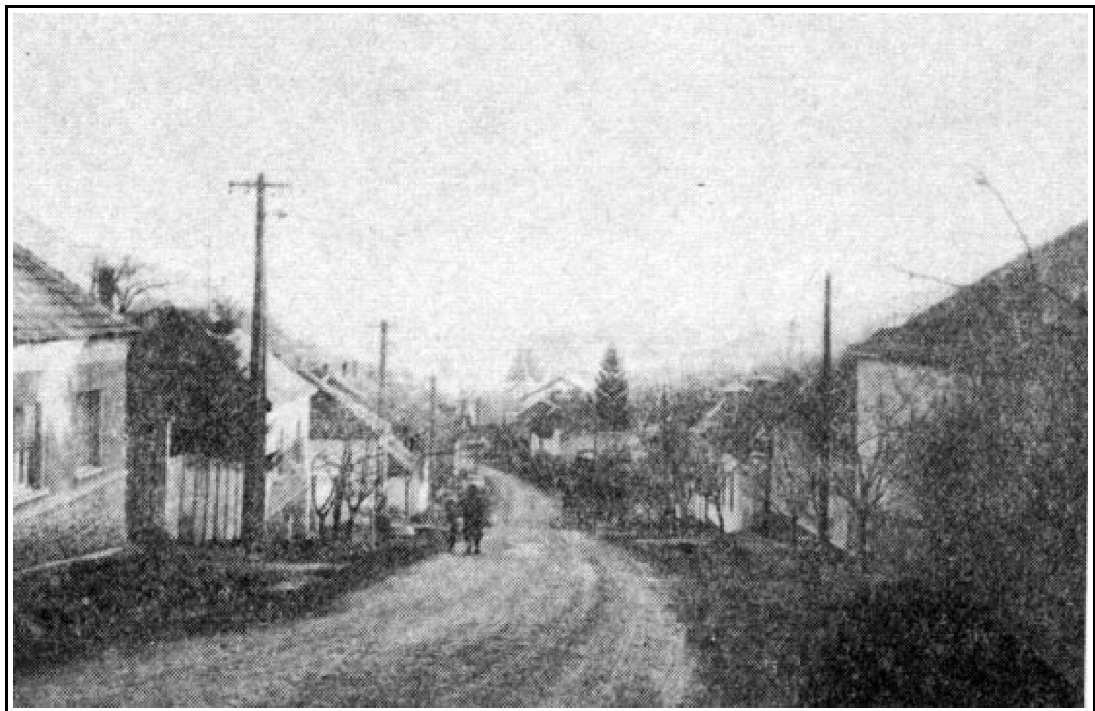
A lakosság száma nem emelkedett. A vizsgált községeinkben a Ratkó-korszakból született gyermekek, most már apák és anyák, adják a gyermekáldást. Amennyivel ma többen vannak, annyival több gyermek születik, de ez semmi esetre sem a gyás hatása. A demográfiai hullám éves eltolódással követte egymást: először a városokban, nagyközségekben, majd a községekben jelentkezett. A kis településeket, a vegyes jellegű falvakat az 1980-as években érte el.

Sajnos demográfiai hullámról a három községben nem beszélhetünk. A lakosság nivellálódása felgyorsult. A falvakban a vegyes családok kialakulása tört utat. A lakosság életszínvonala jóval alacsonyabb, mint a városban élőké, jövedelmük ennek ellenére majd kétszerese a városban élő dolgozókének.

A jövő tendenciája, több szakmát biztosító oktatási rendszer létrehozása, főleg a mezőgazdasági szektorban dolgozók részére.

17. sz. táblázat: Az aktív és inaktív lakosok tagozódása

Aktív keresők:	Összesen	Munkás	Szöv. paraszt	Nem fiz.	Kisárutermelő
Fertőhomok					
1970	115	31	73	11	–
1980	90	33	43	9	5
Hegykő					
1970	283	85	166	32	–
1980	260	93	127	34	6
Hidegség					
1970	94	29	50	15	–
1980	69	30	30	9	–
Összesen					
1970	492	145	289	58	–
1980	419	156	200	52	11



329 12–13. Hidegség: Fertőhomok felől; Nagycenk felől

330 Inaktív keresők:	Összesen	Munkás	Szöv. paraszt	Nem fiz.	Kisárutermelő
Fertőhomok					
1970	29	6	22	1	–
1980	59	46	1	–	12
Hegykő					
1970	59	12	44	3	–
1980	93	20	65	7	1
Hidegség					
1970	16	1	15	–	–
1980	30	2	25	3	–
Összesen					
1970	104	19	81	4	–
1980	182	68	91	10	13

Az osztályok és rétegek szerkezetének változásai tíz év alatt eltolódtak. Az aktív keresők között a munkásság és a kisárutermelők lélekszáma emelkedett, a szövetkezeti parasztság és az értelmiségiek száma csökkent.

18. sz. táblázat: *Népesség, szaporulat*

	Lakónépesség	Szap. (+)	Fogyás (-)	Élve születés	Halálozás, elköltözés
Fertőhomok					
1970	630		-82	36	118
1980	548		-3	80	83
1982	484		-64	11	6
Hegykő					
1970	1614		-257	124	381
1980	1357	+21		213	192
1982	1264		-93	22	18
Hidegség					
1970	507		-76	43	119
1980	431	+4		63	59
1982	319		-112	3	5
Összesen					

	Lakónépesség	Szap. (+)	Fogyás (-)	Élve születés	Halálozás, elköltözés
1970	2651		-415	203	618
1980	2336	+22		356	334
1982	2067		-269	36	29

19. sz. táblázat: A népesség aktivitás szerint

Összesen	Keresők		Eltartottak		Évben
	aktív	inaktív	0–13	14–x	
Fertőhomok					
558	322	83	93	60	1970
495	217	151		127	1980
Hegykő					
1403	699	197	303	204	1970
1312	652	322		338	1980
Hidegség					
340	184	88		68	1970
441	259	59	77	47	1980
Összesen					
2402	1280	339	473	311	1970
2147	1053	561		533	1980

331 Az aktív keresők száma csökken, az inaktív keresők és az eltartottak száma emelkedett 10 év alatt.

20. sz. táblázat: A lakóházak főbb adatai 1980-ban

Község	Összesen	Lakásos		Közművesített			Vízöblítéses WC	Fürdősz.	
		1	2	Villany	Gáz	Víz.			Szennyv.
F.homok	145	145	–	144	125	94	95	73	73
Hegykő	343	340	3	343	299	252	254	220	220
Hidegség	99	98	1	99	92	79	79	62	62
Összesen	587	583	4	586	516	425	428	355	355

A lakóházak 99,3%-a egylakásos kertés ház. Egy ház kivételével valamennyiben villanyvilágítás van. A Fertőmenti Regionális Vízmű üzemelésének hatására sokat fejlődtek a községek. A házakhoz korszerű

szennyvíztárolókat építettek, melybe a fürdőszobák és WC csatornáit kötötték be. A lakások 600%-ában vízőblítéses WC és fürdőszoba található.

21. sz. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége

	Összesen	Ált. isk.				Középisk.		Felsőf.	
		0	1–5	6–7	8	1–4	éretts. bef.	okl.	
Fertőhomok									
1960	540	12	63	345	110	2	4	–	4
1980	445	6	29	190	102	19	31	2	9
Hegykő									
1960	1400	22	169	373	276	26	27	–	7
1980	1184	10	117	441	259	40	95	1	29
Hidegség									
1960	460	5	81	264	91	8	6	–	5
1980	307	3	18	121	84	6	19	1	6
Összesen									
1960	2400	37	313	1182	477	36	37	–	16
1980	1936	19	164	752	445	65	145	4	44

A mobilitás (20 éves távlatban annak ellenére, hogy a lakosság száma csökkent) a társadalmi fejlődéssel lépést tartott. Középiskolában és egyetemen végzettek száma ötszörösére, illetve háromszorosára emelkedett.²⁽³⁰⁾

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

332 HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Szita Szabolcs: Csatkai Endre munkaszolgálata (1944–1945)

Szita Szabolcs: Csatkai Endre munkaszolgálata (1944–1945)

Csatkai Endre küzdelmes életútjának¹⁽³¹⁾ egyik legsúlyosabb időszaka a második világháború éveire esett. Az Anschluss miatt Ausztria elhagyására kényszerült, elvesztette a kismartoni Wolf gyűjtemény gondozásánál vállalt munkáját. Ezt követően Sopronban művészettörténeti kurzusokat tartott, magántanítványokat vállalt, a hírlapi és folyóiratcikkek, kiadványok tiszteletdíjaiból tartotta fenn magát.

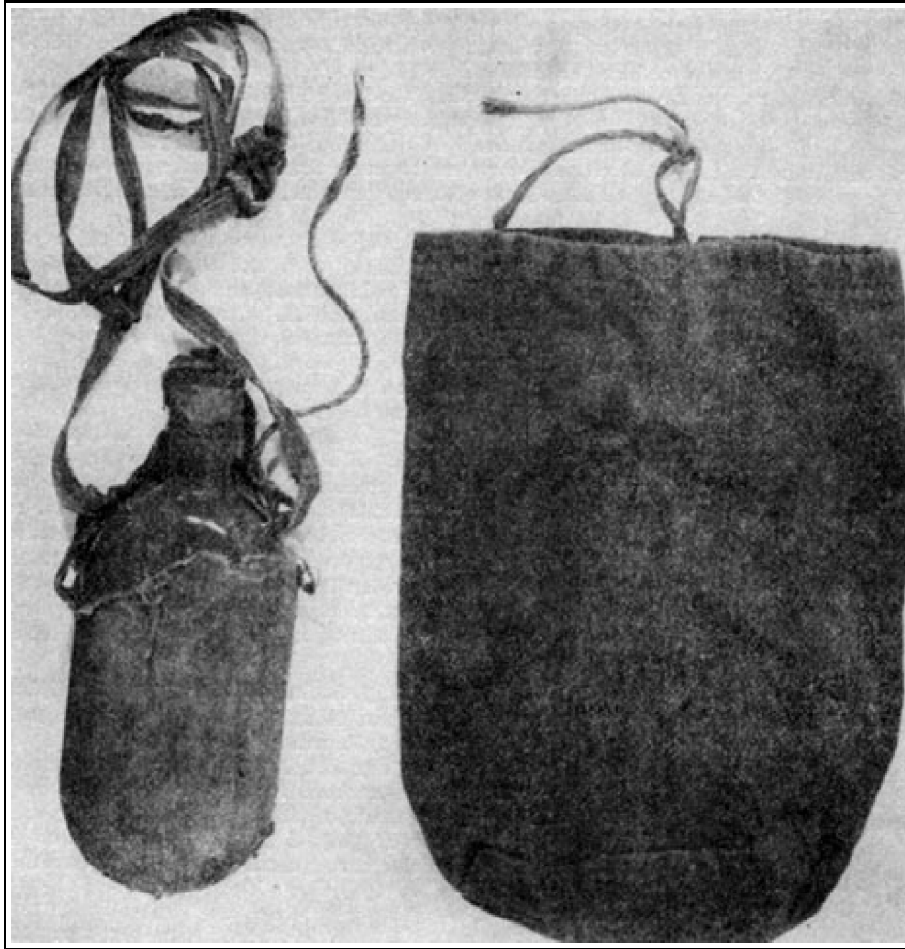
Magyarország német megszállásáig hat munkája jelent meg önálló kiadványként. A tanulmányok, könyvismertetések és kisebb közlemények száma 103-at tett ki. A hazai napilapokban és hetilapokban 1938-ban 28 cikket publikált, 1939-ben 54. 1940-ben 52, 1941-ben 60, 1942-ben 62, 1943-ban 48 cikke jelent meg. A náci nyomás nehezedésével az országos fórumokról fokozatosan kiszorult, így 1942-től újságcikket csak helyileg, az Új Sopronvármegyében tudott elhelyezni. Itt kapott nyilvánosságot 1944-ben még 12 cikke, melyek közül az utolsó (Mozart Requiemje és a Szent Mihály templom egyházi zenéje címmel) 1944. április 1-én jelent meg.²⁽³²⁾

1944. április 5-e után gyors egymásutánban bocsátották ki a fajgyűlölő, zsidóellenes intézkedéseket, melyek megszegőit – német mintára – büntették, még mielőtt a rendeletek megjelentek és az érintettek tudomást szerezhettek volna róluk. Elrendelték a megkülönböztető kanárisárga csillag viselését, előkészületeket tettek a zsidó lakosságnak a gettózásra szánt házakba költöztetésére. Egyre zsugorodott a zsidónak számító soproni lakosok mozgási, kapcsolatteremtési lehetősége, ezzel együtt élelmiszer fejadagjuk is.

A fasiszta téboly felburjánzása Csatkai Endrét is – állandó optimizmusa és korábbi kikeresztelkedése mellett – mélyen megrendítette.

Május elején már hallani lehetett az ország keleti és déli részén történt gettózásokról, kegyetlenkedésekről és a Kistárcsán fogvatartottak deportálásáról. Mégis, írta 1957-es visszaemlékezésében Raab Márton³⁽³³⁾, a soproni zsidók abban bíztak, hogy a soproni hatóságok nem fogják ezt megtenni és megengedni. Reményeik azonban a német biztonsági szervek, a velük együttműködő, a megszállókat kiszolgáló magyar hatóságok intézkedései folytán rövid idő alatt szertefoszlottak.

Sopronban is kijelölték az „összeköltöztetésre” alkalmas területeket és épületeket. Gettóként vették számításba a Jacobi szivarkagyár használaton kívüli épületét, a Paprét nagy részét, a Szent György és a Templom utca egyes épületeit, az Új utcát, de a Várkerület egyes házait⁴⁽³⁴⁾ is. Naponta tűntek el emberek, a rémület és a rettegés légkörében lépesről-lépésre közeledett az iszonyat azokhoz, akiket a nürnbergi fajmítosz halálra ítélt. Szögesdrót karámok, feszes vigyázzban álló emberistállók, gázkamrák és haláldoboz gázautók, emberhullaégető kemencék vártak azokra a soproniakra is, akiket a gettókba préseltek.



3331. Csatkai Endre munkaszolgálatos oldalsákja, kulacsa. (Adorján Attila felvétele)

A náci propaganda ugyanakkor „gyári munkát”, megfelelő körülményeket „ígért” a náci „igazságosság” szellemében a máglyára szántaknak,⁵⁽³⁵⁾ akiket létük miatt ³³⁴leve bűnösnek, eleve bűnpártolónak bélyegeztek. A kritikus helyzetben Sopron város egyes vezetői többek „kikérésével”, akkori megfogalmazással „a belső front erősítése szempontjából jelentős” mezőgazdasági munkára való beosztásával próbálkoztak. Így május hónaptól a fiatal nők önkéntes jelentkezés alapján ültetési, répaegyelési stb. munkákat végezhettek a Nyugati-majorban (Zwirschitz-major). A jelentkezők a gettóból naponta kijártak a városon túli földekre, ahol napestig – némi díjazás mellett – hadifogoly lengyel munkavezető felügyelete alatt dolgoztak.⁶⁽³⁶⁾ Többen közülük azért is jelentkeztek, hogy kellő edzettséget, jártasságot szerezzenek a várható németországi „munkához” A zsidó férfiak közül pedig egyeseket júniusban, „a nagymérvű munkáshiány miatt” mint nélkülözhetetlen munkaerőket kikérték a kapuvári 19. honvéd bevonulási központtól, valamint a kőszegi III. munkaszolgálatos zászlóaljparancsnokságtól a város „háziilag kezelt gazdasága” számára. A „zsidó munkásokat” a város népmozgalmi hivatala foglalkoztatta, „munkaszolgálati jegy” alapján.⁷⁽³⁷⁾ Ezek a munkák június végéig tartottak, majd megszűnt a kikérés lehetősége.

A megyeszerte ismert és tisztelt Csatkai Endre (bár neve nem szerepel a „kikértek” fennmaradt listáján) júniusban a Templom utca 11. sz. lakásáról szintén közmunkára járt. Dolgozott katonai raktárban,

téglagyárban, temetők takarításán és a városi gazdaság városszéli egységében, a Malom utca 27. sz. alatti ún. Schönherr-malomban.⁸⁽³⁸⁾ Június végén Zalaegerszegre rendelték, ahonnan menyasszonyának megírta,⁹⁽³⁹⁾ hogy „egészen kurta elintézés” után, elrendelt útja Kőszegre vezet, „minden könnyítés nélkül”. A levelezőlapon azt is közölte, hogy mindössze öten vannak 1896-os születésűek, „összeverődve a Dunántúlról”.

A kőszegi III. sz. munkaszolgálatos zászlóalj a munkaszolgálatra kényszerítettek elosztóhelyeül is szolgált. Csatkai rövid időt töltött Kőszegen. Nagy hegyi gyalogmenetek után fahordással és kőhordással foglalkoztatták, majd a katonai mosodába került. Július 6-án munkaszolgálatos alakulatát bevagonírozták és útnak indították. Nyolc napos hányódás, vagonélet következett, szétbombázott pályaudvarokon és légitámadások sújtotta városok során át. Az útvonal Szolnok, Debrecen, Zilah és Dés volt, a végcél pedig (mint érkezéskor kiderült) a rettegi munkatábor. „Talán itt is maradunk” – írta a titokban feladott levelezőlapon¹⁰⁽⁴⁰⁾ Sopronba – mivel eladdig egyik helyről a másikra vetették őket. Rettegen „végre” sátorlakók lettek, vasutat építettek.

Retteg (Reteag) a történelmi Magyarország Szolnok-Doboka vármegyéjének Romániához csatolt kisközsége volt a dési járásban. A második bécsi döntéssel visszakerült településen Csatkai a 103/303. sz. kiegészítő munkásszázad kötelékébe tartozott. Az egység reggel 5 órától este 6 óráig dolgozott. A munkát csak kéthetente, vasárnap délután szakíthatták meg felszerelés-karbantartás, körlettakarítás, némi pihenés céljából. „Eleinte földmunkát végeztem, majd zabot arattam (kézzel!), végre vízfordó lettem. Mintegy másfél kilométeres pályán hurcolom a vödröket” – írta menyasszonyának¹¹⁽⁴¹⁾ az állandó esők áztatta, sárdagasztó rettegi környékről.



3352. Csatkai Endre arcképe, 1942. Repr. Németh Ferenc

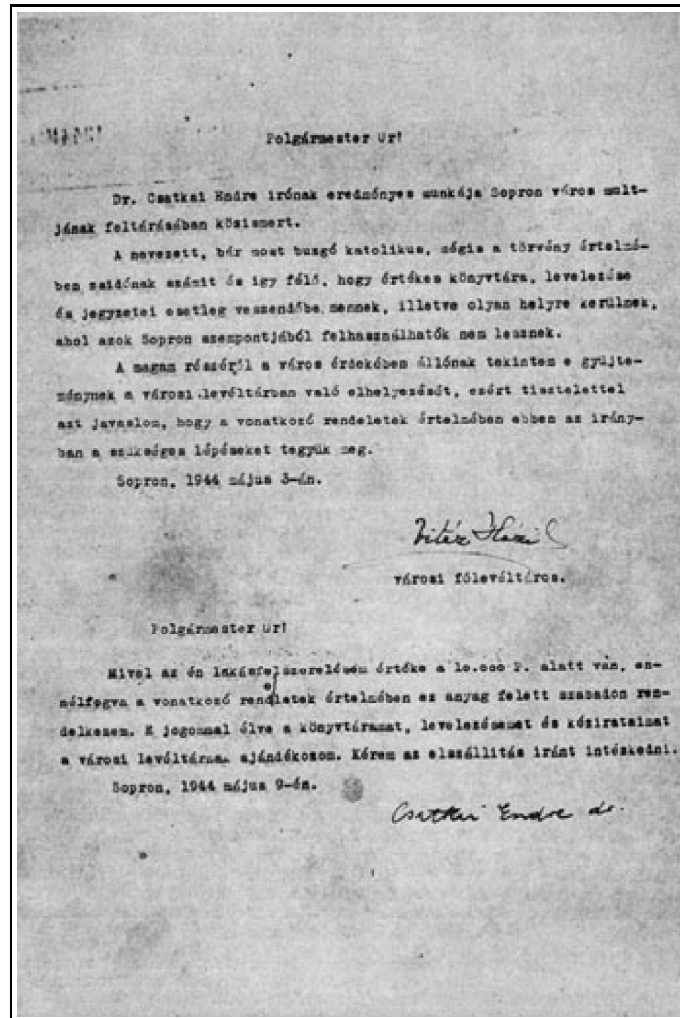
336 Csatkai bő másfél hónapot töltött Rettegen. Öt levelezőlapja és három levele jutott el Sopronba, különböző segítő kezek, jóérzésű emberek révén.¹²⁽⁴²⁾ Második levelezőlapját Rettegről Szabó Lajos néven írta, melyben harmadik személyben számolt be a vele történekről. Jelezte, hogy „Endre nem írhat, csak két hetente”. de jól van, egészséges és bírja a munkát. Augusztus 1-i levelében közölte, hogy igen nehéz írni, „idő és más alkalom folytán”. Egyben kitért arra is, hogy „aki ír, úgy írjon, hogy ne várjon választ”. 17-i levelezőlapjának címzése is idegen kéztől (talán az ismeretlen feladótól) származik. Ekkor attól tartott, hogy „holt híré” költik már, pedig „minden módon” próbált levelet a postára eljuttatni, ami „igen nehéz”. Viszont a neki szánt küldeményeket kézhez kapta, köztük Annus és mások levelezőlapjait.¹³⁽⁴³⁾ Augusztus 13-án első ízben engedélyeztek teljes napi munkaszünetet, amit pihenéssel töltött.¹⁴⁽⁴⁴⁾ A kubikusmunka után továbbra is vízfordóként dolgozott. A nagy hőségben a vaspálya mellett ez „terhes feladat, de szabadon járhatok és ha lehet, le is ülhetek” – nyugtatta az érte aggódókat. Újra zsebkést, szappant, papírféleségeket, zoknit stb. kért, mivel „rengeteg holmi eltűnik” a szalmapadozatú, „saját tervezésű” sátorban.¹⁵⁽⁴⁵⁾

Augusztus 20-i levelében munkájáról, talpfarakodásról adott számot, melyet nagy hajszában végeztek. Írni továbbra is „csak dugva lehet ... se asztal, se pad és végre az ujjaim is alig mozognak”. Valamiképpen újra

értesült arról, hogy Sopronban már haláláról beszélnek. Pedig egészséges – írta – csak a „hatalmas” munka miatt „nagyon heringforma lettem és öreg”. Jó kapcsolatteremtő képessége miatt helyileg, segítőkre is akadt, Balázs Mártonék rettegi családja támogatta élelmiszerrel, jó szóval. Vele volt több Sopron megyei munkaszolgálatos¹⁶⁽⁴⁶⁾ és unokabátyja, Katona Imre is.

21-én nagy öröm érte. Csomagot kapott Sopronból, benne a szeretett soproni cikláment és számos apró cikket. Most „kemény munka és enyhébb szolgálat váltakozik” – írta az ismeretlen kéz címezte beszámolójában. Reménnyel töltötte el, hogy egy veszprémi századtársa visszakapta rangját és mentesítése következtében távozott a munkaszolgálatos egységtől. Az eset kapcsán őt is Horthy kormányzó „kegyelmével” bízatták társai. Majd Csicsókeresztúrott dolgoztatták századát, a sok gyaloglás közben gyakran gondolt Sopronra és ottani szeretteire, emellett a tudósok híresztelt mentesítésének elnyerése foglalkoztatta. Külön öröm volt számára, hogy több lapot is kapott, ám válaszra nem nyílt lehetősége.

Szeptember elején a Dés járási Bacza községben dolgoztak. Naponta szakaszvezetőjük kedvtelése szerint 20–22 km-t is gyalogoltak, „katonalépésben”. A vízfordóként dolgoztatott Csatkai pedig még ezen felül 10–12-öt. Az időt már nem tudták megállapítani, óráikat is elvették, újságot (nyíltan) nem olvashattak. Vízfordás közben „szinte hallja a számára kedves soproniak hangját”. A monotonitásból és a távoli Sopron iránti vágyakozásból csak az zökkenti ki, hogy „itt is szeretnek, de inkább a szegényebbek, míg az úri osztály azt szeretné, hogy ha kedve szottyán ivásra, már ott álljak a háta mögött. Nem is hiszi – írta Szattinger Bözsinek¹⁷⁽⁴⁷⁾ – milyen vad tud lenni a szomjas ember...”



3373. Feljegyzés Csatkai Endre könyvtára. levelezése és kéziratai levéltári letétjéről, 1944. május 3. Repr. Németh Ferenc

Váratlan örömet szerzett számára, hogy szeptember 3-án a század leveleit cenzurázó századparancsnok külön hívatta, s azonnal közölte menyasszonya levelének legfőbb mondanivalóját, hogy „mentességért folyamodik a város”. A kitaszítottaságból való menekvés reményét felvillantó közlés azonban Csatkait nem zökkenti 338ki a nyers realitásokból: „...óvatosan örülök, mert sok-sok időbe telik, ha sikerül.” A lombsátorból immár barakkba költöztetett, megalázott vízholdó a szállingózó hírek (és rémhírek) miatt mindössze azt kívánta, hogy „csak ne vigyenek innen tovább kifelé”.

A városi mentőakció híre a század együttérzésével, várakozásával is találkozott. Szeptember 5-én kelt lapjából: „Az egész tábor feszülten várja, mikor hívnak vissza. Én kissé kétkedő vagyok, bár a szeretet megnyilvánulása jól esett.” A gyors változások, a román kiugrás következményei, a vert hadak visszaözlése a reménykedő, ám kétkedő Csatkait igazolták. Másnap bevagonyírozták alakulatát, újabb tartós utazás és vagonlakás vette kezdetét. Először Zsibón, kitérőleg Nagybányán jártak (szerelvényük általában éjszaka mozgott), majd Szatmár és a trianoni határhoz közeli Érkörtvélyes következett. Útközben egy ételosztás alkalmával hirtelen tolatásba kezdett szerelvényük és Csatkait leforrázták levessel. Balkeze

csúnyán felhólyagzott, de a remény csökkentette fájalmát. Hisz „...mire hazamegyünk, meggyógyul”.

A rettegi táborból indított munkaszolgálatos szerelvény 1944. szeptember 16-án már Szajolban¹⁸⁽⁴⁸⁾ volt. Körletet nem biztosítottak az odaözönlő egységeknek, emiatt esténként más-és más állomásra vonatztak ki, „megszokott” vagonjaikban háltak. „A pokróc hiányát sem érzem, mert a heringes hordóban sem lehet hideg, úgy fekszünk ugyanis éjjel.” Ekkor már tart a hűvös időtől, mivel egy vékony ruhája és egy viharkabátja volt. Munkahelyükön állandósult a légiveszély, naponta 3–4 órás légiriadókat éltek át a félórára eső tiszaparti akácligetben. A légiriadó szüneteiben romok között dolgoztak.¹⁹⁽⁴⁹⁾ Csatkai a munkaszolgálatosok konyhájánál volt vízfordó. Vödreit magas töltésre kellett felcipelnie, a bombázások utáni törmelék, romok és a különböző vágányok között botorkált. Munkája veszélyei közé tartozott, hogy megromlott hallása miatt nem, vagy alig észlelte a vonatok közeledtét.

Századparancsnokáról megírta, hogy korábban Bősárkányon volt tanító, aki együttérzéssel érdeklődik továbbra is a vízfordó munkaszolgálatos sorsa iránt. Csatkai a felmentésben ekkor alig reménykedik. „Én azt hiszem, előbb befejeződik a háború, míg megjön...” Majd szeptember 23-án: „A jó hírt persze nagyon várom, de tudom, hogy ma mástól fő mindenki feje.”

Sajnos, ismét Csatkai Endre helyzetértékelése bizonyult valóságnak. Tény, hogy Sopronban a város világi és egyházi értelmisége körében mentőakció indult a megalázó kényszermunka alóli mentesítés érdekében. Beadvánnyal fordultak a belügyminiszterhez, melyben Csatkai értékes, a magyar tudomány számára jelentős munkásságát, a város érdekében kifejtett több évtizedes publicisztikai tevékenységét, a katolikus hitre való korábbi áttérését sorakoztatták fel.²⁰⁽⁵⁰⁾ A beadványra azonban válasz nem érkezett, annál szebben vizsgáztak azok, akik aláírták, támogatták²¹⁽⁵¹⁾ a kormányzói felmentést szorgalmazó kérelmet.

A szajoli munkaszolgálat 1944. október 8-ig tartott a 103/303. sz. kíséző munkásszázad számára. A század szállásául egy kiürített istálló szolgált, ahol éjjel szorosan fekvé melegítették egymást a feszes munkatempótól kimerült munkaszolgálatosok. A legénység körében a tél közeledtével „óriási a levertség, amelyet többek között az állandósult bélhurut, a sokrétű és korlátlan kiszolgáltatottság, a levelek, küldemények „eltűnése” kísért. Csatkai állandó esőzésben, csúszós és meredek töltésen hordta a konyha számára az ivóvizet. A bizonytalanság, az állandósult feszültség ^{339a} keret magatartására is hatással volt. Csatkai egyik öre miatt szolgálata „igen megnehezedett”. A hajsza következtében gondot okoztak a láb fájásokat kiváltó visszerei is. „Már napkelte előtt, holdvilágnál hordtuk a vizet, hogy az ebéd időre meglegyen.” Emellett sokat szenvedett a tisztálkodás hiányától, mivel csak néhanapján tudott kezét mosni, de mosásra egyáltalán nem adtak vizet. Az erőtartalékait már felélt ember számára a vizesvödörök egyre nehezebbek, csökkent kintartása²²⁽⁵²⁾ is. „A nagy ügy kezd nálam letűnni a napirendről, igen kétlem az időben történt elintézését ...”

E nehéz napokban egy emberséges szakács segíti, kintartásra ösztönzi. Ez a gesztus hitet, további erőt adott a nehéz vödörökkel lépcsőről-lépésre birkózó Csatkainak. Gyakran „biztatóan rám mosolyog és titokban odacsúsztat valamit” – írta²³⁽⁵³⁾ a vele szolidáris emberről. A pótfalatok segítettek erősödésében, amire a következőkben igen nagy szüksége volt. Október 8-án alakulatát Szolnokról éjszaka útnak indították. Újszászról 10-én értek Budapestre, Rákospalotára. „A hírek szerint Érsekújvárra kerülünk” – jelzi a rákospalotai állomásról küldött levelében.²⁴⁽⁵⁴⁾ A hír igaznak bizonyult, a nyilas hatalomátvételt követő napokban századuk már Érsekújvárott tartózkodott, ahol rövid ideig egy laktanyában nyertek elhelyezést. 19-i lapja szerint „most csűrben hálunk”.

Az érsekújvári munkaszolgálat több mint két hónapig, 1944 karácsonya másnapjáig tartott. Az időjárás

1944 őszén korán hűvösre fordult, november elején már fagyos volt. Munkájáról alig ejtett szót levelezőlapjain, csak annyit közölt,²⁵⁽⁵⁵⁾ „ha isten haza vezet, főzni, mosni fogok, de fát vágni soha.” Századuk sorsát egyre bizonytalanabbnak ítélte meg: „csupa kérdőjel áll minden út végén ...” Valószínű, hogy a naponta arató tömeghalál, de a „pesti események miatt” saját halála is foglalkoztatta. Vívódó sorai²⁶⁽⁵⁶⁾ közül felragyog rajongó városszeretete, hűsége: „...nem akarnék örökre idegen földben nyugodni, hanem a Szent Mihályban (rég); szeretném, ha jegyeseem felvehetné özvegyként a nevemet.” Itt meg kell említenünk, hogy jegyese érsekújvári tartózkodásáról értesülve, odautazott, hogy a szeretett férfit táthassa. Közelebről meg nem határozható alkalommal nemhogy találkozhatott volna vőlegényével, hanem letartóztatták és néhány napig fogva tartották.²⁷⁽⁵⁷⁾

November hónapban nemegyszer visszatért sorai között Sopron sorsára is, mivel több ízben arról értesültek, hogy a várost bombatámadás érte. 13-tól újra kubikusként dolgozott, „mivel az oltalomlevelek folytán számunk megcsappant, ki kellett mindenkit a munkára küldeni, akinek ép keze, lába van”. Így reggelente „elfulladás rohamlépésben” tették meg az utat a munkahelyig, ahol „nehéz és kevésbé nehéz munka egyaránt van”. Megnyugtatóként azt is papírra vetette,²⁸⁽⁵⁸⁾ hogy a nap folyamán „kétszer is” tartanak negyedóra szünetet. Igaz, hogy zuhogó esőben is dolgozni kell „de akkor csak délig”. Imre unokabátyjával egy szállásra kerültek, „ahol mosakodni is lehet” és saját „finom pirítóst” is fogyaszthatnak. „Tán nem is rossz itt lenni a sötétben, nem lát, nem hall az ember, csak abból érzi az idők változását, hogyan bánnak vele.”

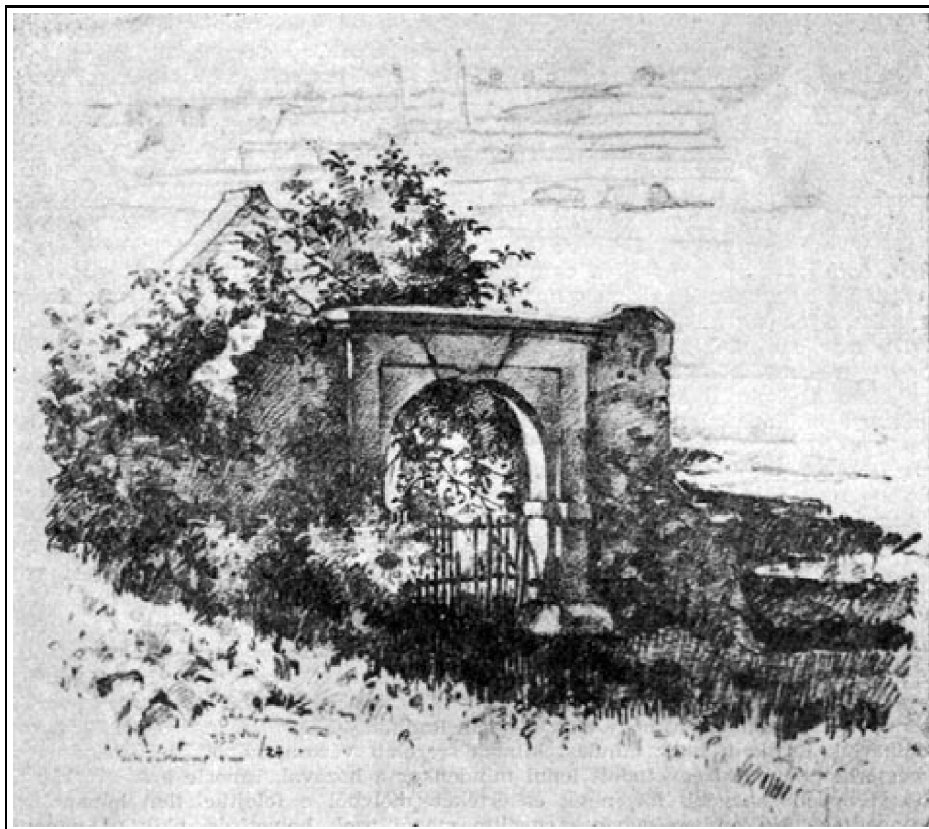
Ezekben a hetekben újabb tízezreket hajtottak gyalog németországi kényszermunkára. Köztük voltak zörgő konzervdoboz csajkáikkal, verejtékfoltos viharkabátban, rongyokba és zsákcafatokba kötözött testtel támolyogva a kiürített területekről elhajtott munkaszolgálatos sorstársaik is. E meneteket látva a században egyre többen keresték a menekülés útját, melyet egy időben a semleges országok követségeinek ³⁴⁰oltalomleveleiben próbáltak fellelteni.²⁹⁽⁵⁹⁾ Majd rövid idő alatt kiderült, hogy Budapesten a nyilas terror eluralkodásával az oltalomlevelek egyre kevesebb biztonságot nyújtanak, így „van, aki menével birtokában is itt marad” – írta Csatkai november 20-i levelében. Mégis, kéri menyasszonyát, kísérelje meg számára a pápai nunciaturától egy vatikáni oltalomlevél megszerzését, „amelynek birtokában nem kerülhet más államba”.

December elején sorsa újra súlyosabbá vált. „Önmagában a munka kibírható, de a vágatások a munkahelyre, a kimondhatatlan sár kint, a ruha és a cipő gyors tönkremenetele annyira Súlyossá teszik az életet, hogy sokszor nehéz elviselni.” A kálvária decemberi stációján Csatkai rongyokkal bélelte ki nadrágját, s gyötrelmei a mellén és nyakán keletkezett fájdalmas furunkulusok miatt tovább fokozódtak. A levélírást újra tilalmassá tették, s nem kapták meg a hazai csomagokat sem. A levelek már hetes késéssel érkeztek. Így 17-én értesült Sopron tragédiájáról, az 1944. december 6-i bombázásról, az ismerősök, jóbarátok otthonai pusztulásáról, menyasszonya holmijainak megsemmisüléséről. Az elégtelen táplálkozás kihatott közérzetére, megírta³⁰⁽⁶⁰⁾ azt is, hogy „hallása nem nagyon javul”.

A változást konyhaszolgálatra való beosztása hozta meg. Rövid ideig „egy jól fűtött csűrben” dolgozott, ahol fahordás, tisztogatás és hámozás volt a munkája, de lehetőség nyílt krumplisütésre és kenyérpírtásra is. A furunkulusok miatt azonban nemsokára munkaképtelenné vált. Napját kénytelen volt fekvéssel tölteni, nyakát pólyázni kellett. Ezalatt gondolatai szárnyán gyakran Sopronban járt. Igen aggódott a városért, a bombázások következményei foglalkoztatták. December 20-a körül a hadihelyzet miatt egyre nőtt a feszültség Érsekújvárott is. Két munkaszolgálatos század dolgozott itt egymás mellett, melyek állománya számára az egyik legégetőbb kérdés sorsuk bizonytalansága volt. Csatkai legnagyobb gondját a kemény télen a hiányos és elégtelen ruházata jelentette. Néhány ruhadarabját a további útra elengedhetetlen

bakancsra próbálta cserélni. Az érsekújvári munkaszolgálatról fennmaradt utolsó (1944. december 24-én kelt), levele is hű képet ad megpróbáltatásairól. „A bizonytalanságtól nagyon szenvedek, mert sokszor egyedül vagyok, s ha nem is, hallásom erősen megromlott, nem tudok részt venni a társalgásban.”

Az érsekújvári távozást (1941. december 26.) követő napokról kevés ismeretes. A várt Komárom helyett a kiegészítő munkaszolgálatosok 103/303. százada nekivágott a Csallóköznek, ismét ismeretlen végcélal. „Itt pár napig kóboroltunk – írta Csatkai Endre 1955-ös visszaemlékezésében³¹⁽⁶¹⁾ – míg aztán a tábori csendőrök ránk találtak és négy nap alatt Kópházára hajtottak.” Sopron egyik rangos tudósa tehát féléves hányattatás után újra közel, mindössze hét km-re került szeretett, féltett városához. Ez a távolság azonban még további három könnyes-véres hónapig leküzdhetetlen akadálnak bizonyult. A felszabadító Vörös Hadsereg érkezéséig Csatkaira, a munkaszolgálatosok, a polgári lakosság ezreire újabb viszontagságokat mért a fasiszta terror, az elnyomás iszonyata.



³⁴¹4. A Schönherr malom hátsó kapuja, Sterbenz Károly rajza. Repr. Németh Ferenc

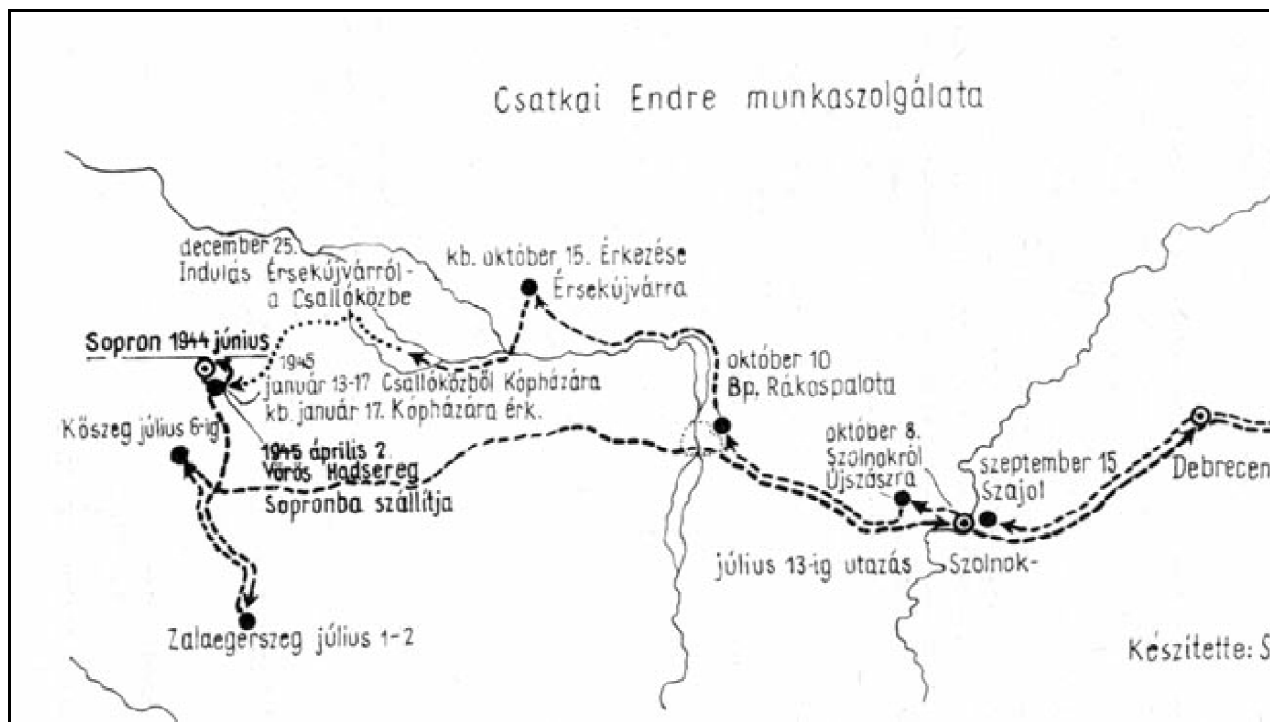
Sopron vidékén 1945 januárjában az ún. német Birodalmi Védőállás (Reichschutzstellung) állásainak, torlaszainak és páncélárkainak építése folyt. Tizenegy sáncos táborban³²⁽⁶²⁾ sokezer kényszermunkást hajtottak ki naponta munkára a községek csűrjeiből, pajtákiból, munkaszolgálatos „szállásnak” igénybevett épületeiből. A kópházi tábor 1944 novemberében hozták létre,³³⁽⁶³⁾ ahova kezdetben zsidó női munkaszolgálatosokat – a hegyeshalmi halálmenet résztvevőit – irányították, akik általában nyolc napos gyalogút után kerültek ide. A számozott pajtákba sorolt foglyokat a Stellungsbau azonnal munkára fogta. A rendelkezésre álló adatok szerint ³⁴²Kópházán 1300 nőt dolgoztattak, akiket december közepén 40–50 fő

kivételével Németországba (zömmel a Bécsújhely melletti Lichtenwörthbe³⁴⁽⁶⁴⁾) szállítottak. Helyükbe a fővárosból férfi munkaszolgálatosok érkeztek mintegy ezren, majd januárban létszámuk a korábban kiürített ukrajnai és szerbiai területekről ide irányítottakkal 1800 főre duzzadt.

Az újonnan érkezetteket alaposan átkutatták. Valamennyi használati értékkel bíró tárgyat az örök elkobozták, majd a foglyokat a Niederdonau-vonalnak a soproni kaput elreteszelő szakaszának építésére fogták. A sokszorosan megalázott emberek reggelente öreik sorfala között vették fel a földmégmunkáló szerszámokat. A munkára kivonulás során nemritkán az örök botokkal vertek minden munkaszolgálatost arcon, fejen. A sorból való esetleges kilépésért agyonlövés járt. A verés általános és mindennapos volt, rendszeresen megbotozták a legyöngült, beteg, a kivonulásra képtelen kényszermunkásokat³⁵⁽⁶⁵⁾ is. Az elkeseredés többeket öngyilkosságba hajszolt.³⁶⁽⁶⁶⁾

A kópházi tábor foglyait reggeltől besötétedésig, szakadatlanul dolgoztatták. A falutól több kilométeres távolságra terepakadályok és tankcsapdák, műszaki záruk terepmunkái és futóárkok készültek. A munkaszolgálatosoknak naponta és egyénenként legalább két köbméter földet kellett kitermelnük az erősen fagyott talajból. Az élelmezés minimális volt. Általában kora reggel, kivonulás előtt keserű feketekávé, alkalmanként délben a munkahelyen répalevest, este pedig két deci babot, darab kenyeret kaptak a csontig fogyott, üszkös sebekkel borított, rongyokba burkolózott foglyok. Életük még munka közben sem volt biztonságban. Az utak és a munkahelyek környékén gyakran dörrent a lövés, „...mikor az ember úgy elaljasult, hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra ... mikor ki szót emelt, az bújhatott, s rághatta szégyenében ökleit”.

Csatkai Endre ilyen körülmények között töltött három hónapot az élet és a halál mezsgyéjén Kópházán. Visszaemlékezése szerint az elmúlás szele többször megérintette. Előfordult, hogy egy nyilas suhanc egy „jobb bakancs kedvéért” közvetlen mellette lőtte agyon bajtársát.³⁷⁽⁶⁷⁾ Láta a tengernyi kint, átélte a sokféle betegség, az éhezés megannyi gyötrelmét. Naponta öten-hatan meghaltak és kerültek a hullavermekbe a csontvázzá alázott bajtársai közül, akik még előző napokban vele együtt reménykedtek a túlélésben. Akik az élet érdekében négykézláb tántorogva is fölűsztak a szükségszállítás rohadt szalmájáról, hogy valami maradék krumplit vagy répát, valami maradék ehetőt találjanak.



3435. Térkép Csatkai Endre munkaszolgálatos kálváriájának 1944–1945-ös útvonaláról

„Ha megütöttek, csontot ért, húsom már nem volt: fagyos lábammal alig tudtam vánszorogni, három elfagyott ujjammal nagy nehezen bírtam csak emelni az ásót.” S mégis ment, vitte akarata, míg gyötört teste bírta. Naponta vonult az újbarbárság áldozataként a régi lóversenypálya mellé az Ikva medrét tisztogatni, partját rendezni. „Csodálkozom, hogy élek” – írta Radnóti Miklós halála évében. S mi csodálhatjuk Csatkait, hogy mindezt kibírta szeretett városa sziluettségét látva, ám oda megtérhetetlen. Aki egy tudott lenni mindenkor a hazával, ismerte a szülőföld milliányi apróbb-nagyobb történetét és értékét, melyből e felejtetetlen hónapokban kitagadták. Aki emberségében szégyellte magát azok helyett is, akik rá naponta kezet emeltek és újabb megaláztatásokkal kísérelték megsemmisítését. Akinek sokaknál jobban fájt, amit a bombázók az országból elpusztítottak, a régi Sopront, 344a kultúra számtalan örökét, az egyszerű emberek otthonait. Akit majdnem megöltek, pedig sohasem ölt.

1945 márciusa elején Csatkai Endre már igen legyengült és az éhezés, az általános kimerülés okozta betegség eluralkodott rajta. Az egyik kópházi istállóban kijelölt „körletben” tanyázott. 38(68) „Reggel a bajtársaim kitámogattak a trágyadomb mellett heverő pár gerendára, körülraktak pokróccal és azután összecuklottam, magam elé meredve ültem estig” ... Állapota a „pihenés” ellenére sem javult. Március 16-án a tábor egyik „gyengélkedőjébe” került, amely tífusz és kolera feliratot (jókorá halálfejjel ékesítve) viselt, s gyakorlatilag az elkülönítő pajta szerepét töltötte be. E pajtában emlékezete szerint 50–60, halál előtti állapotú nagybeteg feküdt a földre dobott rongyok között, szörnyű bűzben és állandó veszekedésben.

Csatkai ezekben a hetekben furunkulózis okozta nyílt sebekkel volt borított, melyek kezelésére a náci táborok szokásai szerint orvosi ellátásra nem számíthatott. Rendkívül fájdalmas sebeit csak napsütéssel tudta gyógyítani. „Jobban ugyan nem lettem, de rosszabbul sem” – írta a március második feléről szóló emlékeiben. Aztán a pajta elzártóságában a napok mindinkább ködbe veszttek, 26-án Imre unokabátyja talált

rá. Tőle próbálta Csatkai megtudakolni, van-e még háború? Látogatója elcsodálkozott, majd közölte, hogy Szombathely és Győr előtt állnak a szovjet csapatok.³⁹⁽⁶⁹⁾

A kópházi tábor foglyai március 27-én már nem kaptak kenyeret. A készülődés láza mindinkább előntötte a Sopron környéki községet is. Bár szívósan tartotta magát a hír, hogy a német határnál (s éppen a szomszédos Sopronkeresztúrnál) Hitler beveti a Vörös Hadsereget megállító és megsemmisítő „csodafegyvert”, a vert hadak áradata mindinkább hömpölygött nyugat felé. 28-án és 29-én a németek – minden előzetes tervet félretéve – kiürítették Kópházát is. Ezekben a napokban a Zsuzsanna-vonal Győrtől délnyugatra kiépített védelmi rendszere összeomlott, s kirajzolódott a Vörös Hadsereg egyik lehetséges támadási iránya: a soproni térség átkarolása és elfoglalása. A Sopron előterében összpontosított német erőket bekerítés fenyegette, az állandósult szovjet légi fölény és a szovjet páncélos ékek fenyegető közelsége miatt a „tervszerű” kiürítés fékevesztett meneküléssé torzult.

Csatkai rokonát ezernyi sorstársával együtt a rabtartók útnak indították 29-én nyugat felé.⁴⁰⁽⁷⁰⁾ Búcsúzásakor Csatkai már csak négykézláb bírt helyzetet változtatni. A betegpajta egyes lakói a kivégzést várták, tudták, hogy az SS, a tábori csendőrség nem hagy élő foglyot, szemtanút a kiürítés után. A község felszabadulása előtti órákban aknák hullottak, erős harci zaj hallatszott. Március 31-én délutánra mindez megszűnt „... suttogták, hogy Sopron felszabadult. De gondolataim még mindig nem tudtak a valóság szilárd talajára evickélni. Én még továbbra is meggyalázott rabszolgának éreztem, helyesebben tudtam magamat.” Állapota miatt a „halálpajtában” vegetált Csatkai továbbra is a félholtak között.⁴¹⁽⁷¹⁾ „Szegény bajtársaim nagyon rosszul voltak és egyfolytában nyögtek, sírtak.”

1945. április 1-én húsvétvasárnap volt. Az éhező és nagybeteg Csatkai a kópházi plébánostól próbált támogatást kapni, mivel a plébános egy ízben fogsága alatt is segítségére volt. Most alig ismerte meg a hozzá vánszorgó roncs embert, aki így írta le 1955-ben akkori önmagát:⁴²⁽⁷²⁾ „rongyokban lógott rajtam a tetves ruha, de hajam ápolatlanul, szakállam piszkosan keretezte zöldes-sárga arcomat.” Április 2-án még mindig a községben volt, a pajta bűzében lakott. Az utcára kimenve élelmet koldult, „olyan gyenge és elhagyatott volt”. Aztán nem bírta tovább, s tejjel töltött kulacsával és kis tarisznyájával elindult Sopron felé. Először Harka felé próbálkozott, az állomáshoz vezető dülőúton. 100 lépésenként megpihent, s kulacsából merített némi erőt.

345A legyengült, volt kényszer munkás azonban hatalmas akaratereje ellenére sem bírt tovább menni. Az Ikva menti drótkadályok között még csak átbújt, eljutott vissza a soproni országúthoz, de ott egy kilométerkő mellett összeroskadt. Szovjet trékkocsi vette fel, így érte el kilenczavi kényszer munka után Sopront. A kocsi vágója közben⁴³⁽⁷³⁾ „még egyszer felgöngyölődött szenvedéseim színhelye: az Ikva medre, amelyet tisztítottunk, a hegy, amelynek tetején sáncot ástunk, lefelé jövet pedig egy hatalmas fatörzset kellett cipelni”.

„Alaptermészetem mindig derült volt” – írta visszaemlékezésében. „Itt sem vártak engem” – tréfálkozott magában a kórház elé érve, ahol „48 kilóra sorvadtan, rongyosan, férgesen, felismerhetetlenségig eltorzultan, de Sopronban már és a Szovjet Hadseregnek hála, szabad emberként” állt.⁴⁴⁽⁷⁴⁾ Erejét részben visszanyervén egy hónap múltán már részt vett a soproni múzeum háborús sérüléseinek felszámolásában⁴⁵⁽⁷⁵⁾ és folytatta a nácizmus időleges tényerésekor félbeszakadt, hazáját és szeretett városát máig gyarapító, hatalmas munkásságát.⁴⁶⁽⁷⁶⁾

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYÉK

KISEBB KÖZLEMÉNYÉK

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYÉK / Tipity János: Nagycenki és fertődi kovácsoltvas-emlékek

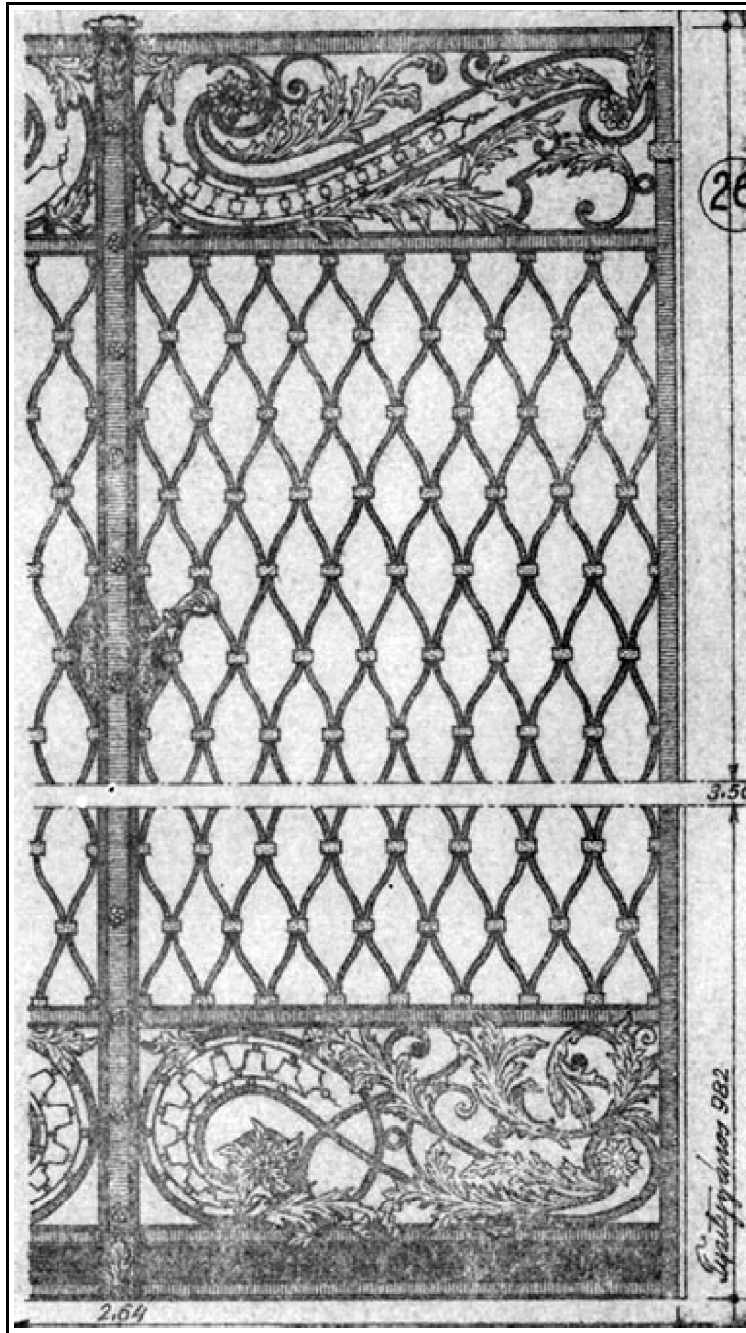
Tipity János: Nagycenki és fertődi kovácsoltvas-emlékek

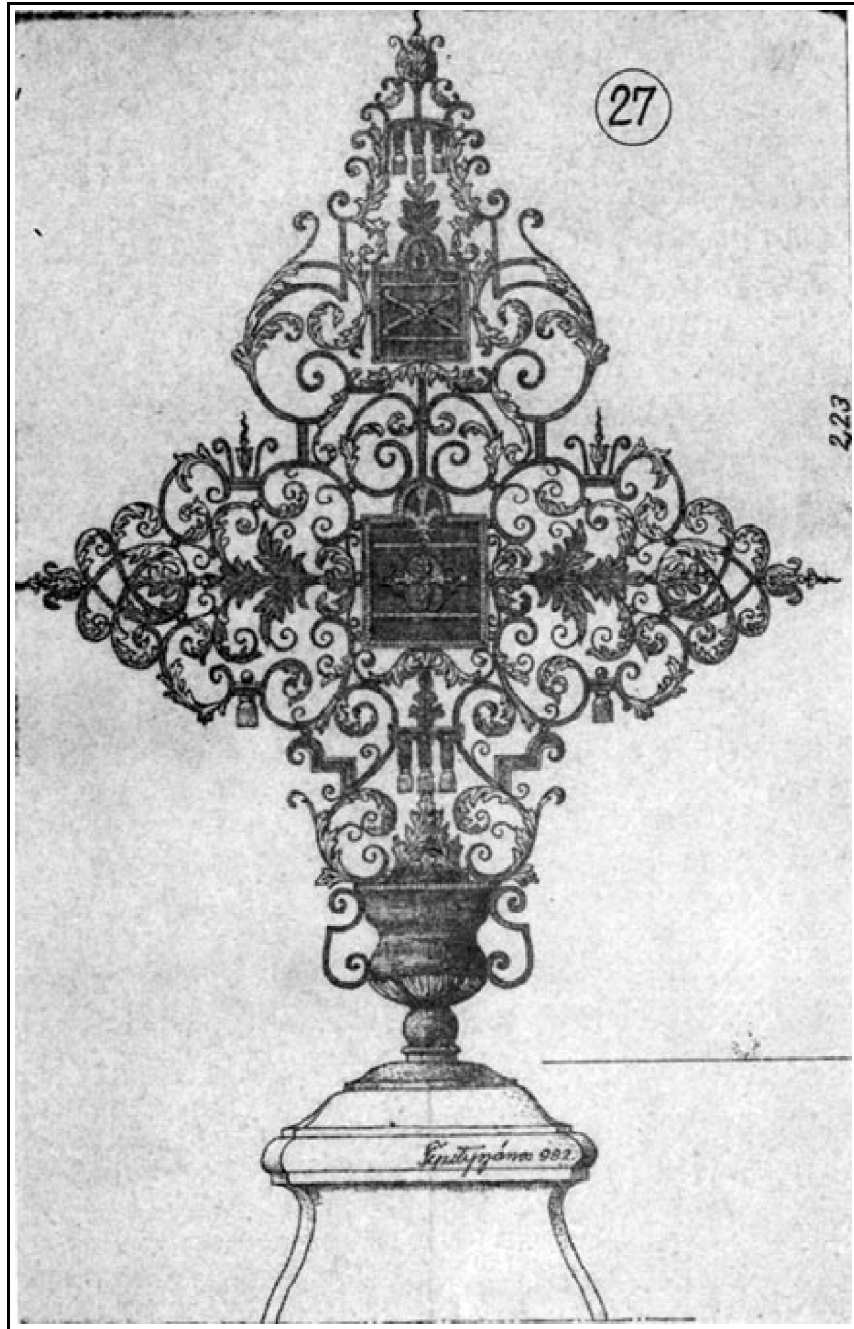
26. sz. kép: kétszárnyú rácskapu a nagycenki Széchenyi kastélyban az Országos Lótenyésztési Felügyelőség Ménösszpontosító Állomás épülete mellett. Anyaga: a rácsozat 10×20, az alsó és a felső díszítéseké 20×20 mm-es. A nagyméretű, nemes hajlítások, a művészien megmunkált akantuszlevelek méltóak az emlékhelyhez.

27. sz. kép: sírkereszt a róm. kat. temetőben id. Széchenyi Rezső (1862–1928) sírján. Anyaga: a függőleges főváz 30×30, a több része felfelé vékonyodó kivitelű. A vízszintes keresztoszál 20×20 mm-es, a többi 10×10 mm-es. Teljesen egyedi munka.

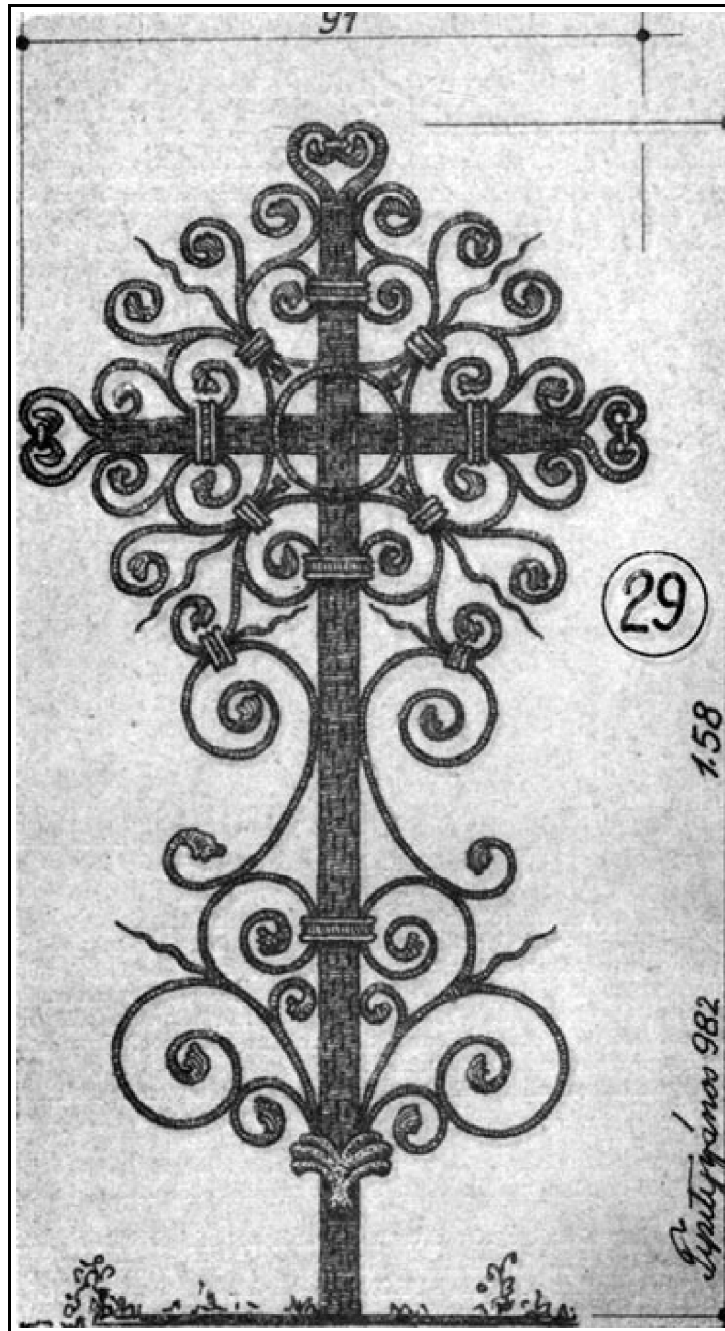
28. sz. kép: lépcsőkorlát a fertődi Esterházy kastély udvari, emeleti feljárójának egy mezejében (29 db különböző térkitöltéssel). Anyaga: a keret 30×30 mm-es, alul és felül peremes laposacéllal van takarva, a belső hajlítások 20×20, illetve 12×12 mm-esek. Az egész lépcsőkorlát két oldalról felvezető sora egybelátva hatalmas, lenyűgöző szépségű munka.

29. sz. kép: sírkereszt a róm. kat. temetőben Dr. Marót Jánosné Sényi Mária Magdolna (1921–1971) sírján. Anyaga: a kereszt 50×6 mm-es, irdalt felülettel, a díszítések 4×10 mm-es szalagvasból készültek, a végek levélkezdeményekké alakítva. Kései munka a lakatosság másodvirágzásának korából.









1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / KISEBB KÖZLEMÉNYÉK / Király Tibor: Sopron a filatéliában
Második közlemény

350 Király Tibor: Sopron a filatéliában

Második közlemény

4. Magyarországon – így Sopronban is – kezdetben a postahelyek nevét feltüntető helybélyegzéseket alkalmazták. 1752-ből ismerjük az első helybélyegzőt; 1817-ig a posta által a postabélyegzők kötelezővé tételéig (amikor már előírásokat találunk a bélyegzők formáját illetően) 135 különböző bélyegző alkalmazásáról van ismeretünk. Sopron (*Oedenburg*) postabélyegzőin alkalmazásuk kezdetétől végéig követhetjük a bélyegzők formáinak alakulását, a bélyegzők kivitelezésének finomodását, formálódását. Az 1817-ig terjedő időszakból egybeépített hely- és keletbélyegzőt nem ismerünk. A helybélyegzőket ebben a korszakban különálló betűkből rakták össze vagy fém- (esetleg fa) lapba vésték. A korszak bélyegzői öt típuscsoportba tartoznak: sorbélyegzők, négyszögletes, ellipszis alakú, körbélyegzők és a különleges alakú bélyegzők csoportjába. A soproni bélyegzők az első négy csoportból valók. Különleges bélyegzést Sopronban nem alkalmaztak.



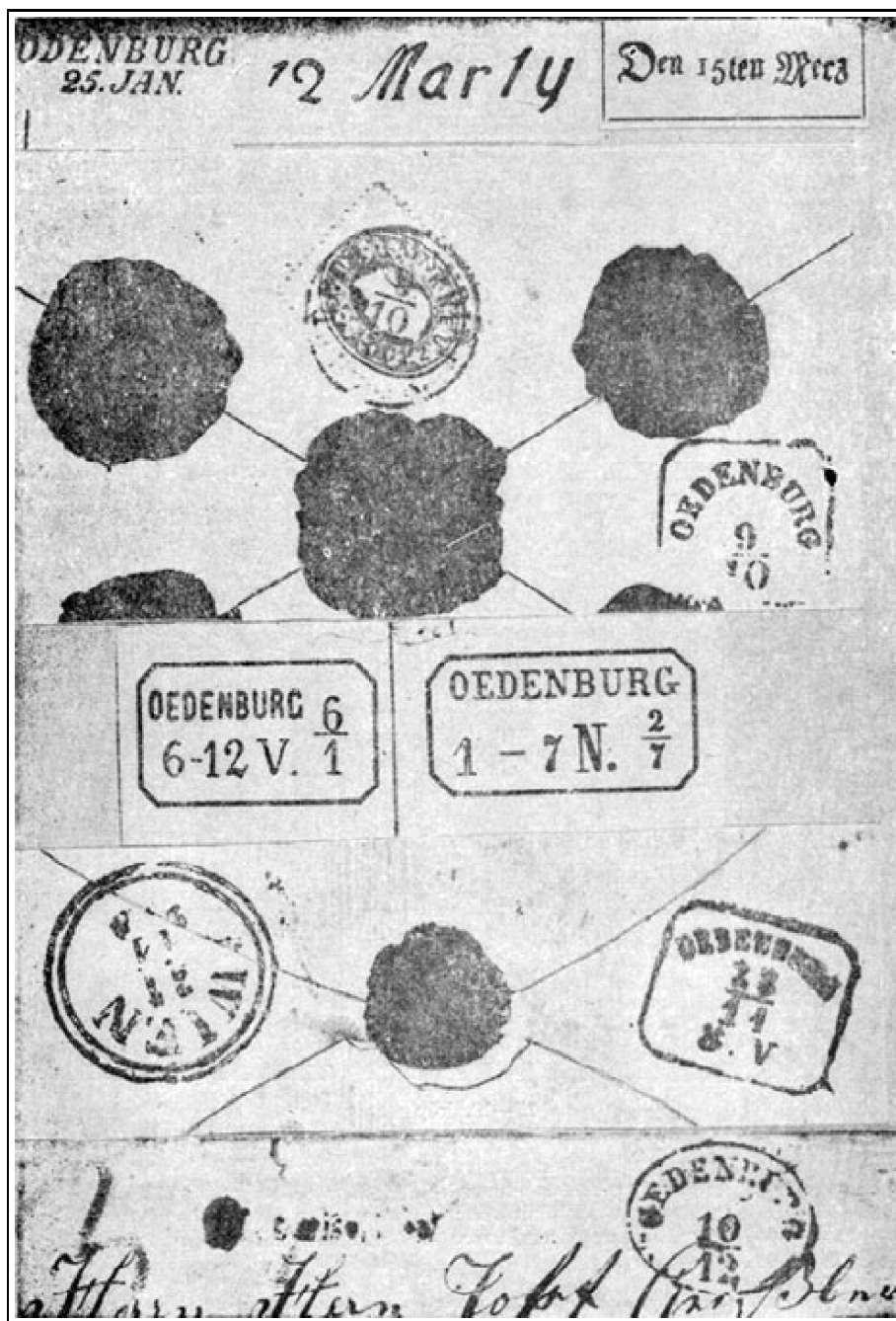
5–7. kép

A sorbélyegzők előnye abban állt, hogy viszonylag könnyen lehetett elkészíteni, mégpedig kis előállítási költséggel (5. kép). Ezt a bélyegzőt városunkban 1760-tól 1769-ig használták.

A négyszögletes alakú bélyegzők a sorbélyegzők keretbe foglalásából jöttek létre és 1752-től 1850-ig alkalmazták őket. Sopronban 1754-től 1761-ig háromfélét is alkalmaztak. (6. kép).

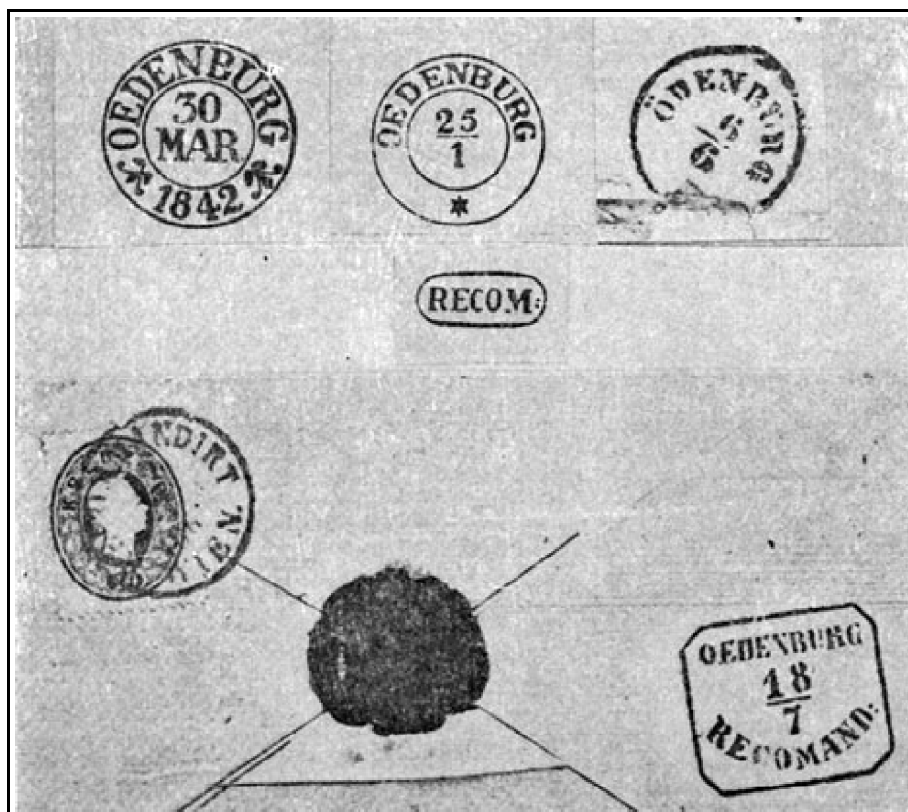
Az elliptikus keretű bélyegzők divatja Bécsből terjedt el hazánkban: 1817-től 1861-ig alkalmazták őket. Városunkban ebből kétféle típust használtak. Az elsőt 1818-tól 1819-ig, a másikat (OEDEN/BURG) 1819-től 1839-ig alkalmazták (7. kép).

5. A bélyegzések következő fajtáját a keletbélyegzők képviselik. Az ilyen *feladási* hely- és keletbélyegző 1843–46-ig volt használatos (8. kép).



3518–14. kép

Az *érkezési* keletbélyegzők két nagy csoportba oszthatók aszerint, hogy a hónap betűvel vagy számmal van jelölve. A legrégebb ismert típus a havi keltezésű írottbetűs [352](#)érkezési keletbélyegző. Hazánkban Sopronban alkalmazták először 1758 és 1768 között (9. kép). Időrendben a fraktúr (gót) betűtípusú bélyegzők következnek. Az első 1762-ből való és első alkalmazása ugyancsak Sopronból ismeretes (10. kép).



15–18. kép

A *feladási* hely-keletbélyegzőket négyszögletes és ellipszis alakban használta a városi postahivatal. Ezekre jellemző, hogy a helynév ívelt alakban helyezkedik el a bélyegzőben. 1850-től 1867-ig alkalmazták őket (11. kép). A kétsoros keltezésű és az egysoros, napszakjelzést mutató bélyegzőt az országban egyedül csak Sopronban alkalmazták (12. kép). A bélyegzésben a „V” betű *Vormittag* 'délelőtt' jelentésű. Ugyancsak Sopronban alkalmazták a kerekített sarkú, közel négyzet alakú bélyegzőt. A harmadik sor az óra és napszak jelzését foglalja magába. Felette a hó és a nap jelzése helyezkedik el (13. kép). Az ellipszis alakú hely-keletbélyegzők Sopronban 1850–52-ig kerültek felhasználásra. A bélyegző csak a hónapot és napot jelezte (14. kép).

6. A kétkörös bélyegző megjelenése szintén városunkhoz kötődik. 1837-ben Magyarországon először itt alkalmazták a háromrészes, évszámos keltezéssel ellátott bélyegzőt. Példánkat hosszú ideig csak Zágráb postamestere követte. 1846-ban került központi rendelkezés után országszerte bevezetésre ez az újabb soproni kezdeményezés, [353](#)újítás. A korábban leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy Sopron postamesterei vállalkozó kedvűek lehettek és törekedtek az újra. Ezt bizonyítja, hogy több olyan újításuk volt, amely az országban először itt került alkalmazásra. Nagyon szép a bélyegző kivitelezése (15. kép). Ezt a bélyegzőtípust 1837–49-ig használták. A jóval egyszerűbb kivitelezésű kétkörös bélyegzőt (16. kép) 1850 és 1851 között alkalmazták. 1853–58-ig egykörös bélyegzőket használtak (17. kép). Meg kell még említeni a postai továbbításra utaló különböző jelzések közül a Sopronban is alkalmazott, ajánlásra utaló bélyegzéseket (18. kép).

SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / Nagy Alpár: A Kodály-centenárium soproni eseményei

Nagy Alpár: A Kodály-centenárium soproni eseményei

1982. március 24-én az Éneklő Ifjúság járási bemutatóján Káldy János „Kodály Zoltán” c. költeményét mondta el beköszöntésül egy fertőszentmiklósi felsőtagozatos diáklány. Ezt követően Kodály biciniumainak egész sora¹⁽⁷⁷⁾ csendült fel jól, rosszul, majd három gyermekkari művet²⁽⁷⁸⁾ hallottunk. Március 25-én megnyitásképpen Illyés Gyula „Bevezető egy Kodály-hangversenyhez” c. versét szavalta el Horváth Veronika, a Széchenyi Gimnázium diákja; 26-án, a városi énekkarok hangversenyén – ugyancsak változó színvonalon – sorra-rendre megszólaltak Kodály-szerzemények: kisebbek, nagyobbak, könnyebbek, nehezebbek.³⁽⁷⁹⁾ Mindkét napon „A magyarokhoz” c. hatalmas kánon tett pontot az éneklő fiatalok seregszemléjére, a résztvevők közös előadásában.

A Liszt Ferenc Női Kar április 26-án ünnepelte fennállásának 15. évfordulóját. Ünnepi hangversenyét a LFMK nagytermében tartotta. Műsorában több Kodály-kompozíció is elhangzott: A 150. genfi zsoltár, Harmadik olasz madrigál, Új esztendőt köszöntő, Villő, Vízkereszt. Itt adta elő az Adagiot a közreműködő T. Kelemen Mariann gondokán, zongorán kísérte Sz. Bencsik Erzsébet.⁴⁽⁸⁰⁾

Május 4-én a Jeunes Musicales Klubban a „Kodály és mi” c. foglalkozáson (I. rész) tisztelt a klub tagsága a zeneszerző, pedagógus, tudós előtt. A II. részt május 6-án jelezte a Soproni Közművelődési Tájékoztató.⁵⁽⁸¹⁾

³⁵⁴Június 12-én a Liszt Ferenc Művelődési Központ (LFMK) hangversenytermében „A zene mindenkié” sorozatban Kocsis Zoltán Kossuth-díjas zongoraművész lépett fel. Kodály-műveket is megszólaltatott.⁶⁽⁸²⁾

Szeptember 29-én e sorok írója „Kodály életműve” címmel tartott előadást a TIT-klubban.⁷⁽⁸³⁾

Október 16-án az evangélikus templomban Laborczi Erzsébet orgonaestjén szólalt meg az Organoedia, illetve az egyik Kodály-epigramma, orgonaátiratban. 28-án a Soproni Liszt Ferenc Női Kar adott hangversenyt Nagycenken Kodály Zoltán emlékére, tiszteletére.⁸⁽⁸⁴⁾

November 8-án a LFMK hangversenytermében került sor az Országos Filharmónia (OF) 1982/83-as, általános iskolásoknak szervezett hangversenysorozatának első előadására „Kodály Zoltán és századunk magyar zenéje” címmel, ahol Jász Klára (ének) és Szelecsényi Norbert (zongora) Kodály-dalokat interpretált, többek között a Kitrákotty-mesét is „eljátszották”.⁹⁽⁸⁵⁾

14-én a Liszt Ferenc Női Kar részt vett a CSEMADOK Liszt Ferenc Klubjának (Pozsony) Kodály-centenárium emlékhangversenyén,¹⁰⁽⁸⁶⁾ s négy Kodály-kompozíció magasszintű tolmácsolásával aratott nagy sikert.

19-én Budapesten a HNF VI. kerületi Bizottságának Népköztársaság úti helyiségében, a Soproni Öregdiákok Baráti Körének összejövetelén Nagy Alpár ismertette Kodály Zoltán soproni látogatásait, meg a kodályi „három város” tervet.¹¹⁽⁸⁷⁾

22-én a LFMK-ban nagyszabású Kodály-emlékhangverseny zajlott le születésének 100. évfordulója tiszteletére. A központi rendezvényen Fasang Árpád mondott emlékező beszédet megnyitásképpen, majd Kodály-művek következtek: Pünkösdlő, Vejnemöjnen muzsikál,¹²⁽⁸⁸⁾ Epigrammák,¹³⁽⁸⁹⁾ Nagyszalontai köszöntő, Székely keserves, Esti dal,¹⁴⁽⁹⁰⁾ Adagió,¹⁵⁽⁹¹⁾ A 150. genfi zsoltár, Harmadik olasz madrigál, Hegyi éjszakák III., Kodály-gyűjtötte magyar népdalok, Vízkereszt.¹⁶⁽⁹²⁾ A hangversenyt követő napon Fasang Árpád a Soproni Óvónőképző Intézet Közművelődési Bizottsága és Ének-Zene Szakcsoportja meghívására az intézet klubjában emlékezett Kodály Zoltánra: fölelevenítette ismeretségük érdekes, emlékezetes epizódjait, a találkozásokat, a köztük történt levélváltásokat, majd elbeszélgetett az érdeklődőkkel.

November 26-án mintegy húsz tagú pápai delegáció látogatott el Sopronba. A látogatás során a pápai óvónők az István bíró utcai 1. számú óvodában találkoztak soproni kollégáikkal, majd a Hársfasor utcai 6. számú óvodában megtekintették a Kodály-emlékműsort.¹⁷⁽⁹³⁾

355December 1-én Szombathelyen, a Tanárképző Főiskola dísztermében Győr, Sopron, Szombathely művésztanárainak közreműködésével hangversenyt rendeztek J. Haydn születésének 250., Kodály Zoltán születésének 100. évfordulójára emlékezve. Sopronból Fodor Gábor (fuvola) és Dárdai Árpád (zongora) vettek részt a találkozón az Epigrammák sorozattal.¹⁸⁽⁹⁴⁾ 2-án a Soproni Állami Zeneiskola tanulóinak legjobbjai léptek fel a LFMK nagytermében. Műsoruk első felében Kodály-műveket énekeltek, játszottak.¹⁹⁽⁹⁵⁾ 7-én a Budavári tedeum előadását hiába várták a bérlettulajdonosok az OF programjában. 15-én Lukin László előadását hallottuk a TIT-klubban: Kodály Zoltánról.²⁰⁽⁹⁶⁾ 16-án „Elindult egy ember” (Garai G.) címmel emlékműsort adott a LFMK-ban az óvónőképző intézet versmondó gárdája, a kórház Dialóg Stúdiója, a Berzsényi Dániel Gimnázium és a Széchenyi István Gimnázium énekkara. 22-én a Liszt Ferenc Női Kar Budapesten vendégszerepelt az országos Kodály-hangversenyen a Sportcsarnokban.²¹⁽⁹⁷⁾

1983. január 18-án a LFMK-ban Kovács Endre orgonált, többek között az Orgonamise egyik tételét.²²⁽⁹⁸⁾ Február 9-én Kodály-énekversenyt szerveztek az Úttörőházban.²³⁽⁹⁹⁾ Nem sokkal előtte a 403-as szakmunkásképző intézet bérleti rendezvényén hangzottak el a Hány János daljáték részletei.²⁴⁽¹⁰⁰⁾

Március utolsó hetében ismét az Éneklő Ifjúság bemutatói bővelkedtek Kodály-darabokban.²⁵⁽¹⁰¹⁾ 23-án a járási énekkarok hangversenyén, 24-én, 25-én pedig a városi kórusok műsorán találkoztunk a tiszteletadás eme formájával. Három nappal később a Liszt Ferenc Pedagógus Énekkar a KPVDSZ üdülőben adott műsort. A reneszánsz-mesterek sorát két Kodály-művel zárták: a Békességóhajrással meg az Esti dallal. 30-án az óvónőképző Kodály-hangversenye²⁶⁽¹⁰²⁾ fejezte be a márciusi rendezvényeket.

Április 22-én Kodály Missa Brevisét mutatta be az Esztergomi Monteverdi Kamarakórus a LFMK-ban, Hunyadi Zoltán vezényelte.²⁷⁽¹⁰³⁾ 23-án a VIII. Országos Pedagóguskórus **356**Találkozó résztvevői összkarban, Fasang Árpád vezényletével a „Jeligé”-t dalolták.”²⁸⁽¹⁰⁴⁾

Május első hetében a Liszt Ferenc Női Kar Varsóban járt, fellépett az ott megrendezett nemzetközi

kórustalálkozó: „... műsorán Kodály Zoltán, Bartók Béla, Bárdos Lajos és Decsényi János művei szerepeltek. A szakvélemények szerint a kórus kimagasló színvonalon szólaltatta meg Kodály és Bartók műveit.”²⁹⁽¹⁰⁵⁾

A Kodály-centenárium soproni eseménysorozatát május 8-án az Éneklő Ifjúság megyei bemutatója zárta.³⁰⁽¹⁰⁶⁾

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / M. Kiss Pál: Gáspárdy Sándor soproni kiállítása a Festőteremben (Megnyitóbeszéd 1983. szept. 11-én)

M. Kiss Pál: Gáspárdy Sándor soproni kiállítása a Festőteremben (Megnyitóbeszéd 1983. szept. 11-én)

Megilletődve állok, több évtizedes barátság emlékeivel, Gáspárdy festményei között. Hogy áthidalhassam azt az időt, amíg ez a megilletődés tárgyilagosan tiszta látássá higgad, Goethe Faustjának egy híres gondolatát idézem: „Mi egyszerűbb a szépségnél, mely minden szemet egy látásra megragad, és mégis, mi nagyobb misztérium, mint a szépség, ha azt kezded firtatni, miért szép valami?”

A műalkotás híd a művészet és a közönség között: lélektől lélekig ível. Egy ember vallomása, üzenete. De meglátjuk-e, megérezzük-e minden alkotásban azt az üzenetet, amit a művész kifejezni akart? Sokszor csak nézzük a művet, de az alkotó legbensőbb szándéka értetlen marad. Mindez nemcsak a művész kifejezőerejétől, hanem saját látásmódunktól, a művészetben való jártasságunktól is függ. Minden műalkotás befogadására – s különösen ha először találkozunk vele! –, időre, elmélyült szemlélődésre van szükség. Nem véletlen, hogy kiállításokon, ankétok alkalmával, újságcikkekben szenvedélyes vitákkal találkozunk. Egyesek még a múlt századi naturalizmus szellemét idézgetik, mások a „parttalan realizmus” ürügyén nyitják tágra a kapukat. De mi az, amit Gáspárdy Sándor művein formál, amit önkéntelen ajándékként átnyújt nekünk? Azt és úgy fest, ahogyan szíve diktálja, környezete és életútja meghatározza.

Életútja Orsovától Pesten és Marosvásárhelyen át a Balatonig, majd mai lakóhelyéig, Sopronig, elárulja, hogyan lett a tájfestés egyik meghitt képviselője. Már főiskolai tanára, a kiváló nagybányai mester, Réti István is segítette ebben. Híres mondását ma is emlegeti: „A művészetet csak a legnagyobb odaadással, alázattal, a technikai ügyeskedés háttérbe szorításával szabad szolgálni”. Bár egy ideig közigazgatási pályán dolgozik Gáspárdy, majd mint rajzszakfelügyelő működik, igazi szenvedélye a festészet. A következetes munka, a műgond és alaposság nevelték képességét, az alkotó tudatosság tette gazdaggá életművét. Nem akar meglepni mindenáron való eredetieskedéssel, meghökkenteni, újszerűnek látszó kísérletezésekkel. Nem akar kilépni önmagából. Olyan festő, aki őszintén, bensőségesen, festői érzékenységgel ábrázolja szűkebb hazája tájait.

³⁵⁷Jelen kiállítása lényegileg tájképek sorozata. Szereti, érti a természetet, a látottakat élményszerűen festi. A harmóniára szelidült rend uralkodik művein. Derűt, fényt sugároznak nemcsak tájképei, hanem mindenekelőtt szeretett városának. Sopronnak, a messzi múlt üzenetét sugalló házairól készült alkotásai. Legújabbán a Balaton mellékét festi színgazdag képein. Sajátos technikával készült művein nyomon követhetjük barangolásait A művészet és az utazás testvérek ezen a földön. Képein más és más nézőpontból figyeli a tájat, hol a dombok lábától felfelé, hol a rálátás nyújtotta látképet néhány erőteljes, de harmonikus foltra és vonalra egyszerűsítve. Általában nem széles vedútákat fest, legtöbbször egy-egy művészileg

kivágott városrészlet, sikátor, kényszerű kanyarba szorult szűk utca, vagy parányi udvar érzékelteti nála a hely atmoszféráját. Sokféle hangulatot válthat ki a művészből a természeti jelenség, lehet szomorú és örömteljes, lehet zárkózott és közlékeny, fenséges és ünnepélyes, de szerény és egyszerű is. Ahogy most végigtekintjük olajképeit, érezzük, hogy nem alaptalan az a felfogás, hogy a táj, vagy egy város szépségére igen gyakran a művészek hívják fel a figyelmet.

Az inspirációt mindig a valóság nyújtja, de egyre inkább a táj lelkét érezteti. A mindig megújuló természet közelségében, a mindig más és más megkapó látványok hangulati változatát örökíti meg. Képeit szemlélve a látszat helyett a lényeg megismerése vonzó. A szerkezet tisztaságát áthatja a líra melegsége. Mindez novellisztikus, elbeszélhető tartalom nélkül, csupán a kép eszközeivel valósul meg. Mint maga mondja: „Közel egy évtizedig jóformán természet után festettem. A hetvenes években rátértem az élmény utáni festésre, s a táj belső mondanivalóinak kifejezését tartom fontosnak”. A természeti valóságot Gáspárdy művészi szintre emeli, Delacroix francia festő azon intelméhez híven, hogy a „természet csak szótár, abból formálja a művész mondatait”. Művei így tartós élményt hagynak a figyelemmel közeledőben, akkor is, ha nem hangzatos témákat, hanem egy kerítést, kapukat, tetőket, vagy éppen egy elhagyott magános házat örökít meg. Vásznain szinte önálló életre kelnek a fák, a hajlott, göcsörtös, színesen pompázó törzsek és koronák. A távlatot gyakran az előtérben álló ágas-bogas fákkal hangsúlyozza.

A művészi örömet szerző benyomásokról elsősorban a színek győznek meg. A színek a mondanivaló igazi hordozói, kifejezői, mert azoknak külön nyelvezeti, expresszív ereje van művein. Ahogy Chardin mondja: „A színeket csak felhasználjuk, ám az érzéssel festünk”. Nem bocsátkozik bizonytalan kísérletekbe, rábízta magát az egyéni alkatából fakadó nyelvezetre. Egyetlen divatos, felkapott művészi áramlat sem téríti el; az érzékletes, érzelemgazdag kifejezés jellemzi. Tájképei egyben hitvallás a hazai táj szeretetéről.

Bár Medgyessy Ferenc találó megjegyzése: „Mindig az a leghitelesebb, ha a művészek maguk mondják el, amit munkásságukban lényegesnek találtak”, úgy gondoljuk, hogy a látogatók őszinte megjegyzései segíteni fogják további új és jelentős művek készítésére.

A gazdag anyag láttán felmerül a kérdés: mi ösztönzi a művészt ilyen fáradhatatlan munkára? Mi ihleti alkotásra? Hiszen őt éppúgy, mint bármely más foglalkozású embert, a mindennapi élet ezernyi apró gondja, baja, tennivalója veszi körül. Válaszoljunk Ady szavaival: „Éhe a szépnek”. Kívánjuk, hogy ez a termékenyítő éhség további komoly művészi alkotások hosszú sorát eredményezze.

Mindehhez jó egészséget, sok művészi élményt kívánunk Szabó Lőrinc biztató soraival:

„Hinni a szépet, a lehetetlent
Hogy egyszer valóra válik.
Hinni a vágyban, akaratunkban
S ha kell, bízni halálig.”

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRON KULTURÁLIS ÉLETE / Faragó Sándor: Jelentés a Rábaközi Múzeum 1983. évi munkájáról

358 Faragó Sándor: Jelentés a Rábaközi Múzeum 1983. évi munkájáról

Munkánkat ebben az évben is meghatározott és jóváhagyott, a megyei szervezetbe is beépült munkaterv szerint végeztük. A szokásos munkaköri feladatok mellett (gyűjtés, feldolgozás, leltározás stb.,) kiemelkedő volt az idei évben különösen a honismereti tábor megszervezése és lebonyolítása. Ebben az évben a tábor székhelye és gyűjtőkörzete Veszvény és annak határa volt.

Az előkészítés, szervezés már jóval korábban megindult. A résztvevők a megye felsőfokú oktatási intézményeinek hallgatóiból rekrutálódtak. És pedig: Erdészeti- és Faipari Egyetem (Sopron), Agrártudományi Egyetem (Mosonmagyaróvár), Közlekedési és Távközlési Főiskola (Győr), Tanítóképző Főiskola (Győr), Óvónőképző (Sopron). A központ – a korábbiakhoz hasonlóan a Rábaközi Múzeumban volt. Elszállásolást a Veszvényi Általános Iskola biztosított. A tábornak volt két olyan kiemelkedő hatása, amely maradandó. Először is a fiatalok megismerkedhettek egy zártabb falusi közösséggel, az ottani emberek nyíltszívűségével; másodsor a falu lakói pedig bizonyosságot szerezhettek arról, hogy „ezek a mai fiatalok” tudnak fáradhatatlanok lenni, udvariasak lenni, és két hét alatt a szó-szoros értelmében beilleszkedni a falu közösségébe. Ezt a kölcsönhatást tartottuk tartalmilag döntően fontosnak. A 25 fős tábor az előre meghatározott munkaterületen végezte 2 héten át feltáró és gyűjtő munkáját. Az eredmény nem maradt el: közel 300 db néprajzi tárgy, több mint 100 oldalnyi megfigyelés, fotók és magnószalagok a mutatói a tábor eredményességének. 1984-ben a tábor Baboton lesz. Nagyon bevált a Múzeumok Megyei Igazgatósága, a KISZ és a Hazafias Népfront Megyei Bizottságának az a kezdeményezése, hogy a tábort megyebeliakkal kell benépesíteni.

Ettől eltekintve éves munkánkat változatlan személyi ellátottsággal végeztük. A Megyei Igazgatóság 1983 nyarára is 2 hónap időtartamra még egy fő foglalkoztatását lehetővé tette. Az elmúlt évekhez hasonlóan Kapuvár Város Tanácsa 50 ezer Ft céltámogatást folyósított, mely összegből – mint korábban is – 2 db Pátzay kisbronzot vásároltunk a Mester özevegétől.

I. A gyűjtemény gyarapodása.

	1983	Kezdetől összesen
Régészet	13	2564
Numizmatika	–	1217
Természettudomány	–	952
Néprajz	313	3488
Képzőművészet	7	1198
Iparművészet	2	199
Helytörténet	20	2278

II. Látogatottság

Múzeum	8879
--------	------

(Az „egyéb” kiállítóhelyek adatai neon szerepelnek a fenti statisztikában.)

III. Kiállítások

Múzeumban:

96. Új szerzemények.

Városi Kiállítóteremben:

97. Xantus Gyula gyűjteményes kiállítása II.

98. Színház a XIX. századi képzőművészetben.

359 Egyéb helyeken:

99. Varga Tibor munkásmozgalmi tevékenysége. (Varga Tibor Általános Iskola)

100. Válogatás a múzeum képzőművészeti anyagából. (III sz. Általános Iskola)

101. 50 éves a hangosfilm Kapuvárott. (Mozi)

IV. Egyéb gyűjtemények

	1983	Kezdetől összesen
Tört. dokumentáció	160	6929
Adattár	34	814
Negatív	204	8272
Diapozitív	160	1036
Hangszalag	2000	6080
Könyvtár (kötet)	148	4316

V. Megjelent dolgozatok

20. Faragó Sándor: Jelentés a Rábaközi Múzeum 1981–1982. évi tevékenységéről. SSz. 1983, 279.

21. Faragó Sándor: Áldozó József. SSz. 1983, 363.

22. Kapuvári képeskönyv. Széchenyi Nyomda, Győr, 1983.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK

MEGEMLÉKEZÉSEK

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLÉKEZÉSEK / Lukacs Dezső: Százhetvenhat éve született Dorner József (1808–1873)

Lukacs Dezső: Százhetvenhat éve született Dorner József (1808–1873)

Dorner József, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a magyar flórakutatás, a növények bonc-, élet- és fejlődéstanának egyik hazai úttörője 1808. nov. 2-án Győrben született. Az elemi és al gimnáziumot itt, a filozófiai tanfolyamot a soproni líceumban végezte. 1824–27 között gyógyszerészyakornok Sopronban, a Kochmeister-gyógyszertárban, majd Pesten és Pozsonyban gyógyszerészségéd. A bécsi egyetemen a természetismereti előadásokat hallgatta (1831–36). Megszerezte a gyógyszerészmesteri oklevelet (1836).

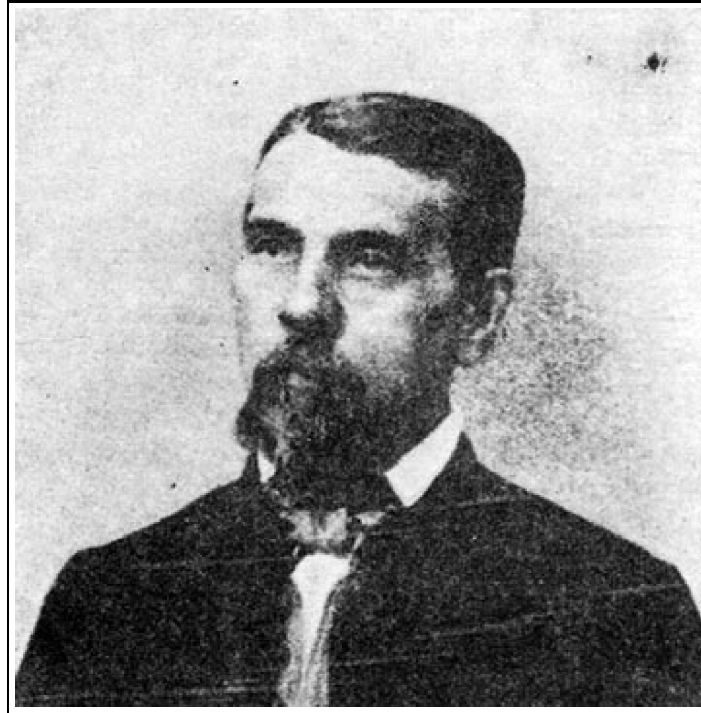
A Kárpát-medence virágosnövényeit gyűjtve a Bánátot utazta be. Ekkor ismerkedett meg Heuffel János megyei fizikussal (mai szóval: megyei főorvos), a híres florisztikussal. Vele együtt bejárta Torontál megyét, megfordult Herkulesfürdön, Orsován, Mehádián és más helyeken is.

Jómódú kereskedő apja 1836-ban Pozsonyban gyógyszertárat vásárolt számára. Itt élt Dorner 1840-ig. Közben 1839-ben megjelent könyve a bánáti növénygyűjtéseiről. Pozsonyból elköltözve a Helytartótanács Egészségügyi Osztályán vállalt állást. Házasságából (1845) gyermekek nem születtek.

1847-ben belépett a Magyar Természettudományi Társulatba (továbbiakban: Társulat), és abban igen aktívan tevékenykedett. Még 1846-ban Bugát Pál indítványozta, hogy a Társulat botanikusai gyűjtsenek adatokat a különböző növények, gyümölcsök időjárással kapcsolatos különböző fejlődési fokozatairól, hogy a „kifejlődési fokozatokat diametrikus számítással meg lehessen határozni” Dorner „klimatológiai terv”-et készített. Az 1847. VII. 28-i közgyűlésen Bugát Pál javaslatot tett [360](#)Pest–Buda környéke természeti viszonyainak feltárására. A Társulat e munka előkészítésére Sadler József professzor elnökletével bizottságot küldött ki, amelynek egyik tagja Dorner volt.

1848-ban Eötvös József miniszter Dornert tehetsége és tudományos munkássága elismeréséül a művelődésügyi minisztériumban alkalmazta.

1849-ben Dorner megismerkedett Rochel Lajossal, akivel a Pesttől távolabbi vidékeken is sokszor járt gyűjtőúton. Kora szellemének megfelelően Dorner florisztikai és rendszertani irányban végezte kutatásait. Jó barátságba került Sadler Józseffel és Lang Adolffal, akik támogatták említett vizsgálatait.



Dorner a Társulat 1851. évi közgyűlése által megválasztott növénytanai választmányának is tagja volt. Ugyanebben az évben elkészült „Pest-Buda természeti viszonyainak Kutatási Terve”. A földtanból, növény- és állattanból, valamint a kémiából kitűzött pályatételek kidolgozóit a Schuster-alapítvány kamataiból kívánták jutalmazni. Hazánk akkori legjobb szakemberei kapcsolódtak bele ebbe a nagy lelkesedéssel megindult munkába. Szükségesnek tartották azonban, hogy előbb meteorológiai megfigyelések is történjenek. Ezek elvégzésére Dorner vállalkozott.

A dunántúli és kisalföldi tájakon is több gyűjtőutat tett Dorner. Haynald kalocsai érsek, aki maga is lelkesen művelte és pártfogolta a hazai flórakutatást, nagyon méltányolta és támogatta Dorner ezirányú munkásságát. A hazai és külföldi folyóiratokban közölt cikkei ismertté tették nevét. Így, amikor a bécsi múzeumokban összehasonlító kutatásokat végzett, megismerkedett Fenzellel is. Más külföldi és hazai kutatókkal is levelezett, sokuknak becses adatokat szolgáltatott munkájukhoz. Berlinből pl. Ascheron kereste fel őt, és a magyar növénynevek kiejtését és helyesírását tanulta tőle.

1846-tól kezdve a Magyar Flóra megírásának és kiadásának – akkor még merész – gondolatával foglalkozott Dorner. Kora legkiválóbb florisztikusait, Heuffelt és Sadlert kérte fel, segítsék tervei megvalósítását. Ez a nagy mű Magyarország, Erdély, Horvátország és Dalmácia páfrányait és virágos növényeit tárgyalta volna Endlicher természetes rendszere szerint. Tartalmazta volna Linné szellemében a fajok [361](#) rövid ismertetését (diagnosis), leírását, és minden növénynél azok nevét, akik publikáltak az illető fajról. Sadler nem sokkal ezután meghalt (1849. III. 12.). Heuffel mindinkább visszavonult. Dorner egyedül nem akart a nagy műhöz hozzáfogni. A szép terv tehát nem valósult meg.

A szabadságharcban Dorner is részt vett; bukása után minisztériumi állását elvesztette. Visszavonulva a magánéletbe több cikket közölt a hazai és külföldi folyóiratokban a növényekről. Említett nagy terve meg nem valósulása után a növények bonc-, élet- és fejlődésánál foglalkozott. Ebből az időből való több

értékes, a Társulatban előadott és publikált tanulmánya (pl. az élőködő növényekről, az aranka-félék bonctani viszonyairól, a szőlőbetegségekről stb.). Ezért választották meg 1853-ban a szarvasi evangélikus gimnáziumban a természettudományok tanárává. Nevelői és oktatói munkája mellett folytatta kutatásait is, eredményeit részben a gimnázium értesítőjében közölte. 1858-ban a MTA levelező tagjává választotta, így a MTA folyóiratban is megjelentek tanulmányai, melyek mind kora színvonalán álltak.

1860-ban a pesti evangélikus gimnázium választotta meg tanárává, élete végéig itt tanított. Pesten a szakirodalomhoz is jobban hozzájutott, és szakemberekkel folytathatott eszmecserét. Előadásokat tartott, sokat publikált. Megírta a mikroszkóp történetét, és összehasonlította a magyar flórát Alsó-Ausztria növényvilágával.

Tudományos munkásságának előző részében flóra-kutatásokkal foglalkozott, növényfajokról és rendszertani csoportokról közölt dolgozatokat és monográfiákat. Azután hazánkban addig nem művelt területekre (a növények belső szerkezete, élettan, fejlődéstörténet) tért át. Kitűró vegytani ismeretei, a mikroszkopizálásban való jártassága segítették eredményei elérésében. Tanulmányai a növényi embriókról, a fanerogámok (virágos növények) megtermékenyítéséről Schleiden eredményeihez hasonlíthatók. A *Cochlearia officinalis*-t saját bonctani készítményeiben két éven át vizsgálta.

E tudományágaknak úttörő kutatója volt hazánkban. Sajnos, nem volt szakember, aki Dorner kutatásait folytathatta volna. Csak jóval később Jurányi Lajos munkássága révén indult el a növény bonc-, élet- és fejlődéstan a korszerű fejlődés útján.

Dorner kitűnő tanár volt, gazdag ismeretanyagát világos előadásaiiban tanítványai színvonalához szabta. Ásvány-, növény- és állattani tankönyvei megfeleltek a korabeli módszertani követelményeknek. Szabatos stílus jellemzi ezeket, akárcsak tudományos műveit.

Önzetlenül, sőt áldozatokat vállalva végezte kutatásait. Fáradtság, megerőltetés, sőt hosszú betegsége sem akadályozták oktató-nevelő tevékenységének lelkiismeretes teljesítésében. Idős korában egyedül élt. 1873. október 3-án meghalt.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLEKÉZÉSEK / Taschner Frigyes: Gortschling Károly (1904–1983)

Taschner Frigyes: Gortschling Károly (1904–1983)

Az egy év híján 100 évig fennállt és 1858-ban alapított soproni Tanítóképző 1925-ben végzett növendékei között volt Gortschling Károly, aki Sopronban született 1904. szeptember 10-én a Pócsi út 11-ben. Édesapja, szintén Gortschling Károly, szőlőmunkás és városi tűzoltó. Édesanyja Spanraft Erzsébet a GYSEV takarítónője.

Egyéves korában édesapja szívizomgyulladásban meghalt. Özvegyen maradt édesanyja nevelte fel igen szerény körülmények között. 5 elemi és 4 polgári után került az 5 éves tanítóképzőbe, ahol tanítói oklevelet szerzett. Tanítói pályáját az akkori pályázati és választási rendszerben Györköny községben kezdte. Ötéves Tolna megyei működés után hívták meg a soproni egyházi evangélikus népiskolába. E tanítói 362 éve alatt ismerkedett meg a Slójd-iskolával, aminek nagy híve és terjesztője lett. A munkatevékenység famegmunkáló

ágának oktatását a népiskola tantestülete által készített tanmenet szerinti kézügyesítést gyakorlat szolgált.



Az államosítás után Lövöre került tanítani, 1952-ben pedig a Gyógypedagógiai Nevelő és Foglalkoztató Intézethez, ahol a társadalom gyengébb képességű gyermekeinek oktatását, és szorosan vett munkára nevelését tekintette a továbbiakban életcéljának. Miután a famunka volt az a terület, amihez előtanulmányai, ügyessége és precizitása alapján értett, ezen a területen próbálta ki az értelmi fogyatékos gyermekek ilyen irányú oktathatóságát. Bár a szöveg oktatásán is gondolkodott, de néhány éves kísérletezés eredményeképpen, felmérve a soproni intézmény akkori lehetőségét is, a fogyatékos gyermekek famunkára való oktatása hasznosabbnak, gyorsabban és hosszantartóan alkalmazhatónak, kevesebb befektetéssel megvalósíthatónak tűnt, ami az évek folyamán beigazolódott. Beigazolódott annál is inkább, mert a munkafázisok kidolgozása és oktatása révén évről évre magasabb szinten begyakorolva, eljutott az asztalosipari foglalkoztató megalapításához.¹⁽¹⁰⁷⁾ Elképzeléseit munkatársai révén olyan szintre emelte, hogy országosan elismerték a soproni **363** Állami Gyógypedagógiai Nevelő és Foglalkoztató Intézet asztalosipari oktatását az értelmi fogyatékos, elsődlegesen debilis növendékek körében. Az elismerést minisztériumi, szakfelügyelői ellenőrzési jegyzőkönyvek őrzik. Az elismerést főleg a felszaporodott tapasztalatcsere-látogatók száma, a kiállítások látogatottsága, a beiskolázási körzet növekedése jelentette. A végzett növendékek betanított-munkás bizonyítványt kaptak, amely bizonyítvánnyal minden asztalosipari vállalat vagy szervezetet szívesen alkalmazta a kikerülő fiatalokat. Sajnálatos módon nyugdíjba vonulása után az ezirányú képzés visszafejlődés után megszűnt és a mai napig nincs megoldva megyei szinten.

Az Állami Gyógypedagógiai Nevelő és Foglalkoztató Iskola és Nevelőotthon a mai Kisegítő Iskola és Nevelőotthon elődje. Ez intézmény első igazgatóhelyettese volt az alapító Doborjáni Ferenc igazgató

mellett.

1965-ben nyugdíjba küldték. Pedig még volt előtte feladat, de az új igazgató nem tartotta fontosnak, hogy azt elvégezze. Ezért kicsit magába fordult, de a gyerekek számára mindig nyitva volt az ajtaja.

Lakáskörülményeinek végleges megoldásáért vágott bele 1964-ben családi ház építésbe. Feleségével egyetértésben olyan lakást óhajtottak, amely végérvényesen nyugodtá teszi öregkorukat. Nagy nehézségek árán 1965 végére elkészültek. A közös saját fészek örömét csak néhány évig érezhették. Gottschling Károly 1969. december 27-én özvegyen maradt. Nem akart egyedül maradni és nagyon megijedt az egyedülléttől. Unokái enyhítették fájdalmát. Különösen leányunokájához ragaszkodott nagyon, halmozta el a maga módján szeretetével és gondoskodásával.

Az 1950-es évek közepétől fokozatosan kapcsolódott be a város idegenforgalmát szolgáló életbe. Mint soproni, minden utcát és házat, a benne lakó embereket ismerő lokálpatrióta gyorsan feltalálta magát. Mint pedagógus tudta, hogyan kell a hallgatóközönségének beszélni. Másként érdekelte a várostörténet az általános iskolást, a középiskolást, a főiskolást, az Alföldről jövő tsz-dolgozót, Budapestről jövő hivatalnokot vagy esetleg külföldről érkező idegent. A 60-as évek elejétől igen sok turista látogatott hazánkba és ezek vezetésénél felhasználta német nyelvtudását, amit a soproni és környéki nyelvjárásokkal fűszerezett. Megtalálta nyugdíjas életének tartalmát, gyarapította Sopronnal kapcsolatos tudását, járta a könyvtárakat, levéltárakat és rengeteg jegyzetet készített. A jegyzetek rendezését későbbre halasztotta. A szoros értelemben vett idegenvezetést 1974-ig végezte, amíg trombózisai ebben meg nem akadályozták.

A 70-es évek hátralévő esztendei alatt a múzeumokban vállalt teremőri teendőket, de soha nem elégedett meg csak az őrzéssel, mindig beszélt annak, akit érdekelt. Voltak visszatérő látogatók, akik keresték és kérték ismertető szavait. Mindenhol jól érezte magát, de legjobban a Bányászati Múzeumban volt otthon. Vezető és dolgozógardája igen lelkesé tette. Belekóstolt a numizmatikába. Az érmék világa tovább gyarapította történelmi ismereteit, akinek tehetett továbbadott. Szívinfarktusa megállította újult lendületében 1981-ben. Féléves kórházi ápolás után került haza. Visszavágyott a Múzeumba, de a „motor” nem erősödött, hanem folyamatosan gyengült. Keringési elégtelensége először utcához, majd udvarhoz, végül szobához és ágyhoz kötötte.

1983. október 29-én a szívműködés megállt.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLEKEZÉSEK / Hillebrand György: Bayer Lipót (1899–1984)

**364 Hillebrand György: Bayer Lipót
(1899–1984)**

Újabb pótolhatatlan veszteség érte a soproni nyomdásztársadalmat. Bayer Lipót személyében olyan szakembert ismerhettünk meg, aki tevékenységével és az általa vezetett üzem színvonalas termékeivel Sopronon túl is országos hírűvé tette a Röttig-Romwalter, részvénytársasági alapon működő nyomdát.



Bayer Lipót Sopronban született iparos családban. Elemi iskoláinak elvégzése után könyvkötőtanuló lesz a Schwartz-könyvkereskedésben. 1918-tól kisebb-nagyobb megszakításokkal dolgozik a Röttig-Romwalter nyomdában mint könyvkötő, az akkori tulajdonosok legnagyobb meglepedésére.

Az első világháború elvesztése és a burgenlandi terület elcsatolása egyaránt sújtotta az üzleti és a kulturális életet a városban és ez kihatott a nyomdászatra is. A nyomdákat a megrendelések hiánya, a nyomdászokat munkanélküliség sújtotta. Bayer Lipót nem hagyta el magát ebben az időszakban sem. Egyéniségéből adódott, hogy tudását hangyaszorgalommal mind magasabbra és magasabbra emelte és ebben nem ismert se lehetetlent, se fáradságot. Így jutott el, a régi nyomdász hagyományokat ápolva, a jóhírű bécsi Schrötter-céghez mint könyvkötő, de mihelyst tehette, már jött is vissza szeretett városába.

Bár még fiatal könyvkötő, mégis ha munkára jelentkezett, kinyíltak számára a nyomdák kapui. 1922-től végleges állást kap a Röttig-Romwalter nyomdánál. 1932 újabb fordulópont az életében. Három társával (Linka József, May Rudolf, Geracsek Henrik) bérbe veszik a Röttig-Romwalter nyomdát. A bérleti szerződés érdekessége, hogy a 10 évre szóló szerződésnek évi 10 000 aranypengő a bérleti díja. A bérlők magukra vállalták az eladósodott nyomda adósságának törlesztését és kötelezik magukat arra, hogy továbbra is megjelentetik az „Oedenburger Zeitung”-ot, a gazdapolgárok németnyelvű napilapját, melynek későbbiek folyamán Bayer Lipót lett a felelős kiadója.

365 Az ismert gazdasági körülmények és a komoly bérleti díj ugyancsak nagy szakmai tudást és szorgalmat kívánt a bérlőktől. A nyomda a 30-as évek közepétől a 40-es évek eleiéig kiváló minőségű termékeivel méltán lett híressé országszerte. 1938-tól a bérlőkből részvénytársasági tulajdonosok lesznek: az egyik igazgató Bayer Lipót.

Munkásságának megismeréséhez nélkülözhetetlen egyéniségének megismerése. Tökéletességre törekedett, autodidakta módon maximalista volt mind önmagával, mind a környezetével szemben. A nyomdászat minden ágában komoly irodalmat gyűjtött össze és valamennyit magáévá tette. Haláláig lépést tartott a technika fejlődésével. Nem lehetett szakmájával kapcsolatban olyan kérdést feltenni, amire ne válaszolt

volna és amit nem tudott volna alátámasztani.

Alapszakmájában a könyvkötést művészi színvonalra fejlesztette. Műhelyének berendezése utolérhetetlenül gazdag volt, nem jött zavarba, ha barokk vagy ha éppen szecessziós stílusban kellett restaurálnia vagy újra kötnie egy könyvet. Méltó utódja és követője volt a nagyhírű soproni könyvkötőknek. Örömmel tanított és adta át tudását. Szakmájának titkaiba egy fiatal soproni könyvkötőt avatott be az utóbbi időben és ő benne látta a soproni könyvkötő hagyományok folytatóját és múzeális értékű műhelyének megőrzőjét. Sokoldalúságának egyik jellemzője, hogy 1920-tól tagja volt a soproni „Dalfüzér” (Liederkranz) férfi énekkarnak.

A Szociáldemokrata Párt tagja és aktivistája volt a párt megszűnéséig. A nyomda államosítása után rövid ideig mint könyvkötő dolgozott, majd szeretett nyomdájában gépei orvosa. Egy kis kitérőt tett az Elzett soproni Tűgyárába, ahol nemcsak szakmai, hanem gazdasági tanácsaira is szükség volt. Nyugdíjas éveit újra nyomdánkban töltötte, hol gépet szerelt, hol tanácsot adott. Az utóbbi időben csak besétált, figyelt, ha jókedve volt sokat mesélt. Szemünk sarkából figyeltük, mert ha összeráncolta homlokát, akkor annak oka volt.

Hosszú szenvedés után 1984. március 24-én elhunyt, meg nem valósított terveivel, ötleteivel, amelyekből sohasem fogott ki.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MEGEMLEKEZÉSEK / Szita Szabolcs: Búcsú Bayer Lipóttól

Szita Szabolcs: Búcsú Bayer Lipóttól

Századunk soproni nyomdászatának egyik jelentős alakja, Bayer Lipót 1899. január 21-én Sopronban látta meg a napvilágot a Fövényverem 1. sz. alatti (ma Csányi János krónikaíró emléktáblájával díszített) házban. Apja Payer Gottfried bádogoszegéd, csehországi illetőségű osztrák állampolgár volt, anyja pedig Répcekehelyről (ma Mannerdorf a. d. Rabnitz) származott. A család 1902-ben a Rózsa utca 13. sz. alá költözött. Bayer Lipót Schwartz Károlynál tanult könyvkötést, majd a Piri és Székely nyomdában segédként dolgozott. Már 1916-ban könyvkötőnek és szerelőnek vallotta magát. Egy év múlva a Monarchia haditengerészeti bázisának számító Pólába vonultatták be. Megjárta Albániát és a hegyitüzéreknel szerzett maláriával hosszabb kórházi kezelésre szorult.

1919 februárjában a Röttig-Romwalter Nyomda Rt-nél állt munkába. Az ifjú segédet mélyen foglalkoztatta az új technika, a korszerű eljárások alapos megismerésére törekedett. 1921-ben az akkor szokásos szakmai vándorútra, valcolásra indult. Elképzelései azonban nem teljesültek. Rövid ideig a Paulus Mill féle boríték- és papírgyárban dolgozott, majd visszatért könyvkötőnek és raktárosnak a soproni Röttig-Romwalter nyomdába, ahol a következőkben évtizedeket töltött. Szaktudása mindinkább kiteljesedett, elsajátította a nyomdászat valamennyi szakmai fogását.

366A világgazdasági válság szorításában a kilencvenezer pengő alaptőkével bíró Röttig-Romwalter Rt. igen nehéz helyzetbe került. Vesztesége az 1928–1933. évek között meghaladta a 31 ezer pengőt, emiatt is a Deák tér 56. sz. alatti nyomdát a részvénytársaság bérbeadta. Az 1932. május 28-án kelt szerződés szerint Bayer Lipót, Geracsek Henrik, Linka József és May Rudolf tíz esztendőre, évi tízezer aranypengő fizetése fejében bérelte ki az Oedenburger Zeitungot is előállító, expedáló nyomdát. Megvették nyersanyagait, árukészletét s a négyes vállalkozás a következő években nem másért, mint a szerződés szigorú feltételei

éves teljesítéséért dolgozott. Két esztendő múltán Geracsek Henrik, a legtöbb pénzzel rendelkező szakember kivált, a továbbiakban a Bayer, Linka és May hármas küzdött a rendelők és az olvasók bizalmának megnyeréséért, a nyomda hírnevének növeléséért.

Sok izgalommal járó, áldozatos munka árán a Röttig-Romwalter nyomda kijutott a hullámvölgyből. A bérlőknél készült nyomtatványok, kiadványok külleme, versenyképes kivitele egyre nagyobb megbecsülést, majd anyagi biztonságot hozott. De jelentek meg nyomdájukban olyan, ma kézikönyvként is használatos kötetek, mint pl. Heimler Károlytól Sopron topográfiája (1936), különböző évkönyvek, az Irodalmi Kör, a Városszépítő Egyesület kiadásai, köztük az 1937. május 15-én először napvilágot látott Soproni Szemle. 1939-ben Bayeréktől került ki a Sopron műemlékei (Belváros) című pompás munka, amely az év egyik legszebb könyve volt. A magas színvonalú kiállítás is meghatározó volt e soproni kiadványok további megítélésében éppúgy, mint egyes írók, költők soproni indulásában, melyről Becht Rezső és Kónya Lajos hálával emlékezett meg.

A nyomda ezermesterének számító Bayer Lipót munkáját alkotó, magasfokú igényesség, a nyomdászat válfajainak elmélyült ismerete és szeretete jellemezte. Keze alól csak hibátlan, minden igénynek részleteiben is kifogástalanul megfelelő nyomdatermék kerülhetett ki. Ugyanakkor sokoldalú érdeklődése és tájékozottsága következtében mindenről volt véleménye. Bayerék vállalkozásánál kereshették kenyerüket, találtak támaszra a soproni munkásmozgalom egyes vezetői, aktív tagjai. A bérlők hitvallása mutatkozott meg 1942-ben a Soproni Magyar Szövetség propagandaanyagainak ingyenes elkészítésében és más hasonló gesztusok során is.

1944. december 6-án a nyomda üvegteteje a vasutat ért légitámadástól megsemmisült, felszereléseit törmelék borította el. Az 1945. március 4-i bombázás nyomán pedig az egész üzemépület tető nélkül maradt, a nyomda gépeit a Patak utca 45. szám alá (ún. Gellis nyomda helyiségeibe) költöztették. Innen került ki Bayer és társai munkájával az Új Sopron, a demokratikus, szabad sajtó első soproni terméke. Novembertől sikerült a berendezést a Deák téri üzemépületbe visszatelepíteni, ettől fogva Bayer Lipót a korábbi igényességgel itt tevékenykedett. A nyomda részt vállalt a hároméves terv teljesítéséből. Régi munkatársai közül hárman kapták meg a Magyar Köztársaság elnökének elismerését, Fűrész Gyula pedig 1949-ben élmunkás is lett. A Röttig-nyomdát 1949 decemberében államosították. Bayer Lipót a Nyomda NV-nál dolgozott tovább, majd gazdag szakmai ismereteire építve létrehozta a Soproni Tűgyár dobozüzemét.

Nyugdíjas évei sem engedtek pihenést számára. Részletesen foglalkozott szakkönyvei feldolgozásával, megóvásával. Lakása a gyűjtő, a valós értékeket gyarapító, a példaadó hagyományokat örökítő soproni vendéglátó otthona volt. Szakmai-emberi tapasztalatait szívesen osztotta meg barátaival, az ifjabb nemzedékkel. Jól felszerelt műhelyéből gyakran kerültek ki meglepetést és örömet szerző, nagy műgonddal készült tárgyak.

Poldi bácsi Sopron egy darabja volt. Szeretett szülőföldjén élénk figyelemmel kísért minden megőrzésre méltó régít, de minden újat is. Alakja feltűnt az ásatásoknál éppúgy, mint az új lakótelepeket jelző karcsú daruknál, a Soproni Ünnepi Hetek, a múzeumi és műemléki hónap megannyi kiállításán és rendezvényén. Közben észleleteit szóvátette, gyakran megoldásokat javasolt s nem sajnálta az időt egyes hivatali ígéretek számon tartására sem. 1984. március 24-i távozása fájdalmas veszteség.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Csatkai Endre: Kazinczy és a képzőművészetek (1925). Budapest 1983. MTA Művészettörténeti Kutatócsoportja, 139 lap, 36 tábla

**Csatkai Endre: Kazinczy és a képzőművészetek (1925).
Budapest 1983. MTA Művészettörténeti Kutatócsoportja, 139 lap,
36 tábla**

A soproni Liszt Ferenc Múzeum „Csatkai-hagyatékából” került elő a Múzeum egykori igazgatójának 1925-ben, Császár Elemérhez benyújtott doktori disszertációja. A téma jelentőségére való tekintettel (azóta sem született összefoglaló jellegű tanulmány ebben a témában ilyen terjedelemben), de nem utolsósorban a szerző miatt is, vállalta a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja a kézirat szövegének „megszerkesztését”, méltó kiadását. Az ismertető nem tehet mást, mint ismertetése elején meghatottan konstatálja, hogy az egykori soproni diákból kiváló művészettörténésszé érett Galavics Géza remek szerkesztői munkát végzett, a kiadvány méltó a bibliofil Kazinczyhoz és a Kazinczy-rajongó Csatkai Endréhez. Méltó a kiállításban, az illusztrációk megválogatásában, a pályatárs, Zádor Anna készítette előszóban, amelyet a helytörténeti kutatás jól használhat (Csatkai Endre szépen megrajzolt pályaképe ez), a jegyzetanyagban, a hely- és névmutatóban (Szabó Péter, ifjú Kazinczy-kutató gondos munkája), a Csatkai Endre által kedvelt és nagyra tartott művészettörténész, Rózsa György áttekintő utószavában. Ha hiányérzetünk van, az csak alig szóra méltó: szerettük volna, ha valaki (pl. a Csatkai-hagyaték őrzői közül) összeállította volna Csatkai Endre Kazinczyról szóló dolgozatainak jegyzékét. Ez a Soproni Szemlében közölt régebbi Csatkai-bibliográfiák alapján nem okozott volna nehézséget. Hiszen Csatkai Endre írt Kazinczyról kis színessé népszerűen (pl. Kazinczy szerezcsenéről, Angelo Solimanról), a disszertációból kiemelt egy gondolatot Kazinczy és a kertművészet „viszonyáról”; foglalkozott egy, a Kazinczy-könyvtárban egykor föltalálható kolligátummal, s így Kazinczy olvasmányait segítette meghatározni. A Soproni Szemle szerkesztőjeként pedig Kazinczy Ferenc és Sopron kapcsolatait dolgoztatta föl (Kelény Ferenc: K. F. soproni kapcsolatai. SSz. 1959, 305–324).

A kötet részletes bírálatát majd másutt végezzük el. Itt inkább arra szeretnők felhívni a figyelmet: mit jelentett Csatkai Endre életében Kazinczy Ferenc példája.

A választ nagyon egyszerűen megfogalmazhatjuk: példát jelentett. Emberileg is, íróilag is. Ti. olyan értelemben, hogy lehet mostoha sorsot, mellőztetést legyőzni; hogyan lehet messze a nagyvárosi központtól is éber szemmel kísérni a tudományok, a művészetek fejlődését, s e magatartással hadat üzeni a provincializmusnak; hogyan lehet mentesnek lenni előítéllettől, de elfogultnak lenni a szép, a jó javára.

Így ez nagyon általánosnak hat. Zádor Anna bevezetőjében joggal állítja, hogy Kazinczyhoz hasonlóan Csatkai Endre is behálózta levelezésével Magyarországot, sőt, tudjuk, hogy Magyarországon kívül is akadtak levelezőtársai. Csatkai levelei – hasonlóan a Kazinczyéihoz – bővelkedtek a szellemes

csattanókban, az anekdotikus történetekben, a borsos, még közeli személyeket sem kímélő megjegyzésekben. De emellett találóan jellemezte a Sopronban koncertet adó zongoristákat, bőségesen beszámolt koncertekről, színelőadásokról, saját zenedélutánjairól, olvasmányairól. A kultúrában élt és a kultúra által; a humoron eresztette át az élet nem csekély nehézségeit.

Viszonylag fiatalon talált rá Kazinczyra. Ennek a korai érdeklődésnek dokumentuma a disszertáció, amely már reprezentálja Kazinczy Ferencnek és Csatkai Endrének két kedves foglalatosságát: a törődést az irodalom és a képzőművészetek ügyével. Kazinczy azért is lett szeretett hőse Csatkainak, mert képzőművészeti elveivel irodalmi és nyelvújítási-nyelvfejlesztési célokat támasztott alá, és fordítva, 368 irodalmi-nyelvi programja képzőművészeti elveiben is tükröződött. Ma azt mondják, hogy interdiszciplináris kutatás; Csatkai Endre disszertációja ennek a kutatási eljárásnak korai és színvonalas hírnöke. Ehhez a kutatási eljárásához megfelelő hőst talált, Kazinczyt, akinek irodalmi és képzőművészeti tájékozottsága, irodalmi és képzőművészeti érdeklődése, irodalmi és képzőművészeti elméleti munkássága egyként értékelőre talált az 1925-ös doktori disszertációban. Csatkai tanulmányának érdekes fejezete az, amelyben irodalom és képzőművészet találkozásáról ír, szépen fejti ki Kazinczy Ferenc képzőművészeti tárgyú verseinek jelentőségét – mind az irodalom, mind a képzőművészetnek irodalmi recepciója szempontjából. Ezzel szintén a későbbi kutatás előtt járt: majd Szauder József fogja a neoklasszicizmus poétikájának szemszögéből ilyen módon látni Kazinczy tevékenységét.

Nemhiába volt soproni Csatkai Endre: ebben a disszertációban is (ha áttételes módon is) előkerül Sopron, igaz, Kazinczy kedves levelezőtársa, Kis János személyén keresztül. Nemcsak levelezésükből merít bőségesen, hanem idéz Kis Jánosnak Kazinczy Rochefoucold-fordításához írott előszavából is (31. lap), szóba kerül Kis János olasz festő által készített arcképe (52. lap), valamint Sopron poétikájának egy verse. Tudjuk, hogy Kazinczy azt szerette volna, ha összegyűjtött művei előtt egy-egy általa tisztelt nagyság, barát portréja díszelne. Közéjük szánta Kis János arcképét is (58. lap). Matthison követését ajánlotta Kazinczy Kisnek (60. lap.), éppen nem sikertelenül, tehetjük hozzá. S Kazinczy volt az, aki 1815-ben kiadta Kis János verseit, az I. kötetben Kis portréjával, melyet J. Niedermann után Neidl metszett (76. lap).

Még egy, a könyvben már nem található mozzanatról szólunk. Csatkai Endre szép tervei közül az egyik legdélgettebb terv az volt, hogy egyszer megírja a magyar műgyűjtés történetét. Tudjuk, ebből a tervből viszonylag kevés valósult meg. 1958-ban 24 lapnyi füzet formájában jelent meg vázlata a soproni műgyűjtés történetéből. Csak sejtjük, hogy a nagyszabású vállalkozásban Kazinczynak számottevő szerep jutott volna. Hiszen kora egyik legkiválóbb (mű)gyűjtője volt. Ez elmaradt találkozásért is kárpótolt azonban a most megjelent mű, Csatkai Endre doktori disszertációja. Az 1925-ben írt mű friss maradt 1983-ra is.

Fried István

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / SOPRONI KÖNYVESPOLC / Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1983. évre

Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1983. évre

A bibliográfiában szereplő rövidítésekre nézve vö. Soproni Szemle 1978, 268; 1979, 362.

Abonyiné Palotás Jolán: Az ipari specializáció mértékének alakulása hazánk gazdasági körzeteiben (s

megyéiben. FRK. 31 (107), 1983, 97–108.

Akácós Sándor: Erdőgazdaság az oktatás szolgálatában. Ni. 103, 1983, 54–55.

Alpárné Szála Erzsébet: Nyár a Központi Bányászati Múzeumban. BKL-B. 116, 1983, 851.

Andrássy Péter: Kitaibel Pál a magyar Linné. B. 38, 1983. 1. sz. 36.

Arrabona 21. Győr, 1979 (1983), Xántus János Múzeum 273.

Auer, Gisela: Házi, Jenő: Soproni polgárcsaládok 1535–1848. BHBL 45, 1983, 142–143.

Aumüller, Stephan A.: Alte Holzkreuze in burgenländischen Friedhöfen. Volk und Heimat 38, 1983, 4. sz. 34–37.

Aumüller, Stephan A.: Berberitze oder Sauerdorn (*Berberis vulgaris* L.). Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 45.

Aumüller, Stephan A.: Der Schlehdorn (*Prunus spinosa* L.) oder die Wilde Pflaume. Volk und Heimat 38, 1983, 4. sz. 45.

[369](#)Aus alt wird neu NZ. 27, 1983. nov. 19.

Adám József–Hörcsök Ferenc: Alaphálózati doppleres mérések végrehajtása és tapasztalatai 1982-ben. GK. 35, 1983, 411–417.

Ágfalvi, András: Offener Brief an Ferdinand Becher in Brennbürg. NZ. 27, 1983. nov. 5.

Ágostházi László: Az Új utca. 18. sz. épület helyreállítása Sopron belvárosában. M. 27, 1933, 29–42.

Balázs János: Bakos József köszöntése 70. születésnapján. MNy. 79, 1983, 494–496.

Balogh János–Sükösd László: Manninger Vilmos pályadíjának 80 éves évfordulójára. Orvosi Hetilap 124, 1983, 2693.

Balogh László: TDK munka az Erdészeti és Faipari Egyetemen. Er. 32, 1983, 302.

Banny, Leopold: Krieg im Burgenland. Bd. 1. „Warten auf den Feuersturm.” Eisenstadt, 1983, Nentwich/Lattner 435.

Baráth Zoltán: A Berzsenyi Dániel Gimnázium jubileuma. SSz. 37, 1983, 37–39.

Barbalics Imre János: Sopron egy 1920. évi osztrák szükségpénzen. SSz. 37, 1983, 53–55.

Bariska István: A kőszegi pestisszobor szobrászának felfedezése (Servatius Leithner soproni mester kőszegi munkájáról). Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 363–380.

Bariska István: Servatius Leithner soproni szobrászmester kőszegi munkája. SSz. 37, 1983, 176–181.

Bartal Ernő: A kaboldi várkastély. SSz. 37, 1983, 152–168.

Becher, Ferdinand: Der brennende Berg. NZ. 27, 1983. aug. 6.

- Becher, Ferrdinand: Die Vergangenheit präsentiert. NZ. 27, 1983. júl. 16.
- Becher, Ferdinand: Herbst im Brennberger Tal. NZ. 27, 1983. okt. 8.
- Bedécs Gyula (összeáll.): Győr-Sopron megye a reformkorban és 1848–49-ben. Bp., 1983, TIT 88.
- Béldi Ferenc: Az alap kutatások helye és fontossága a faiparban. Fa. 33, 1983, 213–215.
- Bellér Béla: Az osztrák–magyar viszony és a burgenlandi kérdés (1927–1928). SSz. 37, 1983, 17–37.
- Bemutatjuk a Győr-Sopron megyei Tanácsi Tervező Vállalatot. Bp., 1983, 10. sz. 6–7.
- Bemühungen zur Verwirklichung von Nationalparks. NaLa. 1983, 6. sz. 160–165.
- Bencze Lajos: Különleges esetek. Ni. 103, 1983, 491–492.
- Benkő Lázár: Kányaszurdoki leletek keltezése termolumineszcens módszerrel. A. 21, 1979 (1983), 107–109.
- Berecz Dezső: 90 éve született Geleji Dezső (1893–1969). SSz. 37, 1983, 360–363.
- Berecz Dezső: Megemlékezés Erdős Aladáról (1894–1966). SSz. 37, 1983, 282–284.
- Berger, R.: Endlich sind im burgenländischen Naturschutz einige Veränderungen eingetreten, die Mut zu Hoffnung, vielleicht sogar leichtem Optimismus geben. Was geschah? Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 42–43.
- Bertalan Lajos: Egy burgenlandi író nyugat-magyarországi barangolásai. É. 20, 1983, 1053–1054.
- Bertalan Lajos: Vers és próza Burgenlandból. É. 20, 1983, 857–858.
- Bolgár Józsefné: Vizsgálatok a Pinusok virágzás- és terméshatásbiológiája köréből. (II. közlemény: A porzós virágzás vizsgálata 1979–1982). Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1982 (1983), 2. sz. 171–179.
- Bognár Dezső: Észrevételek Szita Szabolcsnak „Adatok a háborúellenes és antifasiszta ellenállás Sopron megyei történetéhez (1944–1945)” című cikkéhez (SSz. 1983, 1–4. sz.) SSz. 37, 1983, 305–324.
- Borbély, József: Aufschlussreiche Chronik. Alte Ödenburger Bürgerfamilien. BR. 17, 1983. aug. 1.
- 370**Borbély József: Börtön a határon. Sopronkőhidai história. Gyászos fejezet: 1944 decembere. Magyarország 20, 1983. febr. 6.
- Borbély József: Fertőszéplak. Skansen am Neusiedler See. BR. 17, 1983. jan. 10.
- B(orbély,) J(ózsef): Selmebányáról Sopronba. 175 éves a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem. Dunántúli Napló 40, 1983. aug. 17.
- Borbély, József: Sopron. Mittelalterliche Synagogen. BR. 17, 1983. márc. 14.
- Borbély József: Soproni polgárok. Inwohner, jövevények. A főlevéltáros könyve. Magyarország, 20, 1983. jún. 19.

- Borbély József: Sportélet az Erdészeti és Faipari Egyetemen. EF. 37, 1983, 8–9. sz. 10–11.
- Borbély, József: Steinbruch am Fertő-Ufer. Fertőrákos. BR. 17, 1983. jan. 3.
- Boroly András: Az Árpád-kori királyi vármegye felbomlása és hadakozó népeinek sorsa. HK 30, 1983, 527–552.
- Borovi József: Az egyetemalapító Pázmány Péter. Vi. 48, 1983, 488–492.
- Búcsú Nagy Jánostól. SE. 1983, 6. sz. 1.
- Burgenland. Jahrbuch für ein Land und seine Freunde 1984. Wien, 1983, Belvedere-Hadwiger 147.
- Chlastacz, Michel: Hongrie. Le „commercial” á l’offensive. La vie du rail 1983. dec. 15. 4–5, 8–10.
- Chlastacz, Michel: MOROP 1983. A l’est, du rétro ... La vie du rail 1983. dec. 15. 13–14.
- Chmelar, Hans: Banny, Leopold: Krieg im Burgenland. Bd. I. Eisenstadt, 1983. BHBl. 45, 1983, 143–144.
- Császár László (összeáll.): A műemlékvédelem Magyarországon. Bp., 1983, Képzőművészeti K. 334.
- Cseri Rezső–Lehotay-Horváth György: Nyolcvanezer hektárnyi gond. Az OKTH Észak-dunántúli felügyelőségén. B. 38, 1983, 400–404.
- Csoma Zsigmond: Nyugat-magyarországi terményfuvarosok. (Adatok a dél-burgenlandi paraszti borkereskedelemhez és bormértékekhez.) A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983. 183–207.
- Csokonai Tibor: Svaiczter Gábor főkamagróf karosszékének restaurálása. BKL-B. 116, 1983, 604, 608, 612
- Cziráki József: A 25 éves faipari mérnökképzés értékelése. Fa. 33, 1983, 210–212.
- D. P.: Ez volt a 175. Diáknak lenni. MI. 27, 1983. júl. 15.
- Dalocsa Gábor: A faipari mérnökképzés: társadalmi igény. Fa. 33, 1983, 207–209.
- Dávid Ferenc: Sopronbánfalva. Kolostorhegyi lépcső. Adatok Schweitzer György soproni szobrász működéséhez. EÉ. 15, 1983, 55–92.
- Dercsényi Balázs: Pékmúzeum Sopronban. TM. 94, 1983, 11. sz. 34–35.
- Dercsényi Balázs: A soproni ó-zsinagóga. TM. 94, 1983, 3. sz. 34–35.
- Dobesch, H.–Neuwirth, F.: Das Klima des Raumes Neusiedler See. Eisenstadt, 1983, Amt der Burgenländischen Landesregierung Landesamtdirektion – Raumplanungsstelle 111. (Raumplanung Burgenland 1983/1.)
- Dobos Ilona: Népszokások a városban. Valóság 26, 1983, 10. sz. 56–64.
- Dohndorf, Beate: Universitätsprofessor Karl Mollay 70 Jahre. Sich selbst und andere fordern. NZ. 27, 1983. nov. 26.

- B. Dorner Mária: Adatok a szombathelyi piaci kápolna történetéhez. Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 329–362.
- Egermann, Gerhard: Oberpullendorf, medizinisches Zentrum des Bezirkes. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 27–28.
- Ehrenhofer, Wolfgang: Eine Stadt stellt sich vor. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 22–23.
- Ehrenhofer, Wolfgang: Vereinsleben. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 28–29.
- Ein Maler von Burg Forchtenstein. Vidovszky im Burgenland. BR. 17. 1983. szept. 5.
- Elhunyt Lisiczky Lajos. V. 9, 193, 10. sz. 1.
- 371 Emléktábla Manninger Rezső szülőházán. Sopron, 1982. október 2. Magyar Állatorvosok Lapja 38, 1983, 59–62.
- Emőd Pál: Útjelző üdülőknek, kirándulóknak. Sopron és környéke. Ünnepi Hetek június 24–július 17. között. Népszava 111, 1983. jún. 23.
- Erdész Antal: Egy iskola bemutatkozik. SSz. 37, 1983, 266–275.
- Az erdészeti felsőoktatás megindítása 175. évfordulójának egyetemi ünnepei. Er. 32, 1983, 490–494.
- Erdészeti Múzeum Sopronban. B. 38, 1983, 465.
- Az erdészettörténelmi szakosztály. Er. 32, 1983, 571.
- Az Erdőmérnöki, a Faipari mérnöki, a Földmérési és Földrendezői Főiskolai Kar kutatási témái. 3. Közlemény. Sopron. 1983, EFE 190.
- Az Erdőmérnöki Kar tanszékeinek történelmi alakulása. Er. 32, 1983, 311–321.
- P. Érményi Magdolna: Gyümölcsstermesztés a nagy-uradalmakon a XVIII. században. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983. 113–143.
- Értékes könyvekkel gyarapodott a soproni múzeum. Dunántúli Napló 40, 1983. jan. 12.
- Estéli József–Hetényi Ernő: Kőrösi Csoma Sándor dokumentáció. Bp., 1983, Buddhist Mission 257.
- Az 1983 évi „Bedő Albert” díjasok. Er. 32, 1983, 486–489.
- Fafaragó tábor. SE. 1983, 2. sz. 9–10.
- Fallenbüchl Zoltán.: A sóügy hivatalnoksága Magyarországon a XVIII. században. Levéltári Közlemények 50, 1979 (1983), 225–290.
- Faller László: Entz Géza irodalmi munkássága. ÉÉ. 15, 1983, 501–509.
- Faller Gusztáv: Kiegészítés Faller Jenő bibliográfiájához. BKL-B. 116, 1983, 644.
- Faragó Sándor: Áldozó József (1892–1893). SSz. 37, 1983, 363–365.

- Faragó Sándor: Jelentés a Rábaközi Múzeum 1981–1982. évi tevékenységéről. SSz. 37, 1983, 279–281.
- Fazekas Jenő: Récsey Ottmár. GK. 35, 1983, 447–448.
- Fehér István: A bonyhádi hűségmozgalom történetéhez. Bp., 1983, Akadémiai 73. (Nemzetiségi Füzetek 4.)
- Fehér, Klára: Erfinder der Privatzimmerdienstes. Das Nagycenk von Széchenyi. BR. 17, 1983. márc. 28.
- Fehér Klára: Innenstadt Sopron. Platz der Wunder. BR. 17, 1983. márc. 21.
- Fertőder Musikhaus im neuen Gewand. NZ. 27, 1983. okt. 22.
- Firbás Oszkár: Az ifjú szak- és betanított munkások vetélkedője. Er. 32, 1983, 514–515.
- Floiger, Michael: Das Hügelland von Mattersburg, eine „fleissige“ Landschaft. Volk und Heimat 38, 1983, 3. sz. 26–28.
- Fónagy–: Létszám pótlás, szakcsoportok szervezése. EF. 37, 1983, 8–9. sz. 20–21. p.
- Forray R. Katalin: A felsőfokú továbbtanulás iránti igények alakulása. Pedagógiai Szemle 33, 1983, 527–539.
- Für Lajos (szerk.): A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983. Bp., 1983, MÉM 485.
- G. L.: Megemlékezés azokról, akiknek szakmánkat köszönhetjük. BKL-K. 116, 1983, 169.
- G. L.: Zádor Anna: A klasszicizmus és romantika építészete Magyarországon. Bp., 1981. M. 27, 1983, 211.
- Gál János: 175 éves az Alma Mater. Er. 32, 1983, 291–295.
- Gál János: 175 éves az Alma Mater. Fa. 33, 1983, 195–197.
- Gál János: Oktatásunk tartalmi korszerűsítésének feladatai. SE. 1983, 4. sz. 4–6.
- Gárdonyi Tamás: Új teória a budavári szoborleletekről. Restaurálás, művészi fokon. Dunántúli Napló 40, 1983. jan. 22.
- Gáti György: Elme- és fűrészelésítés Sopronban. EF. 37, 1983, 10. sz. 3–5.
- Gáti György: Erdészeti, Faipari és Geodéziai Múzeum. EF. 37, 1983, 11. sz. 1.
- [372](#)Gebhardt János: Szocialista brigádok Fertődért. EF. 37, 1982, 3. sz. 19.
- Geophysical Observatory Reports of the Geodetic and Geophysical Research Institute of the Hungarian Academy of Sciences. Year 1982. Observatory of Nagycenk. Sopron, 1983. Széchenyi Ny. 135.
- Gerencsér Kinga: Az egyetemi hallgatók beilleszkedése. FSz. 32, 1983, 752–757.
- Gerencsér Kinga: A faipari mérnök- és üzemmérnökképzés innovációja a képzés beindításától. Fa. 33, 1983, 357–360.

- Gerencsér Miklós: A karácsonyfa érkezése. NSz. 41, 1983. dec. 21.
- Gerencsér Miklós: Silvanus iskolája. 175 éves a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem. NSz. 41, 1983. szept. 17.
- Gergely Ferenc: Leánycserkészlet Magyarországon. Pedagógiai Szemle 33, 1983, 675–690.
- Gerő László: Császár László (főszerk.): A műemlékvédelem Magyarországon. (Bp., 1983.) M. 27, 1983. 313–316.
- Gollnhofer Sándor: Roisz Vilmos festőművész kiállításának (1982. június 13–30) megnyitója. SSz. 37, 1983, 276–277.
- Gólya József 1913–1982. M. 27, 1983, 64–65.
- Gombás Vilmos: Szarka Árpád festőművész kiállításának megnyitója. SSz. 37, 1983, 73–76.
- Gömöri János: Jelentés a Nyugat-magyarországi vasvidék régészeti kutatásáról II. A. 21, 1979 (1983), 59–86.
- Gömöri János: A vaskohászati maradványok régészeti kutatásáról. A szakonyi vasolvasztó telep. BKL-K. 116, 1983, 97–103.
- Granasztói György: A polgári család a középkor végi Magyarországon. TSz. 25, 1982 (1983), 605–664.
- Grandits, Valentin: 450 Jahre Kroatien im Burgenland. Volk und Heimat 38, 1983, 4. sz. 38–39.
- Grosina, Helmut: Neusiedler See: Mehr Gedanken als Taten. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 38–39.
- Grosina, Helmut: Wie steht es um ein Gesamtkonzept Neusiedlersee. Volk und Heimat 38, 1983, 3. sz. 41–44., 4. sz. 42–43.
- Guzsik Tamás: Későgótikus „Pálos” műhelyek Magyarországon. ÉÉ. 15, 1983, 199–217.
- Gyarmathy András: Sopron vízellátásának rekonstrukciója. MüT. 1983, 5. sz. 12–15.
- H–: Boltról boltra. Ni. 103, 1983, 60.
- Hajdú Erzsébet: Beiträge zur Volkstunde der Ungarndeutschen (Red.: Iván Balassa–Claus Klotz–Karl Manherz). Budapest, Ungarische Ethnographische Gesellschaft, 1975, 260 Seiten, Budapest, Lehrbuchverlag, 1979, 230 Seiten, Budapest, Lehrbuchverlag, 1981, 303 Seiten, Budapest, Lehrbuchverlag, 1982, 308 Seiten. SSz. 37, 1983, 284–286.
- Halkovics László: Adalékok a magyarországi városi gázgyártás és szénfeldolgozás történetéhez. Magyar Kémikusok Lapja 38, 1983, 267–279.
- Hambuch, Wendel: Im Lutherschen Geist. Professor D. Dr. K. Pröhle. NZ. 27, 1983. nov. 12.
- Hargitai László: A Faipari Mérnöki Kar oktató-nevelő munkája. Fa. 33, 1983, 219–224.
- Hargitai László: A faipari szakközépiskolában végzett tanulók megfelelése az erdészeti és faipari egyetem

- faipari mérnöki karán (sic!), az előképzettséggel kapcsolatos problémák. Fa. 33, 1983, 136–142.
- Hárs József: 1944-ben készült légifelvételek Sopronról. SSz. 37, 1983, 327–329.
- Heckenast Gusztáv: Bécsi svéd követjelentések Magyarországról, 1652–1662. TSz. 26. 1983, 205–223.
- Hegyí Imre: A bányászat és a régészet együttműködése. BKL-B. 116, 1983, 626 és 630.
- 373 Hegyí Imre: Író-olvasó találkozó a múzeumban. BKL-B. 116, 1983, 635. BKL-B. 116, 1983, 627–630.
- Hegyí Imre–Locsmándy Erzsébet: A Központi Bányászati Múzeum könyvtára.
- Heitler, László: Münzenausstellung in Ödenburg. NZ. 27, 1983. szept. 3.
- Heltai János (összeáll.): A magyar könyv-, nyomda- és sajtótörténeti szakirodalom 1982-ben. MKSz. 99, 1983, 415–422.
- Hillebrand György: May Rudolf (1906–1982). SSz. 37, 1983, 187–188.
- Hiller István: Az Alma Mater a reformok és nagy változások időszakában (1895–1919). Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián 29–70.
- Hiller István: Büszkeségünk a Műemlékkönyvtár. SE. 1983, jubileumi szám 10–15.
- Hiller, István: Die Türken vor Wien. Burgenland 81–85.
- Hiller István: Dr. H. D. Wilckens. Az erdészettudomány első professzora Magyarországon. Sopron, 1983, EFE 222. (Az EFE Tudományos Közleményei 1983, 1. sz.)
- Hiller István: Egy ritka pécsi újságról. Az Új Dunántúl 1945-ös különkiadása. Mozgósító szalagcím. Dunántúli Napló 40, 1983. aug. 24.
- Hiller István: Egyetemtörténeti kutatásaink nemzetközi kölcsönhatásai. Er. 32, 1983. 303–310.
- Hiller István: Az Erdészeti és Faipari Egyetem 175 éves! EF. 37, 1983, 5. sz. 14–16. 6. sz. 6–7., 7. sz. 14., 8–9. sz. 8–9., 10. sz. 8–9.
- Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára. Könyvhónapi rendezvények. Magyar Mezőgazdaság 38, 1983, 5. sz. 4.
- Hiller István: Erdészeti kultúránk Mária Terézia korában. Az 1770. évi Erdőrendtartás. Miskolc, 1983, Pech Antal Miniaturkönyv Gyűjtők Klubja 13–14.
- Hiller, István: Ergebnisse der Zusammenarbeit auf dem Gebiet des Bibliothekswesens zwischen den sozialistischen Ländern aus der Sicht der Soproner Universitätsbibliothek. ZB. 97, 1983, 403–407.
- Hiller István: A faipari felsőoktatás története. Fa. 33, 1983, 161–166, 199–204.
- Hiller István: Határmenti irodalom-helytörténeti találkozó Kismartonban. SSz. 37, 1983, 77–78.
- Hiller István: Kiegészítés a Jakóby László emlékülésen elhangzott előadásokhoz. BKL-B. 116, 1983, 499–500.

Hiller István–Igmándy Zoltán (szerk.): Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián ... Sopron. Kecskemét, 1983, Petőfi Ny. 196.

Hiller István: Mollay Károly 70 éves. SSz. 37, 1983, 325–327.

Hiller István: Néhány tapasztalat finn testvérintézményeinkben. MÉIK. 1983, 4. sz. 13–18.

Hiller István: Parragi György és Sopron. (Emlékezés születésének 80. évfordulójára.) SSz. 37, 1983, 78–89.

Hiller István–Mastalir Ernőné–Nándori Gyuláné–Zsámboki László: A selmecbányai akadémia oktatóinak lexikona 1735–1918. Miskolc, 1983, Nehézipari Műszaki Egyetem 370.

Hiller István–Mastalirné Zádor Márta: Sopron bibliográfiája az 1982. évre. SSz. 37, 1983, 368–382.

Hiller István: Sopron és környékének munkásmozgalma a Hitler- és Volksbundellenes küzdelmek időszakában 1939–1945. Sopron, 1983, MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottsága 192.

Hiller István: Százéves az „Erdészeti talajtan”. Er. 32, 1983, 507–508.

Hiller István: Százhetvenöt esztendő. Erdészeti felsőoktatásunk évfordulójára. MN. 46, 1983. júl. 6.

Hiller István: A TIT 1982. évi tevékenysége Sopronban. SSz. 37, 1983, 181–186.

Hiller, István: Universitätsbibliothek in Sopron. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 14–15.

Hiller, István: Verkehrsprojekte um den Neusiedlersee. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 44–45.

Hiller István: Z historie vyucby drevárstva na byvalej banksostiavnickej akademii, Zbornik lesnickeho, drevárskeho a pol'ovnickeho múzea 12, 1983, 225–238.

[374](#)Holl Béla: Szigeti Kilián (1913–1981). SSz. 37, 1983, 366–368.

Holló Lajos–Verő József: Geofizikai mérések a Magyarfalva-Kányaszurdok-I. vaskohónál. A. 21, 1979 (1983), 109–112.

Homonnay Zsombor: „Jó szerencsét!” Ni. 103, 1983, 52–53.

Horváth Mihály: Sopron város V. ötéves középtávú pénzügyi és fejlesztési tervének teljesítése (1976–1980). SSz. 37, 1983, 133–142.

Hotel „Sopron” eröffnet. BR. 17, 1983. jún. 13.

Hrenkó Pál: Tóth Ágoston ismeretlen arcképe. GK. 35, 1983, 362–364.

Hunyadi István: Az özvegy nők helyzete Nyugat-Magyarország paraszttársadalmában a 16. században. TSz. 26, 1983, 446–457.

(iszj): Soproni kilátások. Új szálloda a Koronázó dombon. Autósélet 14, 1983, 7. sz.

Ideenwettstreit zwischen Budapest und Wiener Studenten. Neueste Nachrichten 17, 1933. jún. 29.

- Igmándy Zoltán: Az egyetem, mint a hivatásra nevelés kohója. Er. 32, 1983, 299–300.
- Igmándy Zoltán–Winkler András: Egyetemi évek (1962–1982). Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián 71–82.
- Ikvai Nándor: Megnyitóbeszéd a soproni Berzsényi Dániel Gimnázium iskolatörténeti kiállításán. SSz. 37, 1983, 39–41.
- Imre Mária: Honismereti tábor a Hanságban. H. 11. 1983, 1. sz. 23–24.
- Imre Samu: Kettős kötődésben. A burgenlandi magyarok és az óhaza. MH. 6, 1983, 2. sz. 54–58.
- Járy, Péter: Meister der ungarndeutschen Musikkunst. NZ. 27, 1983. febr. 5.
- Jenkei János: Szalatnai Rezső: Két hazában egy igazsággal. Napjaink 22, 1983, 7. sz. 27–28.
- Jósa Jenő: Elemzés az eddignél alaposabb felsőfokú gépész képzettség biztosításának szükségességéről és lehetőségéről. Fa. 33, 1983, 276–279.
- Jubileumi zárszámadás. SE. 1983, 2. sz. 3–8.
- Juhász Árpád: Évmilliók emlékei. Magyarország földtörténete és ásványi kincsei. Bp., 1983, Gondolat 511.
- Juhász Miklós (szerk.): Barangolások a soproni erdőkben. Bp., 1983, Panoráma 172.
- ka-pa: Prominzi und andere Naschereien. NZ. 27, 1983. okt. 22.
- Káldy József 1920–1983. Er 32, 1983, 333–334.
- Dr. Káldy József emlékére. SE. 1983, 4. sz. 1.
- Kanyó, László: Brennberg, Agendorf und Kroisbach. NZ. 27, 1983. okt. 15.
- ka: Die alte Frau und das Holz. NZ. 27, 1983. okt. 22.
- Ka: Ein Löwe auf Ödenburgs Strassen. NZ. 27, 1983. jan. 29.
- Kanyó, László: Neobarock aus Ödenburg. NZ. 27, 1983. jan. 22.
- Kanyó, László: Neuwein. NZ. 27, 1983. okt. 15.
- Kanyó, László: Wahlversammlungen in Agendorf. NZ. 27, 1983. okt. 15.
- Kara Tibor: Az Erdészeti és Faipari Egyetem köszöntése. Fa. 33, 1983, 198.
- Karczag, László: Alleinstehend in Europa. Die Eisenbahn Raab-Ödenburg-Ebenfurt. NZ. 27, 1983. jún. 11.
- Kárpáti László: A Fertő-táj madárvilágának ökológiai vizsgálata. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1982 (1983), 1. sz. 111–203.
- Kárpáti László (szerk.): A Magyar Madártani Egyesület Tudományos ülése I. Sopron, 1982 (1983), EFE

173.

Kaszap András: A magyarhoni földtani irodalom jegyzéke 1982. FK. 113, 1983, 365–386.

Kecskés Mihály: Fehér Dániel. Bp., 1983, Akadémiai 215 p.

Keller László: A Sopron–Nagykanizsai vasútvonal múltjáról. Vasút 33, 1983, 5. sz. 26–27.

Keszei Dénes: Tévedések Nagy- és Kiscenk múltjával foglalkozó írásokban. SSz. 37, 1983, 275–276.

375 Kitaibl, Hans: Die Siegel der Marktgemeinde Purbach am Neusiedler See. BHBI. 45, 1983, 61–66.

Király Pál: Erdőművelési gépek bemutatója. EF. 37, 1983, 2. sz. 4–7.

K(irály) P(ál): Dr. Farkas Vilmos 1915–1983. EF. 37, 1983, 6. sz. 17.

Király Pál: Dr. Káldy József 1920–1983. EF. 37, 1983, 5. sz. 8–9.

Király Pál: Köszöntünk Alma Mater. Er. 32, 1983, 298.

Király Pál: Napirenden: a fertői kastélypark. EF. 37, 1983, 3. sz. 16–19.

K(irály) P(ál): Szakmánk életéből: Az Alma Mater üdvözlése. EF. 37, 1983, 11. sz. 2–4.

K(irály) P(ál): A 175. évforduló jegyében megrendezett egyetemi tanévnyitó Sopronban. EF. 37, 1983, 11. sz. 5–7.

Király Tibor: A soproni tábori küldöncjárat. SSz. 37, 1983, 334–341.

Királyi Ernő: A magyar erdőgazdálkodás szolgálatában. Er. 32, 1983, 288–290.

Kis János–Udvari Gábor: Dunántúl–Alföld. TM. 94, 1983, 11. sz. 16–17.

Kiss Bertalan: Vadgazdasági technikusok. EF. 37, 1983, 2. sz. 18–19.

N. Kiss István: Az agrár monokultúrák és Magyarország aktív külkereskedelmi mérlege 16–18. század. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983. 209–227.

Kiss, Paul: Eine Stadt mit einer originellen Kulturszene. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 24–25.

Knefely Mária: MAVAD-körkép. Ni. 103, 1983, 60.

Kóbor, László: Unter Ungarn im Burgenland II. Zweisprachige Lehrbücher. BR. 17, 1983. nov. 7.

Kóbor, László: Unter Ungarn im Burgenland III. Kulturpläne. BR. 17, 1983. nov. 14.

Kőhalmi Tamás: A soproni és fertői táj. Ni. 103, 1983, 56–59.

Koloszár József: A szalvón tölgy érdekében. Er. 32, 1983, 350–355.

Komornik Ferenc: Miért szép Kapuvár? NSz. 41, 1983. nov. 2.

Koós László: Nemzetközi színvonal. Hotel Sopron. V. 9, 1983, 5. sz. 2.

- Korkisch, Adolf: Burgenländischer Wortschatz – eine Herausforderung. Volk und Heimat 38, 1983, 4. sz. 40–41.
- Kornidesz Mihály: A IV. Országos Érembiennálé megnyitója (1983. június 24.). SSz. 37, 1983, 354–356.
- Környei, Attila: Tíz éves a Széchenyi István Emlékmúzeum. SSz. 37, 1983, 169–175.
- Kőszegfalvi György: A magyarországi településrendszer fejlesztésének kérdései. Vá. 19, 1983, 4. sz. 21–23.
- Kótai József: Ötvösművészet a hódoltság korában. Mü. 24, 1983, 4. sz. 18–20.
- Köttner-Benigni, Klara: Ein UNESCO-Jubilar: Jaroslav Hasek, der Schöpfer des „Schwejk“. BHBL. 45, 1983, 49–52.
- Kovács Emilia: Módszertani munka a szakszervezetek Győr-Sopron megyei Tanácsa soproni körzeti könyvtárában. Kisalföldi Könyvtáros 1983, 2. sz. 36–43.
- Kovács Illés: A faipari mérnökképzés megszervezése. Fa. 33, 1983, 205–206.
- Kovács József László: Johann R. Bünker: Tréfák, mondák és mesék. MH. 6, 1983, 1. sz. 83–84.
- Kovács József László: Keller Juliane: Grazer Frühdrucke (1559–1619). Graz, 1970 (Arbeiten aus der Steiermärkischen Landesbibliothek am Joanneum, Graz, Heft 12). SSz. 37, 1983, 188–189.
- V. Kovács Sándor: Soproni Füzetek 1980. Szerkesztette Sarkady Sándor. Sopron, 1981, 224. SSz. 37, 1983, 91–92.
- Kovács-Gombos Gábor: A brennbergi bányásztemplom és festményei. BKL-B. 116, 1983, 636–640.
- Kovacsics József: Dr. Thirring Lajosról megemlékezés. Demográfia 1983, 4. sz.
- Kövér István: 100 éves a kőszeg-szombathelyi vasútvonal, Dunántúl első helyi érdekű vasútja. Vasi Szemle, 37, 1983, 418–441.
- 376**M. Kozák Éva: A vértesszentkeresztii egyenes szentélyzáródású templom. ÉÉ. 15, 1983, 311–326.
- Krisch Aladár: Kezdődik a vendégforgalom. V. 9, 1983, 4. sz. 3.
- Krisch Imre: A jövő mérnökeinek nyelvtudásáért. EF. 37, 1983, 2. sz. 15.
- Krisch Imre: Nyelvtanfolyamok meghirdetése. EF. 37, 1983, 3. sz. 7.
- Kubinszky Mihály: Az építési és építészet tantervek jelentősége a műszaki felsőoktatásban. FSz. 32, 1983, 541–545.
- Kubinszky Mihály: Konferencia a rétegelt-ragasztott fatartós szerkezetek építéséről, Sopronban. Fa. 33, 1983, 232–233.
- Kubinszky Mihály: Konferencia a rétegelt-ragasztott tartók gyártásáról és alkalmazásáról. SE. 1983, 6. sz. 12.

- Kubinszky Mihály: Megnyitó Kévés György építész kiállításán. SSz. 37, 1983, 278–279.
- Kubinszky Mihály: Az új soproni szállodák. Vá. 19, 1983, 5. sz. 20–21.
- Kubinszky Mihály: Régi magyar vasútállomások. Bp., 1983, Corvina 72+24.
- Kubinszky Mihály: Városaink vasúti összeköttetése. Vá. 19, 1983, 6. sz. 25–27.
- Kutas Józsefné: Emlékezés Csikor Elemérre. Vasi. Szemle 37, 1983. 119–121.
- Kücsán József: Fertőszéplak. Falumúzeum. Bp., 1983, Pannon ny. 16. (Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára 143.)
- Láng, Miklós: Ein Maler von Burg Forchtenstein. Vidovszky im Burgenland. P. 11, 1983, 2. sz. 34.
- Láng Miklós: Vidovszky Béla Győr-Sopron megyei alkotásai. SSz. 37, 1983, 349–354.
- László Gyula: Sopron. Caesar-ház. Bp., 1983, Pannon ny. 16. (Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára 150.)
- Legány Zoltán: Kun Attila 1924–1983. MÉP. 1983, 4. sz. 62.
- Lelkesné Felvári Gyöngyi–Francesco Paolo Sassi: A magyarországi pre-alpi metamorfitek kialakulásának vázlatja. A Magyar Állami Földtani Intézet évi jelentése az 1981. évről 449–465.
- Lengyel Alfréd: A Bach-kori Győr nevelésügye az önkényuralmi rendelkezések tükrében. A. 21, 1979 (1983), 231–245.
- Lőrincze Lajos: Avatóbeszéd Gombocz Zoltán emléktáblájánál. SSz. 37, 1983, 42–44.
- L(ovas) G(yula): Aranydiploma. V. 9, 1983. 9. sz. 4.
- Lovas Gyula: Fejezetek vasútunk történetéből. 46–55. V. 9, 1983, 1–12. sz. 2.
- Lóvei Pál: A fertői Muzsикаház. MÉ. 31, 1982 (1983), 310–312.
- Lukács Dezső: Soós Lajos (1879–1972). SSz. 37, 1983, 89–91.
- Lukács Dezső: Soós Lajos (1879–1972). Vasi Szemle 37, 1983, 122–127.
- Linzer, Hans: Mönchhof. Volk und Heimat 38, 1983, 3. sz. 19–21.
- M. A.: Erdők, fák adjunktusa. Mö. 26, 1983, 55 sz. 19.
- M(uck) T(ibor): Belépett az ezredik tag. A soproni városszépítők eredményes esztendeje. K. 39, 1933. jan. 25.
- M. T.: Közérdekű magánvélemény. Megértés, türelem, humanizmus. Egészségügyi Dolgozó 27, 1983, 7. sz.
- Maar, Grete: Ein handgeschriebenes Weinbuch aus 1832. BHBl. 45, 1983. 19–29.

- Madas András: Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián. Er. 32, 1983, 295–297.
- Magyar levéltári irodalom bibliográfiája 1978. Levéltári Közlemények 50, 1979 (1983), 349–354.
- A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve 1981–1982. Bp., 1983, Népművelési Prop. Iroda 267.
- A magyar munkásmozgalom történetéről szóló cikkek jegyzéke. 1982. október–november–december. Párttörténeti Közlemények 29, 1983, 215–218.
- Magyarország fontosabb természetvédelmi területei I, TM. 94, 1983, 10. sz. 19–26.
- Major Antal: Erdészeti felsőoktatásunk fejlődése a tantárgyak és a soproni évek tükrében (1808–1919, illetve 1919–1983). Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián 9–27.
- 377Mártha Zsuzsanna: A baromfi és termékei a magyar külkereskedelmi forgalomban az 1920–1938 években. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei. 1981–1983. 229–267.
- Martos Gábor: A Központi Bányászati Múzeum pedagógiai-, közművelődési feladatai. BKL-B. 116, 1983, 631–635.
- Mastalirné Zádor Márta: Az Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára könyvtárosainak továbbképzéséről. MÉIK. 1983, 4. sz. 7–12.
- Mastalirné Zádor Márta–Zilahi József: In memoriam. Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián 104–136.
- mayer–: Musiker mit Leib und Seele. NZ. 24, 1983. febr. 19.
- Mayer, Eugen: Nachklang zum Haydn-Jahr. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 1–3.
- Mayer, Josef: Das Bundesrealgymnasium und Bundesgymnasium Mattersburg. Volk und Heimat 38. 1983, 3. sz. 22–24.
- Mayer, Josef: Die Dreifaltigkeitssäule in Forchtenstein oder auch Henker haben Ängste. Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 19–25.
- Mayer, Josef: Das Frischherzkreuz in Mattersburg. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 34–37.
- Mayer, Josef: Der Türke am See oder Verzweifelte Kinder. (Aus einer alten Chronik). Volk und Heimat 38, 1983, 3. sz. 33–37.
- Megemlékezés Thirring Lajosról. Statisztikai Szemle 61, 1983, 910–911.
- Mesterházy Sándor: Első kísérletek a „telefonnal” Szombathelyen. Vasi Szemle, 37, 1983, 568–583.
- Mesterházy Sándor: 90 éves volt a soproni közhasználatú helyi távbeszélő hálózat (1890–1980). SSz. 37, 1983, 237–256.
- Mészöly Győző: Egynapos hétvégi kirándulások. Üdülõerdők. II. A Dunától nyugatra. Nagyító 1983, 10. sz. 18–20.
- Mészáros Józsefné: A szakszervezeti könyvtárhálózat munkája és helyzete 1970-től napjainkig. Kisalföldi

Könyvtáros 1983, 2. sz. 11–17.

F. Mészáros Henrietta: Szó- és szólásmagyarázatok. A Csákány családnévről. MNy. 79, 1983, 71–78.

Metzl János: Tüskés Tibor: A nyugati kapu. Móra Ferenc könyvkiadó, Budapest, 1981, 295 lap. SSz. 37, 1983, 382–383.

B. Mezei Éva: Soproni anziksz. Gondoljunk a turistákra. MHi. 16. 1983. jan. 25.

Mikola Sándor fizika emlékverseny 1982. Fizikai Szemle 33, 1983, 114.

Milletich, Helmut Stefan: BG und BRG Eisenstadt. Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 10–11.

Milletich, Helmut Stefan: BG und BRG Eisenstadt. Volk und Heimat 38, 1983, 38, 1983, 2. sz. 45.

Moess Alfréd–M. Román Éva: Megyei és városi physicusok Magyarországon a XIX. század fordulóján. Levéltári Közlemények 50, 1979 (1983), 291–310.

Mollay Károly: Kőszeg 1532. évi ostroma és Sopron. SSz. 37, 1983, 193–236.

Mollay Károly: Szakál Ernő 70 éves. SSz. 37, 1983, 257–258.

Molnár Imre: A Győr-Sopron megyei munkásmozgalom-történet kutatásának, feldolgozásának helyzete és további feladatai. SSz. 37, 1983, 69–73.

Molnár László: A bányászati múzeológia fejlődése és helyzete Magyarországon, BKL-B. 116, 1983, 579–585.

M(olnár) L(ászló): Dr. Hiller István: Sopron és környékének munkásmozgalma a Hitler és Volksbundellenes küzdelmek időszakában 1939–1945. BKL-K. 116, 1983, 541.

Molnár László: A Központi Bányászati Múzeum épületének története és műemléki helyreállítása. BKL-B. 116, 1983, 617–626.

Molnár László: Nemzetközi vándorkiállítások bányászati múzeumokban. BKL-B. 116, 1983, 601.

Molnár Sándor: Huszonöt éves a faipari mérnökképzés Sopronban. EF. 37, 1983. 2. sz. 16.

378 Molnár Sándor: 25 éves a faipari mérnökképzés Sopronban. Fa. 33. 1983, 1. sz. 30.

Molnár Sándor: Dr. Pally Nándor professzor 80 éves. Fa. 33, 1983, 252–253.

Molnár Sándor: Dr. Pally Nándor 80 éves. SE. 1983, 4. sz. 7.

Mónus Imre: Az első évtized ... Kisalföldi Könyvtáros 1983, 2. sz. 4–10.

Mónus Imre: Természettudósok, műszaki alkotók, orvosok. Életrajzi bibliográfia 1960–1980. Győr, 1983, KTMF 137.

Moravánszky Ákos (összeáll.): Az Osztrák Rádió és Televízió tartományi stúdiója, Kismarton (Eisenstadt). MÉP. 1983, 4. sz. 53–55.

- Móser Zoltán: „Pünkösddnek jeles napján.” Vi. 48, 1983, 326–329.
- Mühl Nándor: A soproni helyi szervezet 1982. évi munkája. BKL-K.-Ö. 116, 1983, 90.
- Nagy Alpár: A tizenöt éves soproni Liszt Ferenc női kar (1967–1981), SSz. 37, 1983, 55–68.
- Nagy Márton: 425 éves a soproni Berzsenyi Dániel Gimnázium. Fizikai Szemle 33, 1983, 112–113.
- Németh Margit: A nyugat és dél-pannoniai városalapítások Hadrianus koráig (i. sz. 117–138). SSz. 37, 1983, 258–265.
- Neuer Grenzübergang zwischen Kópháza und Deutschkreuz. Neues aus Ungarn 32, 1983, 3. sz. 4.
- (Ó. F.): Sopron. Stadt auf römischen Grundmauern. BR. 17, 1983. máj. 16.
- Obermayer György: A Tanulmányi Erdőgazdaság az oktatás szerves része, a gyakorlat fő bázisa. Er. 32, 1983, 322–324.
- Az Országos Erdészeti Egyesület 1983. évi vándorgyűlése, Sopron, augusztus 26–27. Er. 32, 1983, 477–485.
- Pajkossy Györgyné: Ellebodus és baráti körének könyvei az Egyetemi Könyvtárban. „Nicasii Ellebodii Casletani et amicorum”. MKSz. 99, 1983, 225–242.
- Pamlitschka, Rudolf: Architekt und Maler. BL. 34, 1983, 3–4. sz. 16–19.
- Pántosné Derimova Tatjana–Pántos György–G. A. Vahaye: Néhány magyarországi erdei ökoszisztéma avartakarójának átalakítása, AT. 32, 1983, 365–371.
- Papócsi László: Megnyitó beszéd a Központi Erdészeti, Faipari és Geodéziai Múzeum avatásán. Er. 32, 1983, 494–495.
- Patek, E(rzsébet): Die hallstattzeitlichen Glasperlen Transdanubiens. Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 161–180.
- Paul, Hans: Die Organisation der Medizinalverwaltung in Westungarn um 1850. BHBl. 45, 1983, 30–48.
- Paul, Hans: Der Türkenzug von 1683 gegen Wien nach dem Bericht von Hans Tschány. Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 6–7.
- Perschy, Jakob: Marktgemeinde Purbach. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 31–33.
- Pethő Szilveszter: Dr. Tarján Gusztáv ny. egyetemi tanár, az MTA rendes tagjának tudományos és szakmai munkássága. NME Közleményei I. sorozat Bányászat 31, 1982 (1983), 3–4. sz. 159–161.
- Pflagner, Margit: Streifzüge durch Westungarn. Sopron- und zweitausend Jahre. Volk und Heimat 38, 1983, 1. sz. 41.
- Pflagner, Margit: 450 Jahre Kroaten im Burgenland. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 4–5.
- Pilissy Lajos: 10 éve hunyt el Lomniczy Dezső, egyesületünk volt főtítkára, a Fémkohászat rovat első

szerkesztője. BKL-K. 116, 1983, 142.

Porpáczy Aladárné: A szamóca vírusmentesítési folyamata és az izolátor alatti első szaporítás technológiája. Kertgazdaság 1983, 4. sz. 61–64.

Pozsgai Jenő: Adatok környezetkímélő gyomirtási eljárások kidolgozásához a cukorrépa-termesztésben. AT. 32, 1983, 3–4. sz. 559–562.

Prickler, Harald: Gálosháza. BHBI. 45, 1983, 155–185.

Prickler, Harald: Die Lindgrabener „Kartenmühle” und der Kartenmaler Johann Matthias Perschitz. BHBI. 45, 1983, 67–72.

Printz János: Egy híján száz óra a sportról Sopronban SSz. 37, 1983, 347–349.

379 Probst, Franz: Die fünf Literaturen unseren Landes. Volk und Heimat 38, 1983, 3. sz. 37–39.

Probst, Franz: Theater in der Türkenzeit. Volk und Heimat 38, 1983. 2. sz. 10–12.

Paulay Endre: Urkundebuch des Burgenlandes. Vasi Szemle 37, 1983, 608–611.

Pusztai László: A magyar építészeti múzeum két világháború közötti gyűjteményei. MÉP. 1983, 2. sz. 35–37.

Pytlík, Radko: Jaroslav Hasek am Neusiedlersee. BHBI. 45, 1983, 53–60.

Ragasztott faszerkezetek konferencia. MÉPi. 32, 1983, 7. sz. 446.

Rajki Gyula: Rumi Rajki István és életműve II. Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 459–482.

Renisch, Franz: Die Familie Sedlmayr. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 41–43.

Rohla Mártonné: A műszaki egyetemi könyvtárak IV. szakmai szeminárium. Kö. 33, 1983, 339–340.

Román András: A magyar műemlékvédelem helye a világban. M. 27, 1983, 166–167.

Rónai Ferenc: Az egyetem mint erdészeti kutatási műhely. Er. 32, 1983, 301–302.

Rozsnoki Zsuzsanna: Nyugat-magyarországi vasbuckák fémtani vizsgálata. A. 21, 1979 (1983), 87–106.

Rozsnyói Ágnes–Sz. Gyivicsán Mária (összeáll.): A Magyarországon megjelent történelmi munkák (önálló kötetek, tanulmányok, cikkek) válogatott jegyzéke 1981. január 1–december 31). Sz. 116, 1983, 1375–1477.

Rumpf János–Tomba Károly–Winkler András (összeáll.): A nemzetközi jubileumi tudományos konferencia előadásainak összefoglalói. Sopron, 1983. augusztus 26. Sopron, 1983, EFE 73.

Rumpf, János–Tomba, Károly–Winkler, András (zusammengestellt): Zusammenfassungen der Vorträge der internationalen wissenschaftlichen Jubiläumskonferenz. Sopron 26. 08. 1983. Sopron, 1983, EFE 68.

G. Sándor Mária: A Káptalan utca 4-es számú középkori épület Pécssett. ÉÉ. 15, 1983, 165–183.

- Sarkady Sándor: Egy régi soproni iskola jubileumára. Olvasó nép 1983, tavasz, 83–89.
- Sarkady Sándor (szerk.): Soproni Füzetek 82'. Sopron, 1983, Széchenyi Ny. 223.
- Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 11–12 (1977–1978). Szombathely, 1983, Vas megyei Múzeumok Igazgatósága 548.
- Sedlmayr János: Különböző korú egybeeső műemléki értékek bemutatása. ÉÉ. 15, 1983, 367–389.
- Seidler, Andrea: Drei Zeitschriften. P. 11. 1983, 2. sz. 46.
- Simon V. Péter: Bebörtönzött honvédtisztek az olmützi várban I–II. Vasi Szemle 37, 1983, 281–293., 403–417.
- Simonics András: Sopron város tömegközlekedésének vizsgálata. SSz. 37, 1983, 143–152.
- Sindulár Anna: Gyermekekért Érdemérem. Mő. 26, 1983, 8. sz. 19.
- Solymos Rezső: Gerencsér Miklós: Mezei műhelyek. Er. 32, 1983, 109.
- Somlyai Magda: A Szálasi-hatalom néhány intézkedése, hatásuk a lakosság magatartására. Párttörténeti Közlemények 29, 1983, 3. sz. 68–101.
- Sopron. Kirchturm mit gotischen Reliefs. BR. 17, 1983. dec. 27.
- Soproner Festwochen. 24. Juni–17. Juli 1983. BR. 17, 1983, márc. 21.
- Soproner Hotel „Lövér” wieder empfangsbereit. BR. 17, 1983. ápr. 4.
- Soproni Egyetem az Erdészeti és Faipari Egyetem Lapja. 1983. jubileumi szám. Sopron, 1983, EFE 36.
- A Soproni Egyetem 13 kérdése dr. Hiller Istvánhoz. SE. 1983, 3. sz. 8–9.
- A soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Központi Könyvtára. Er. 32, 1983, 329.
- Stark, Wilfried: Zum Vorkommen des Spitzenflecks Libellula fulva (Müller, 1764) im Burgenland (Ins., Odonata: Libellulidae). BHBl. 45, 1983, 189–190.
- Strassenreiter Erzsébet: A polgári ellenzék oldalán. Peyer Károly politikai pályafutása 1944 után. Párttörténeti Közlemények 29, 1983, 84–130.
- 380Sturminger, Walter: Die Türken vor Wien in Augenzeugenberichten. München. 1983, Deutschen Taschenbuchverlag 449.
- Sz. F.: Fertőd (Eszterháza), Esztergom, Tabán. TM. 94, 1983, 4. sz. 12.
- Sz. F.: Venezia–Vence–Fertőd–Füred. TM. 94, 1983, 2. sz. 13.
- Sz. L.: Magyarországi kalcitkristályok állandó kiállítása Fertőrákoson. BKL-B. 116, 1983, 851.
- Sz. Zs.: Szállodát avattak Sopronban. Népszava 111, 1983. ápr. 24.

- Szabados Ildikó: Miért lettem erdőmérnökhallgató? Er. 32, 1983, 329.
- Szabó Gyula: A Manninger-emléktábla felavatása. SSz. 37, 1983, 356–360.
- Szabó Imre: Köszöntő az Erdészeti és Faipari Egyetem 175. évfordulója alkalmából. Fa. 33, 1933, 193–194.
- Szabó, János: Buchbesprechung. Deutsch-ungarische sprachliche Kontakte. NZ. 27, 1983. ápr. 30.
- Szabó, János: Die Briefe von Joh. Dan. Dianovszky. NZ. 27, 1983. máj. 7.
- Szabó Jenő: A Soproni Városzépítő Egyesület története (1864–1946) I–II. (1946–1948; 1968–1983). SSz. 37, 1983, 1–16., 97–132., 289–304.
- Szabó Jenő: Szarka Árpád festőművész kiállítása a Festőteremben (1982. febr. 7–28.). SSz. 37, 1983, 76–77.
- Szakács Margit: Magyarországi kastélyok képei a századfordulóról. A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve 1981–1982. 111–160.
- Szála Erzsébet: Az erdészettörténetről. Soproni beszélgetés Hiller Istvánnal. MN. 46, 1983. márc. 30.
- A. Szála Erzsébet: Liebezeit Zsigmond György (1689–1739). SSz. 37, 1983, 242–346.
- A. Szála Erzsébet: Tájak–Korok–Múzeumok. BKL-B. 116, 1983, 596.
- Szalay Lajos: A dendrokronológia. Kormeghatározás évgűrűelemzéssel. TV. 114, 1983, 1. sz. 14–16.
- Szalay-Marzsó Lászlóné (szerk.): Természeti környezetünk. Tájékoztató iskolai kirándulások tervezéséhez 4. Az Észak-Dunántúl tájvédelmi körzeteinek látogatása. Bp., 1983, OKTH. 32+28.
- Szalay Zoltán: A szél hatása az emberi környezetre. TV. 114, 1983, 1. sz. 39–41.
- Szalontai, Ferenc: Kalzkristrall-Austellung im Schloss Fertőrákos. BR. 17, 1983. nov. 21.
- Szalontai, Ferenc: Karl Goldmark. Sopron-Stätte der Jugend. BR. 17, 1983. ápr. 25.
- Szántó, Judit R.: Im Geiste der Gotik. Der Kunsthistoriker Géza Entz. P. 11, 1983. 2. sz. 35–36.
- Szász Zoltán: Bellér Béla: A magyarországi németek rövid története. Sz. 117, 1983, 1417–1419.
- 175 éves az Alma Mater. Ni 103, 1983, 438.
- Szebb, jobb, korszerűbb „Új” uszoda Sopronban. Népszava 111, 1983. dec. 18.
- Szelestei N. László: Hamis impresszumú könyvek a 18. századi Magyarországon. (Magyar nyelvű evangélikus énekeskönyvek). MKSz. 99, 1983, 292–304.
- Szémann Béla: A faipar szerelmese. Fórum 7, 1983, 12. sz. 26–27.
- Szémann Béla: A Storno ház Sopronban. Dunántúli Napló 40, 1983. ápr. 13.

- Szemerey Tamás: Soproni professzorok sírjának megkoszorúzása. BKL-B. 116, 1983, 100.
- Szita Szabolcs: Fejezet megyénk történelméből. Erőltetett menet. K. 39, 1983. jan. 18.
- Szita Szabolcs: Halál a határon. Magyarország 20, 1983. dec. 3.
- Szita Szabolcs: Holocaust az Alpok előtt. 1944–1945. Győr, 1983, (Győr megyei Lapkiadó V.) 167.
- Szita Szabolcs: Környei Attila: Sopron és vidékének munkásmozgalma 1919. augusztus 1.–1924. Győr, 1981, 232 lap+13 fénykép. SSz. 37, 1983. 92–93.
- Szita Szabolcs: Válogatott dokumentumok a Győr-Sopron megyei munkásmozgalom történetéből 1919–1945, Párttörténeti Közlemények 29, 1983, 2. sz. 212–213.
- 381 Szombathy Viktor: Átpillantás Burgenlandba. TM. 94, 1983, 1. sz. 27–29.
- Szomor György: Járt a természetet. TM. 94. 1983, 9. sz. 18.
- Szopory Béla: A magyar fémkohászat elhunyt nagyjai. Romwalter Alfréd. BKL-K. 116, 1983, 382.
- Szovják Jenő: Erdőgazdálkodás, erdőigazgatás Vas megyében 1945 előtt, az erdők államosítása I. Vasi Szemle 37, 1983, 202–218.
- Szücs Jenő: Háztartás és család a 13. századi Magyarország szolkai állapotú parasztnépességében. TSz. 26, 1983, 136–158.
- Táp Lászlóné: Gyógyszerésztörténeti adatok egy régi soproni patikáról. SSz. 37., 1983, 44–53.
- Tapasztalatcsere Győrött és Sopronban. Így működik a Soproni Városszépítő Egyesület. Dunántúli Napló 40, 1983. okt. 1.
- Tätigkeitsberichte der Landesgruppen. Landesgruppe Burgenland. NaLa. 1983, 6. sz. 189–192.
- Telt ház az első napon. Megnyílt a soproni Lövér Szálló. NSz. 41, 1983. ápr. 24.
- Természettudományi Napok Sopronban. B. 38, 1983, 8. sz. 372.
- Tilkovszky Lóránt: Pritz Pál: Magyarország külpolitikája Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején 1932–1936. Sz. 117, 1983, 1420–1423.
- Tilkovszky Loránt: A szociáldemokrata párt és a nemzetiségi kérdés Magyarországon a második világháború időszakában. Párttörténeti Közlemények 29, 1983, 45–83.
- Timaffy László: Kisalföldi kocsik, szekerek. A. 21, 1979 (1983), 117–144.
- Tompa Károly: A kutatómunka fejlesztésének problémái az Erdőmérnöki Karon. FSz. 32, 1983, 140–145.
- Tószegi Zsuzsa: Az agrárfelsőoktatási intézmények könyvtárainak 1982. évi munkája. MÉIK. 1983, 2–3. sz. 1–23.
- (–tóth–): Hotel Sopron. Neue Hotels-Frühlingsfestival-Kurtourismus. Gute Aussichten für ungarisch-österreichischen Fremdenverkehr. BR. 17, 1983. jún. 6.

- Tóth Géza: Magyarország síterepei és sífelvonói. TM. 94, 1983, 2. sz. 10–11.
- Tóth József: Kirándulás Sopronba. BKL-B. 116, 1983, 143.
- Tóth, János: Ungarisch-österreichische Zusammenarbeit. Hotel Lövér in Sopron eröffnet. BR. 17, 1983. máj. 2
- Tóth Sándor: Emlékezés Csiby Máriaára 1951–1981. A Bakonyi Természettudományi Múzeum Közleményei 1982 (1983), 1. sz. 9–14.
- Traser György: Megfigyelés néhány madárfaj élőhely (monotrop) választásáról a Fertő tó DK-i partján. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények 1982 (1983), 2. sz. 191–207.
- Traser György: Talajinszekticidek hatása a talajfaunára. AT. 32, 1983, 598.
- Triber, Gerta: Paläontologischer Aufschluss von Sarmat und Pannon zwischen Mattersburg und Sauerbrunn. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 44.
- Ubrizsy Andrea: A magyar földrajzi nevek két XVI. sz.-i németalföldi könyvben. FRK. 31 (107), 1983, 130–131.
- Uherkovich Ákos: További vizsgálatok az Őrség nagylepke faunájában (Lepidoptera). Nyugat-Magyarország nagylepke faunája III. Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 67–98.
- Új oktatónk: dr. Szodfridt István. SE. 1983, 5. sz. 13.
- Újhelyi Sándor: Adatok az Alpokalja szitakötő-, álkérés- és tegzesfaunájához. Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 1983, 11–12. k. 57–65.
- Ú(jváry) R(udolf): Palatinus Szálloda, Sopron. MÉP. 1983, 4. sz. 49.
- Ulbrich, Karl: Meyer Wolfgang: „Die Kartensammlung am Burgenländischen Landesmuseum”. Eisenstadt, 1981. BHBl. 45, 1983, 93–96.
- Unger Mátyás: Emlékbeszéd a volt soproni evangélikus tanítóképző alapításának 125. évfordulóján. MH. 6, 1983, 6. sz. 54–59.
- (VR): Köszöntés. Dr. Kövess Elemér 70 éves. BKL-K. 116, 1983, 87.
- vék–: Sopron. Weinstube zum Wiener Tor. BR. 17, 1983. máj. 16.
- [382](#)Vajkai Zsófia: Malomtípusok és a molnár mesterség a XIX. századi Magyarországon. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983. 349–369.
- Váncsa Jenő: Erdészetünk és faiparunk a fejlődés útján. Er. 32, 1983, 285–287.
- Varga Ferenc: 40 éves valéta találkozó Sopronban. BKL-K. 116, 1983, 167.
- Varga Ferenc: 40 éves valéta találkozó. BKL-B. 116, 1983, 224.
- Varsányi Péter István: Hetvényi István emlékirata. Részletek egy 1848-as honvéd visszaemlékezéséből.

HK. 30, 1983, 468–489.

Végh Ferenc (összeáll.): Környezet és természetvédelem. Válogatott bibliográfia tíz év szakirodalmából. 1969–1979. I–III. Veszprém, 1983, Pannon ny.

Venezs Ernő: Az oktatási és közművelődési intézmények együttműködése Sopronban (1981. május). SSz. 37, 1983, 330–334.

Verő Mária: Iparrégészet. Égetőkemencék. Sopron, 1982. júl. 28–30. Veszprém, 1981. BKL-B. 116, 1983, 175.

Viniczai István–Windisch Aladárné (összeáll.): Az 1980. évi Magyarországon megjelent hadtörténelmi irodalom bibliográfiája II. HK. 30, 1983, 150–163.

Vízrajzi Évkönyv 1981. Bp., 1982 (1983), OVH. 293.

Wagner István: Félbemaradt, mégis világhírű remekmű. Raffaello-Eszterházán. MHL 16, 1983. okt. 11.

Walther, Karl Klaus: Magángyűjtemények Magyarországon 1551–1721. Magángyűjtemények Nyugat-Magyarországon 1555–1721. ZB. 97, 1983, 185–186.

Was hat Robert Wild mit dem Gänseliesel gemacht? NZ. 27, 1983. júl. 23.

Weiss, Michael: Geschichte der Bibliothek im Franziskanerkloster zum hl. Michael in Eisenstadt. BHBl. 45, 1983, 73–87.

Wilhelm, Josef: Fischer am Neusiedler See. BL. 34, 1983, 1–2. sz. 40–41.

Wiltshko, Karl: Schulzentrum Oberpullendorf. Volk und Heimat 38, 1983, 2. sz. 26–27.

Winkler András: Alkalmazott kutató-fejlesztő tevékenység a Faipari Mérnöki Karon. Fa. 33, 1983, 216–218.

Winkler Gábor: A városfelújítás tudományos kérdései. M. 27, 1983, 1–11.

Zachar József: A francia Ancien Régime két Esterházy huszárezrede 1735–1789. HK. 30, 1983, 197–229.

Zádor Alfréd: Aujezsky László–Schilling Ferenc–Somogyi Sándor (szerk.): A Fertő táj bioszféra készleteinek hasznosítása, HiK. 1983, 1. sz. 20, 35.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / LEVÉLSZEKRÉNY

383 LEVÉLSZEKRÉNY

Berecz Dezső írja: Gyóni Géza 100 évvel ezelőtt, 1884. június 25-én született. Amikor erről megemlékezünk, rajtam kívül Sopronban aligha van élő ember, aki elmondhatná, hogy mint érettségiző diák személyesen ismerte Gyóni Gézát: 1910 októbertől 1912 júniusig tartózkodott Sopronban. Mi diákok

rajongtunk érte, nemcsak a verseit szerettük, de valósággal ideálunk volt: magas, vállas, széparcú férfi, inkább atlétának látszott, mint segédszerkesztőnek. Ott voltam a soproni Irodalmi Körben, amikor költeményeit bemutatta, köztük a Cézár én nem megyek c. vers híres strófáit. Készülő új kötetére előfizetőket gyűjtöttünk zsebpénzemből befizettem az egy koronát. Mosolyogató, hogy a kötet nem jelent meg, a koronám, mai szóval, „ugrott”. Magyarázat: Gyónit váratlanul behívták katonának.

1984. XXXVIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM / MUNKATÁRSAINK

MUNKATÁRSAINK

Varga Imréné levéltáros, Sopron, Pf. 82.

Horváth Emil tanár, Sopron, Szabadság körút 77.

Szita Szabolcs egy. adjunktus, Budapest, Ajtósi Dürer sor 19–21.

Dr. Hiller István, az EFE Központi Egyetemi Könyvtárának főigazgatója, Sopron, Pf. 132.

Tipity János, ny. építésztechnikus, 6721 Szeged, Madách u. 11.

Király Tibor, a Vasutas Bélyegyűjtő Kör elnöke, Sopron, Mátyás kir. u. 19.

Nagy Alpár zenetanár, Sopron, Óvónöképzőintézet

M. Kiss Pál művészeti író. 1113 Budapest, Elek u. 24.

Dr. Lukács Dezső ny. tud. főmunkatárs, 1037 Budapest, Újvár u. 2.

Taschner Frigyes tanár, Sopron, Lackner u. 38.

Hillebrand György revizor, Széchenyi Nyomda Soproni üzeme

Mastalirné Zádor Márta tud. főmunkatárs, Sopron, Pf. 132.

Dr. Berecz Dezső író, Sopron, Kisfaludy u. 8.

Dr. Faragó Sándor múzeumigazgató, 9331 Kapuvár, Pf. 7.

Dr. Fried István tud. főmunkatárs, Országos Széchenyi Könyvtár, 1827 Budapest, Múzeum körút 14.

384 SOPRONI SZEMLE

Ödenburger Rundschau
Lokalhistorische Quartalschrift
Redaktion: Karl Mollay

Inhaltsverzeichnis:

Varga, Gyöngyi: Die Kalendersammlung des Ödenburger Stadtarchivs (1581–1805) II. Teil
Horváth, Emil: Die Veränderung der gesellschaftlichen Struktur von Heiligenstein, Amhagen und Klein-Andrä

Aktuelle Fragen der Ödenburger Geschichtsforschung

Szita, Szabolcs: André Csatkais Arbeitsdienst (1944–1945)

Kleine Mitteilungen

Tipity, Johann: Schmiedeiserne Denkmäler aus Grosszinkendorf und Fertőd
Király, Tiburtius: Ödenburg in der Philatelie. Zweite Mitteilung

Kulturelles Leben in Ödenburg

Nagy, Alpár: Die Kodály-Zentenarfeier in Ödenburg
M. Kiss, Paul: Die Ausstellung von Alexander Gáspárdy im Ödenburger Malersaal
Faragó, Alexander: Bericht über die Arbeit des Raabauer Museums im Jahre 1983

Nekrologe

Lukács, Desider: Vor hundertsechundsiebzig Jahren wurde Josef Dorner (1808–1873) geboren
Taschner, Friedrich: Karl Gottschling (1904–1983)
Hillebrand, Georg: Leopold Bayer (1899–1984)
Szita, Szabolcs: Abschied von Leopold Bayer

Bücherschau

Fried, Stefan: Csatkai, André: Kazinczy und die bildenden Künste (1925). Budapest, 1983 (ung.)
Hiller, Stefan–Mastalirné Zádor, Martha: Ödenburg-Bibliographie des Jahres 1983

Briefkasten

Unsere Mitarbeiter

Végjegyzet

1 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m 4.

2 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 22. Felesége Veronika Schultes.

3 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 461. Első felesége M. Cosmerocius leánya.

4 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 406.

5 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 122.

6 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 122.

7 (Megjegyzés - Popup)

Pallas Lexikon. Bp., 1894, 6. kötet, 635.

8 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 341.

9 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 18.

10 (Megjegyzés - Popup)

A német naptárirodalom megalapítója, bártfai származású. Monsberger i. m. 15.

11 (Megjegyzés - Popup)

Borsa Gedeon: Ismeretlen Manlius-naptár. Magyar Könyvszemle, 1955, 114.

12 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 267.

13 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 267.

14 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 459. Halála után özvegye, majd fia, Mattheus folytatta az ipart.

15 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 62.

16 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 344. Felesége Fuhrmann G. L. özvegye.

17 (Megjegyzés - Popup)

Zinner i. m. 399.

18 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 294.

19 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 20.

20 (Megjegyzés - Popup)

Siebmacher, J.: Allgemeines Wappenbuch. Nürnberg, 1605, 43. Tompos Ernő szíves közlése.

21 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 21.

22 (Megjegyzés - Popup)

Vö. SSz. 1958, 100; 1961, 38; Pitroff Pál: A győri sajtó története (1772–1850). Győr, 1915.

23 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 21.

24 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 460. Felesége Kürner J. J. leánya.

25 (Megjegyzés - Popup)

Benzing i. m. 341.

26 (Megjegyzés - Popup)

Zinner i. m. 369.

27 (Megjegyzés - Popup)

Zinner i. m. 401.

28 (Megjegyzés - Popup)

A 111. sz. naptárt a soproni tanács számára Manlius (Manuel: 163. sz.) János németújvári (Güssing Burgenlandban) műhelyében kötötték be. A kötésből a nyugat-magyarországi horvátok nyelvemléke került elő. Vö. Borsa, G.–Hadrovics, L.: Protestantische Werke in kajkavisch-kroatischer Sprache aus der Druckerei des Joannes Manlius. Studia Slavica, 1982, 67–90. (Mollay Károly jegyzete)

29 (Megjegyzés - Popup)

Hanák Katalin: A falusi lakosság nemzedékek közötti mobilitásának néhány vonása. Vö. Vágvölgyi András (szerk.): A falu a mai magyar társadalomban. Bp., 1982.

30 (Megjegyzés - Popup)

Vö. még Népszámlálás 1960, 3/H.; 1970, 3.; 1980, 8. kötete: Győr–Sopron megyei adatok. Bp., 1962–1981.

31 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1970, 194–209, 273–278; 1971, 59–66; Csatkai Endre: Kazinczy és a képzőművészetek. Bp., 1983 9–14.

32 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1971, 67, 69–71., 157–161. A Soproni Szemle 1944. febr. 15-i száma még közli szerkesztőbizottsági tagjának egy cikkét.

33 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1957, 248–249.

34 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1964, 341.

35 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1957, 249.

36 (Megjegyzés - Popup)

Kornfein Ferencné (Sopron, Kisfaludy u. 3.) közlése. Fényképük Szita Szabolcs: Holocaust az Alpok előtt Győr, 1983, 158.

37 (Megjegyzés - Popup)

„Fegyvertelen álltak az aknamezőkön ...” Dokumentumok a munkaszolgálat történetéhez Magyarországon. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Karsai Elek. Bp., 1962, 556–565.

38 (Megjegyzés - Popup)

Heimler Károly: Sopron topográfiája. Sopron, 1936, 36 (Zwirschitz-major, Schönherr-malom).

39 (Megjegyzés - Popup)

A soproni Liszt Ferenc Múzeum a Csatkai hagyatékban a munkaszolgálatot teljesített Csatkai Endre 20 levelezőlapját és 16 levelét őrzi. A különböző helyen kelt, tintaceruzával készült írásokat jegyesének, Szattinger Erzsébetnek (későbbi feleségének) küldte Sopronba. Az első levelezőlap 1944. VI. 21-én Sopronból keltezett az utolsó levél pedig Érsekújvárról 1944. XII. 24-én. A feldolgozáshoz a dokumentációt időrendbe soroltam, a hivatkozásokat ennek megfelelően végeztem. A levelezésre dr. Domonkos Ottó kandidátus, a Liszt Ferenc Múzeum igazgatója hívta fel a figyelmemet, melyet ezúton is köszönök.

40 (Megjegyzés - Popup)

3. sz. levelezőlap, 1944. VII. 13-án Rettegről.

41 (Megjegyzés - Popup)

4. sz. levelezőlap, 1944. VII. 24.

42 (Megjegyzés - Popup)

A munkaszolgálatosoknak általában megtiltották a posta igénybevételét, levelek küldését. Egyes alakulatoknál a keret nemritkán megsemmisítette, vagy saját céljaira fordította a munkaszolgálatos legénység küldeményeit.

43 (Megjegyzés - Popup)

Zádor Anna művészettörténésről van szó; valamint a soproni Caesar-családtól, Nováki Gyulától és Duxéktól kapott Csatkai Endre menyasszonyán kívül alkalmilag lapokat. Néhány fennmaradt küldemény ugyancsak a soproni Liszt Ferenc Múzeum gyűjteményében.

44 (Megjegyzés - Popup)

Csatkai Endre 1896. augusztus 13-án született, e napon tehát 48 éves volt.

45 (Megjegyzés - Popup)

6. sz. levelezőlapja, 1944. VII. 17-én kelt.

46 (Megjegyzés - Popup)

Polgár János, Szűcs László és Újhelyi Tibor nevét említi.

47 (Megjegyzés - Popup)

10. sz. levele, 1944. IX. 4.

48 (Megjegyzés - Popup)

15. sz. levelezőlapja, 1944. IX. 16.

49 (Megjegyzés - Popup)

Szolnokot 1944 júniusa óta bombázta a náciellenes szövetségek légiereje. Jászkunság, 1980. 1–2. sz.

50 (Megjegyzés - Popup)

A fogalmazvány kézírásos vázlata a soproni Liszt Ferenc Múzeum gyűjteményében. Csatkai katolizációja 1938. okt. 22-én volt.

51 (Megjegyzés - Popup)

Kézírásos lista ugyanott. A listán szereplő személyek (sorszám szerint) Házi Jenő, Papp Kálmán, Berecz Dezső, Bürechner László, Ferták Jenő, Gacs János, Garami Elek, Högyész Pál, Kardos Árpád, Horváth József, Király Jenő, Pinczich István, Lauringer Ernő, Mészáros Sándor, Németh Sámuel, Östör József, Pogátsa József, Pröhle Károly, Romwalter Alfréd, Ruhmann Jenő, Sopronyi-Thurner Mihály és Sümeghy Dezső.

52 (Megjegyzés - Popup)

20. és 21. sz. levelezőlapja, 1944. X. 2. és X. 4.

53 (Megjegyzés - Popup)

22. sz. levele, 1944. X. 6.

54 (Megjegyzés - Popup)

23. sz. levél, 1944. X. 10.

55 (Megjegyzés - Popup)

27. sz. levelezőlapja, 1944. XI. 4.

56 (Megjegyzés - Popup)

29. sz. levele, 1944. XI. 10.

57 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1970, 274.

58 (Megjegyzés - Popup)

30. sz. levél, 1944. XI. 20.

59 (Megjegyzés - Popup)

A kérdésről Teleki Éva: Nyilas uralom Magyarországon 1944. okt. 16.–1945. ápr. 4. Bp., 1974, 134–150; Lévai Jenő: Zsidósors Magyarországon Bp., 1948; uő.: Raoul Wallenberg regényes élete, hősi küzdelmei, rejtélyes eltűnésének titka. Bp., 1948.

60 (Megjegyzés - Popup)

33. sz. levél, 1941. XII. 8.

61 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Hírlap, 1955. II. 20–25.

62 (Megjegyzés - Popup)

Történetük: Holocaust az Alpok előtt 49–89.

63 (Megjegyzés - Popup)

I. h. 77–80.

64 (Megjegyzés - Popup)

Lichtenwörth története röviden Mementó. Magyarország 1944. Bp., 1975, 201–210. Elek Mária írásában és Nincs vége c. eddig kiadatlan munkájában, valamint Új Élet, 1979. V. 15.

65 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Hírlap, 1955. II. 20. Csatkai írta: ... „ha razzia volt és elcsípték az embert, akkor büntető munkára vitték, persze előbb alaposan helyben hagyták.” Az épülő védvonal végén cölöpözték ki az ún. büntetőárkot, amelyet a még érintetlen terepen kellett megszabott idő alatt kiásni. Elek Mária Nincs vége c. munkájában megírta, hogy a kópházi Bauführer úgy rendelkezett: „Es gibt keine Kranke! Nur Arbeitsfähige gibt's oder Leichen!”

66 (Megjegyzés - Popup)

Kópházán ilyen körülmények között halt meg 1944. december 1-én Mohácsi Jenőné, a jeles Madách-fordító felesége. Új Élet, 1984. január 1; kópházi anyakönyv 1944. 62. sz. GySmL: 2. és SSz. 1964, 281.

67 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Hírlap, 1955. II. 20.

68 (Megjegyzés - Popup)

I. h.

69 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Hírlap, 1955. II. 22. E napok története Veress D. Csaba: A Dunántúl hadi krónikája

1944–1955. Bp., 1984, 310–327.

70 (Megjegyzés - Popup)

Holocaust az Alpok előtt 93–98.

71 (Megjegyzés - Popup)

Győr-Sopron megyei Hírlap, 1955, II, 24.

72 (Megjegyzés - Popup)

I. h.

73 (Megjegyzés - Popup)

I. h. 1955, II, 25.

74 (Megjegyzés - Popup)

I. h.

75 (Megjegyzés - Popup)

SSz. 1970, 276–278.

76 (Megjegyzés - Popup)

Csatkai Endre munkaszolgálatának szolnoki idejéről is megemlékezett: Fasiszta rabságban Szolnok környékén 1944. szeptember–október. Jászok, 1968, 4. sz., 175–181. (Mollay Károly jegyzete)

77 (Megjegyzés - Popup)

Hej, Vargáné, Úttörőinduló, Füttyül a rigó, Napsugár a levegőben, Érik a szőlő, Kis kacsa, Réten, réten, A mi cicánk, Mély erdőn, Jertek velem, Kis kece, Sej, filipa, Leégett a galambháznak.

78 (Megjegyzés - Popup)

Katalinka (a fertőszentmiklósi általános iskola kórusa), Villó, Gergelyjárás (a fertődi általános iskola énekkara), vezényeltek: Rozsonits Géza, Fehérvári Benedek.

79 (Megjegyzés - Popup)

Angyalok és pásztorok, Úttörőinduló, Jó gazdasszony, A szabadság himnusza, Nincsen apám, Szolmizáló kánon, Karácsonyi pásztortánc, Kodály-gyűjtötte népdalok, Gergelyjárás, Pange lingua, Zöld Erdőben, Hegyi éjszakák I., Karácsonyi pásztortánc, Nagyszalontai köszöntő, A magyarokhoz; Házam előtt, Ez a lábom, Zöld erdőben, Kis kece lányom, Volt nekem egy kecském, Elmegyek, elmegyek, Réten, réten, ABCD, itthon vagy-e, Bújj, bújj, Úgy tetszik, hogy..., Zöld erdőben, A juhász, Béke-dal, Ifjúság mint sólyommadár, csillagoknak teremtője, Kiolvasó, cseremis biciniumok, Vejnemőjnen muzsikál, A 150. genfi zsoltár, Pünkösdlő.

80 (Megjegyzés - Popup)

Kisalföld, 1982. ápr. 24.

81 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Közművelődési Tájékoztató (SKT) 1982. május (12.)

82 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. június (2., 9., 43.) Elhangzott a Hét zongoradarabból (Op. 11.): Székely keserves (Nr. 2.); „...il pleure dans mon coeur, il pleut sur la ville” (Nr. 3.); Székely nóta (Nr. 6.). Vö. Kisalföld, 1982. VI. 9.

83 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. IX. (47.)

84 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. X. (2., 59., 43., 62.). Vö. Kisalföld. 1982. X. 28. 8. Az együttest Kovács Sándor vezényelte; Fodor Gábor (fuvola), Dárdai Árpád (zongora), a bevezetőt, az összekötő szöveget Nagy Alpár mondta. Műsor: Harmadik olasz madrigál, Ave Maria, A 150. genfi zsoltár, népdalsorok a Húsz magyar népdal c. sorozatból, Epigrammák (Fodor–Dárdai), Zöld erdőben, Karácsonyi pásztortánc, Villó, Bartók: 15 magyar parasztdal (Dárdai), Vízkereszt.

85 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. okt. (2.).

86 (Megjegyzés - Popup)

Kisalföld, 1982. XI. 17. 8. A CSEMADOK pozsonyi városi Bizottságának keretei között működő Liszt Ferenc Klub a volt Prímás-palotában rendezte az emlékhangversenyt. A soproniak Liszt- és Kodály-művekkel álltak dobogóra, vezényelt Kovács Sándor, zongorán kísért Dárdai Árpád, Kodálytól a következőket énekelték: Harmadik olasz madrigál, A 150. genfi zsoltár, Villó, Vízkereszt.

87 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. november (3., 51.)

88 (Megjegyzés - Popup)

Énekelt a Hunyadi János utcai Általános Iskola kórusa, vezényelt: Újjné Keszei Márta és Pirgerné Megyeri Zita.

89 (Megjegyzés - Popup)

Előadta a Fodor–Dárdai duó fuvolán, illetve zongorán.

90 (Megjegyzés - Popup)

A Liszt Ferenc Pedagógus Énekkar műsora volt, vezényelt: Dárdai Árpád.

91 (Megjegyzés - Popup)

A T. Kelemen Mariann (csello) és Sz. Bencsik Erzsébet (zongora) kettős tolmácsolta.

92 (Megjegyzés - Popup)

A Liszt Ferenc Női Kar műsorszámait Kovács Sándor vezényelte.

93 (Megjegyzés - Popup)

Kisalföld, 1982. XI. 27. 12. A Kodály-emlékműsört a Hunyadi utcai Általános Iskola zenei tagozatú V. c. osztálya adta.

94 (Megjegyzés - Popup)

Vas Népe, 1982. XI. 28. 8.

95 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. november (16.), december (2.); Kisalföld, 1982. XII. 2. E Kodály-művek csendültek fel: Nagyszalontai köszöntő, Aurea libertas, Éneklő ifjúság (kórus), Gyermektánc (Keszei Tekla zongorán), Epigrammák (részletek, Szeles Nóra csellón), Gyermektánc (zongorán: Czuczor Attila), Epigrammák (részletek, fuvolán Berényi Edit), Esik a városban (zongorán Kónya Gabriella), Adagio (zongorán Kiss Mária), Valsette (zongorán Bárdosi Szilvia), Székely nóta (zongorázta Molnár Zsolt). A hangszeres darabok megszólaltatása előtt Borgulya László tanár mondott ünnepi köszöntőt.

96 (Megjegyzés - Popup)

SKT 1982. december (30.); Karalföld, 1982. XII. 15.

97 (Megjegyzés - Popup)

Kisalföld, 1982. XII. 16. A zenés irodalmi összeállítást, amely éppen Kodály Zoltán születésnapjára esett, nem fogadta kellő érdeklődés: sem a 16 órakor, sem a 19 órakor kezdődő előadáson nem volt megfelelő számú közönség. Vö. SKT 1982. december (4).

98 (Megjegyzés - Popup)

Soproni Műsor (SM) 1883. január (2.).

99 (Megjegyzés - Popup)

SM 1983. február (5., 30.).

100 (Megjegyzés - Popup)

SM 1983. január (2.).

101 (Megjegyzés - Popup)

Zöld erdőben, Kis kece lányom, Füttyül a rigó, A juhász, Katalinka, Édesanyám kiállott a kapuba, Kis pej lovam, Érik a szőlő, Jó gazdasszony, Vásárhelyi piacon, Marseillaise, Tábortúznél, Cu föl, lovam, Egyetem, begytem, Gergelyjárás, Villó, Tavasz (az Epigrammákból), ABCD, Nagyszalontai köszöntő, A 150. genfi zsoldár, Karácsonyi pásztortánc, Úttörőinduló, Az igaz bölcs, Túl a vizen, Szőlőhegyen, Házasodik a vakond.

102 (Megjegyzés - Popup)

Műsor: Cohors generosa (vegyeskar), Kerék Imre: Kodály (elmondta: Szedenik Ágnes óvónő), Ének Szent István királyhoz (vegyeskar), Epigrammák (Fodor–Dárdai duó), Két népdal (énekelte: Szaló Ilona I. éves hallgató), Éva, szívem, Éva, Falu végén, Cu föl, lovam, Zöld erdőben, Karácsonyi pásztortánc (I. évfolyam kórusa), Gavott (Fuchs Edina, Szalai Katalin, Godó Csilla, Szarvas Tünde hallgatók), népdalokat énekelt Molnár Márta II. éves hallgató, magyar és szlovák népdalok Bartók és Kodály feldolgozásában (Fuchs Edina, Szalai Katalin, Godó Csilla), Bartók: Parasztdalok (Fodor–Dárdai duó), részletek a Hány János c. daljátékából (szólót énekelt Szaló Ilona I. éves hallgató, előadta a részleteket az I. évfolyam énekkara, vezényelt: Kovács Sándor, zongorán kísért: Dárdai Árpád.

103 (Megjegyzés - Popup)

SM 1983. április (3.); Kisalföld, 1983. április 23.

104 (Megjegyzés - Popup)

SM 1983. április (3.).

105 (Megjegyzés - Popup)

Kisalföld, 1983. V. 12. A lengyel fővárosban énekelt Kodály-művek: Negyedik olasz madrigál, A 150. genfi zsoldár, Ave Maria.

106 (Megjegyzés - Popup)

SM 1983. május (7.), Kisalföld, 1983. V. 7. 12. „Éneklő ifjúság, Kórusok bemutatója.” A megyei bemutatón 7 énekkar szerepelt (1 kisdobos-kórus nyitotta, üdvözölte a találkozó résztvevőit) Sopron, Jánossomorja, Ménfőcsanak, Kapuvár, Mosonmagyaróvár, Győr „színeiben”. Az elhangzott Kodály-művek (sorrendben): Zöld erdőben, Házam előtt, A panyiti halastóba, Száraz dió, Csak azt szánom-bánom, Az igaz bölcs, Mostan kedvem kerekedik, Komoly öreg Vejnemőjnen, Köszönöm, Vejnemőjnen muzsikál, Pünkösdlő, Túrót eszik a cigány, Zöld erdőben, Egyetem, begytem.

107 (Megjegyzés - Popup)

Gottschling Károly: A famegmunkálás módszertani kérdései az értelmi fogyatékosok oktatásában. Gyógypedagógia, 1951. júliusi szám.